

PAUL HENRICKS

MUȘUROIUL DE FURNICI

enigma

PAUL HENRICKS

Mușuroiul de furnici

PAUL HENRICKS

Mușuroiul de furnici

În românește de DUMITRU MARIAN

București, 1975

Editura UNIVERS

PERSONAJELE PRINCIPALE

Sergentul major VRIES	a ajuns să fie îngropat sub cîţiva metri cubi de pămînt
ERICH MERTENS	îşi face nişte însemnări şi manuscrisul încape pe mîini străine
IRENE VRIES	ajunge într-o situaţie grea
DETLEF MERTENS	este bănuit şi mai tîrziu păşeşte pe un teren nesigur
HELMA MERTENS	ştiuse mai de mult o taină
Doamna PETERSEN	îşi pierde cumpătul cînd există primejdia să se răcească cina
Căpitanul KRAMBACH	nu îşi iese atît de uşor din fire
JENS-GEORG JENSEN	cîştigă nemeritat reputaţia că ar fi un bun soldat
AXEL VRIES	se trezeşte la strîmtoare

Această carte este un roman. Personajele şi acţiunea lui sînt imaginare, iar orice asemănare cu personaje şi întîmplări reale se datoreşte numai unei simple coincidenţe.

O furnică roşie aleargă prin iarbă. Cu cele şase picioruşe mătură nisipul, zvîrlind înapoi grăunţii minusculi. Acum se loveşte de o surată de-a ei şi îi transmite o informaţie. Antenele întinse, desfăcute, se mişcă în sus şi în jos, vibrează scurt, tremură : semnalizează prada.

Cealaltă e electrizată, transmite semnalul mai departe. Mişună, se tîrăsc, împresoară prada : e o fărîmă de carne, o bucăţică de piele cu părul scurt, care miroase ispititor pentru furnici. Îşi pun în mişcare fălcile, presează între ele materia aţoasă, rup bucăţele şi se grăbesc pe drumul spre muşuroi. Îşi ajung din urmă schimbul, se încolonează, dau peste un obstacol : de-a curmezişul drumului obişnuit, curge un pîrîu. Strecurîndu-se prin nisip, se adună roşu-murdar într-o albie lată.

Înnebunite de miros, furnicile aleargă febril de-a lungul malurilor pîrîului şi dau peste un munte întreg de carne, o pradă care ar putea să hrănească generaţii de furnici, o bucată uriaşă care depăşeşte cu mult posibilităţile de păstrare şi necesităţile unui furnicar. Cetele s-au şi căţărat pe vîrful muntelui; îşi croiesc drum prin barba deasă spre bărbie şi îşi înfig fălcile în pielea flască, vrînd s-o încerce. Se adună pe buze, iar unele se tîrăsc în gură şi nas, obişnuite să se simtă la largul lor în galerii întunecoase. Se agaţă ciorchine de pleoape, cu cele şase picioruşe ţepene, trec peste albul lunecos al ochilor, străbat fruntea, se căznesc să iasă prin mărăcinişul părului, pînă la locul al cărui miros le atrage irezistibil : craterul, zdrenţuit şi sîngerînd, mare cît pumnul, rana de la ceafă.

Deodată, o mînă trece peste faţă, alungă furnicile, le turteşte uşor pînă se răstoarnă încovrigate în iarbă. O gheată neîndurătoare le calcă în picioare, le înfundă, le răsuceşte în pămîntul afînat, le îngroapă, le striveşte...

Scîrbă și oroare. Mai ales scîrbă. Furnicile trebuie îndepărtate. Asta e prima urgență. Mîna șterge mereu fața. O furnică se tîrăște din gura deschisă. Degetul mare și arătătorul strivesc furnica și se trag cu dezgust înapoi...

Detlef Mertens privea în jos la tatăl lui.

Mortul zăcea întins pe spate, brațele îi căzuseră în lături, genunchii îi erau ușor îndoiți. În jurul lui iarba era înaltă, curată. Ca și cum și-ar fi ales locul — Erich Mertens se îngrijise mult de aspectul lui exterior. Purta un costum de stofă cenușie, cu desen mărunt. Sub vestă se boltea burta, care de fapt ieșea în evidență de-abia acum, fiindcă trupul zăcea întins flasc și lipsit de viață. Cămașa și cravata mai erau încă aranjate. Chiar și acum. Un crac al pantalonilor se ridicase în sus, deasupra ciorapului se zărea puțin din piciorul păros... Detlef șovăi o clipă, apoi se aplecă și trase pantalonul în jos.

Furnicile! N-avea nici un rost să le înlăture; năvăleau mereu altele. Detlef stătea pironit locului. Se aplecă din nou deasupra cadavrului și alungă cîteva furnici de pe față. Cu o mișcare de mînă sfioasă, atinse ochii mortului să-i închidă pleoapele. Reuși numai pe jumătate. Acum tatăl său parcă îi făcea cu ochiul. Parcă ar fi vrut să spună: ia te uită la furnicile astea, m-am interesat totdeauna de viața lor; acum se interesează ele de moartea mea... Pe fața lui Detlef flutură un surîs. Mușuroiul de furnici jucase un rol important în copilăria lui. Se afla la marginea pădurii, la numai cîțiva pași depărtare. Erich Mertens își petrecuse aici ceasuri întregi ca să observe insectele. Detlef îl însoțise deseori.

Examină capul tatălui său cu rana provocată de glonț. Acesta intrase deasupra urechii drepte și ieșise prin ceafă. Orificiul de intrare era mic și arăta încă destul de bine. Dar la ieșirea glonțului...

Detlef privi spre ceafă doar în treacăt.

Se gîndi: „Deci, așa arată țeasta cînd e străbătută de un glonț. Cartușe oarbe, țintă, poligon de tragere, fantoșă de mucava — totul nu e nimic, joacă de soldați.

Realitatea arată ca aici. O gaură sfredelită în cap, o viață stinsă, un cadavru deasupra căruia mișună furnicile... Instructorii mei, hingherii ăștia, cu palavrele lor pe cîmpul de instrucție și la exercițiile de tragere! Priveliștea asta le-ar prinde bine lor, ca să-și dea seama ce ne învață. Porcii...!" Detlef fusese încorporat de șase săptămîni. Soldat pentru optsprezece luni. Dar deocamdată nu era vorba de asta. Ce trebuie să simtă un fiu, lîngă cadavrul tatălui său?

De fapt, nu simțea absolut nimic. Cel mult un gol... „Mă aflu lîngă cadavrul tatei — cumplit!" Se mai apleca încă o dată, alungă trei furnici de pe fruntea mortului și se îndepărtă în grabă.

Drumul șerpuia la început pe la marginea pădurii, apoi de-a curmezișul unei pajiști. Terenul cobora înspre lac. Acoperișul de ardezie cenușie al casei de țară se ridica între doi castani înalți. O casă arătoasă, cu terasă și peluză largă de iarbă, pînă la malul lacului. Erich Mertens fusese antreprenor de construcții, avusese peste trei sute de salariați. Dar acum acest lucru nu mai avea însemnătate pentru el... Detlef rînji: „Pentru el, desigur că nu, dar pentru mine, da. În sfîrșit, am scăpat de griji bănești. Alfa Romeo a mea e scadentă! Asta o să le impună ălora la cazarmă. Nu sînt un rahat de recrut. Fir-ar să fie... Se întunecă la față. Axel Vries! Scumpul, viitorul meu cumnat; dacă Helma nu se răzgîndește. Axel! Mutra asta cu însemnul gradului. Domnul locotenent... Dacă ar fi numai o mutră! Arată bine, mult prea bine porcul de cîine! Asta i-a sărit mereu în ochi bătrînului, mai ales cînd Axel mai era încă băiat. Doar că apoi a devenit ofițer de carieră, ceea ce l-a jignit pe bătrîn. Și a avut dreptate. În ceea ce privește milităria, sînt cu totul de părerea lui. În orice caz, de aci înainte nu mai are nici o părere."

Detlef împinse cu piciorul poarta grădinii și înconjură casa, îndreptîndu-se spre terasă. Pe jilțurile albe era întinsă îmbrăcăminte: halatul de baie al Helmei, și alături, niște pantaloni, o cămașă și un pulover, curate și

întinse cu grijă pe spătarul jilțurilor. Puloverul lui Axel, în nuanțe de culoarea nisipului cu o dungă albastră. Detlef privi înspre lac. Suprafața lui plumburiu-cenușie se întindea pe o distanță de vreo doi kilometri, pînă la malul celălalt. Nu se vedea nimeni. Dar deodată se auziră voci. Detlef coborî spre țărm.

Da, ei înotau acolo, destul de departe. Să-i fi strigat? Îi repugna să strige. Îl sensibilizaseră strigătele la cazarmă. Porni încet spre casă. Trebuia să anunțe poliția.

Privi șovăitor la fotoliul de birou, din piele neagră, al tatălui său. Detlef se tolănise deseori în el și își întinsese picioarele peste brațele fotoliului. Dar acum se opri în fața biroului. Își trase telefonul la îndemînă și formă numărul. 1—1—0. Nu formase niciodată numărul acesta.

— A fost ucis cineva, spuse el adoptînd un ton impersonal, dar spre necazul lui remarcă totuși că vocea îi suna voalat. Da, tatăl meu, Erich Mertens. Împușcat... Nu, nu mai dă semne de viață. Împușcat în cap... foarte aproape de casa noastră... Nu, nu m-am atins de nimic, poziția a rămas neschimbată...

Comunică adresa și puse, ușurat, receptorul în furcă. Acum predase, ca să zicem așa, răspunderea. De aci înainte totul își va urma cursul. Se simțea liniștit, cu cugetul curat, ca un militar, care a transmis mai departe un ordin incomod. Îl necăjea că se gîndise la această comparație.

Se tolăni în fotoliul de la birou. Rămase un timp nemișcat. Apoi îi zări pe geam pe Helma și pe Axel, care fugeau pe mal. Se hotărî să se ducă spre ei, dar chiar atunci săriră încă o dată de pe punte în apă. Astfel îi mai rămase un răgaz. Se ridică greoi și părăsi biroul. În vestibul, se întîlni cu doamna Petersen, care de peste zece ani era menajera casei.

— N-ai venit împreună cu tatăl tău, Detlef. Doar te-ai dus să-l chemi acasă. Nu l-ai găsit la mușuroiul lui de furnici?

— Ba da, mai e încă acolo. Are nevoie de o pătură, de o pătură de lînă.

Doamna Petersen strîmbă din nas. Pregătise cina și pretindea să se mănînce la ora fixată.

În timp ce se dusese să ia pătura, Detlef își imagină reacția ei cînd va afla de ce avea nevoie tatăl lui de pătura de lînă... „Dacă o trimit numai cu pătura acolo, fără să-i spun nimic ?“ Detlef rînji.

Cînd se înapoie cu pătura, o întrebă :

— Ați fost în birou, de cînd a plecat tata ?

— Nu, răspunse doamna Petersen clătinînd din cap. Să-i duc pătura acolo ? Dar trebuie să vină îndată la masă... Nu înțeleg asta !

Avea patruzeci de ani, era nemăritată și plină de instincte materne refulate.

— Axel a spus de ce a venit astăzi aici ? Detlef o privi curios. În orice caz, după atîția ani, asta e o mică senzație !

— Helma zice că tatăl vostru l-a poftit. Și atunci trebuie să vină măcar la masă. Nu poate să rămînă întins ceasuri întregi lîngă mușuroiul lui de furnici.

— Nu numai că poate — dar trebuie

— Cum așa, trebuie ?

— Fiindcă a murit.

— Fiindcă a... ?

Doamna Petersen își puse mîna pe locul unde presupunea că e inima, deschise gura și se holbă la Detlef.

— Puteți să așteptați și cu pătura, pînă vine poliția.

— Poliția ? A fost... Nu a... vreau să spun, nu a murit de moarte bună ?

Detlef clătină din cap.

— Tata a fost împușcat. Trebui să-și dreagă glasul. Adăugă : Ucis, și deodată avu senzația că a vorbit mult prea tare.

Își dădu seama că siguranța lui era numai un simulacru.

Dinspre terasă răsună rîsul Helmei. Apoi vocea lui Axel. Helma țipa strident, se auzea zgomot de scaune care erau împinse, apoi iar rîsul Helmei.

— Lăsați pătura, pînă vine poliția, spuse Detlef. Mă gîndeam la ea numai din cauza furnicilor. Mișună pe

deasupra lui. Şi dacă trece cineva pe lîngă el — dar cine să umble pe acolo ?

„În cel mai rău caz, se gîndi Detlef, găseşte un mort în jurul vîrstei de cincizeci de ani, bine situat..." Mereu îi veneau în minte gînduri nepotrivite. Treptat, asta începu să-l necăjească.

Helma se înfăşurase în halatul ei de baie şi se ghemuia tremurînd într-un jilţ de pe terasă. Axel, cu costumul de baie pe el, stătea alături şi se ştergea cu prosopul. Detlef se rezemase de uşă şi chibzuia cum să înceapă.

— A fost o surpriză să-l întîlnesc pe Axel aici ! strigă Helma. Mă bucur într-adevăr că tata l-a invitat ! Axel lăsă o clipă prosopul în jos şi îl salută pe Detlef, nepăsător, ca şi cum între ei n-ar fi existat nici o neînţelegere.

— Hei, Detlef, aici te simţi mai bine decît la cazarmă, nu-i aşa ?

Detlef îl privi în tăcere. Puţin cam prea mult. Apoi întrebă :

— A trebuit să vii tocmai astăzi ? Neapărat, astă-seară ?

— Ce-nseamnă : Neapărat astă-seară ?

— Ai să vezi curînd. Înseamnă... dar poate că şi ştii. Axel puse de o parte prosopul.

— Ce vrei să spui cu asta ? Te rog vorbeşte limpede !

— Nu face pe grozavul, domnule locotenent ! Dealtminteri e plin de tact din partea ta că ai venit cel puţin îmbrăcat civil... Ştii ce a spus despre uniforma ta ? Bluză de călău !

Sîngele îi năvălise în cap.

Axel se năpusti spre Detlef ca şi cum ar fi vrut să-l lovească. Tînărul se feri.

— Axel ! strigă Helma şi îl apucă de umeri, vă rog fără ceartă, mă bucur nespus de mult că tata vrea să-ţi vorbească. Dar ce se întîmplă cu tine ? Ai fost tot timpul atît de agitat !

— Dumnezeule mare, dar o bătaie nu e deloc potrivită acum, rosti Detlef încet. De fapt, trebuie să vă spun ceva. Deci... Se opri puţin. Nu-mi vine uşor. Nu-mi vine uşor din cauza Helmei.

— Ei — atît de solemn ? Helma începu să rîdă, se opri brusc şi făcu ochii mari. I s-a întîmplat ceva tatei ?

În clipa asta din spatele casei veniră doi poliţişti. Salutară scurt şi unul din ei spuse :

— Cine dintre dumneavoastră ne-a telefonat adineauri ? Şi cînd Detlef se întoarse spre ei, îl întrebară : Unde e mortul ?

Timp de o secundă, Helma păru că nu pricepe. Apoi alergă spre Axel şi îşi lăsă capul pe umărul lui.

— Trebuie să mergem puţin pe jos, le zise Detlef poliţiştilor.

Axel îi tăie calea.

— Nu vrei să-i spui cel puţin sorei tale ce s-a întîmplat, de fapt ?

— E mort, împuşcat, lîngă muşuroiul de furnici.

— Împuşcat ?

— Ucis. Furnicile mişună deasupra lui... Şi-acum, lasă-mă să trec. Ocupă-te de Helma.

Helma şedea nemişcată într-un jilţ. Spuse în şoaptă, fără să-l privească pe Axel :

— Nu înţeleg. Împuşcat ! Dar cine ar fi putut să-l împuşte ?

Axel stătea lîngă balustrada terasei şi privea dincolo de lac. Repetă :

— Împuşcat ! Tocmai el care a fost totdeauna duşmanul împuşcăturilor ?

— Ca şi cum ar fi presimţit. Helma privi fix spinarea lui Axel, fără să-l vadă. În ultimul timp era atît de... atît de ciudat. Atît de schimbat. Mi-era atît de milă de el. Dar nu puteam să-l ajut. Nu puteai să te apropii de el. Parcă era înconjurat de un zid.

— Deci, din cauza asta... Axel se întoarse spre ea. Neapărat astăzi. Acum ştiu ce-a vrut să spună fratele

tău adineauri. Trebuia să se întîmple tocmai astăzi, cînd, după atîția ani, mă aflu din nou aici.

— Da... Și eu care mă bucuram atît că te-a invitat! I-a părut totdeauna rău de tine, Axel.

— L-aș fi revăzut bucuros. Foarte bucuros.

— Cînd ai plecat tu, atunci a început să se schimbe, să fie altul. Și, pe deasupra, povestea cu mama ta...

— Trebuie să-i telefonez imediat la Bad-Nauheim și să-i spun.

— Nu trebuia să-i facă una ca asta. Nu și-a mai putut reveni.

— Vorbești ca și cum s-ar fi... sinucis. Doar a fost împușcat.

— S-a simțit singur. Cu toate că avea de-a face cu mulți oameni. De fapt, totdeauna a fost apropiat numai de voi, de tine și de mama ta. De aceea n-ar fi trebuit să-i faceți una ca asta.

Pînă atunci, Helma se stăpînise, în clipa aceea, însă, o podidiră lacrimile.

Axel îi cuprinse blînd umerii cu brațul și își lipi capul de părul ei ud.

— Fii cuminte, Helma! Eu nu sînt vinovat, și nici mama.

— Nu trebuia să-l lăsați singur. Poate că toate ar fi fost altfel.

— Dar nu avem nimic de-a face cu faptul că cineva l-a...

Ea îi îndepărtă brațul.

— Acum, te rog, lasă-mă. Trebuie să mă îmbrac. Și să rămîn cîteva clipe singură.

Axel o privi oarecum neajutorat și ea îi cuprinse gîtul cu brațele.

— Nu fi trist, iubitule, între noi doar n-o să se schimbe nimic.

Îi surîse, apoi lacrimile o podidiră din nou. Brusc, se ghemui la pieptul lui și îl îmbrățișă strîns, înăbușindu-l aproape. Axel vru s-o sărute, dar Helma îl respinse.

— Nu... Nu acum!

Și fugi în casă.

Tînărul Vries privi după ea şi se prăbuşi într-un jilţ. Îşi scoase o ţigară. Prin minte i se perindau imagini, imagini dintr-un trecut îndepărtat. Pentru el, Erich Mertens fusese ca un tată — pînă cînd, dintr-o dată, se sfîrşise totul. Durase mult timp pînă să uite aceste lucruri. Profesia lui, munca obositoare din perioada studiilor, dragostea lui pentru Helma, care făcea ca restul să fie lipsit de însemnătate! Dar acum îi apărea din nou în minte tot ce însemnase pentru el cîndva Erich Mertens. I se umeziră ochii; îi era indiferent, aici nu-l vedea nimeni. „De fapt sînt slab, mult prea slab", se gîndi el, şi trase în piept din ţigară.

Cînd auzi în spatele lui paşi care se apropiau, se sperie şi îşi şterse grăbit ochii. Detlef. Venea pe poteca din grădină.

— Unde e Helma?

— În camera ei. Te-ai întors singur?

— Da. Nici nu-ţi închipui ce tot pun la cale acolo. Asta se numeşte asigurarea păstrării urmelor. Între timp, au mai venit încă doi de la poliţia judiciară, şi au adus şi un medic şi un fotograf...

Se întrerupse. „De fapt, ce mi-a venit să-i spun atîtea lui Axel?"

Trase adînc aer în piept, încuie uşa odăii sale şi se întinse puţin în fotoliul de la birou. Apoi se apropie de bibliotecă şi scoase precaut dintr-un album un plic mare. Pe el scria: *Către Axel Vries.*

Detlef îl cîntări nehotărît în mîini. „Lui Axel pot să i-l dau oricînd. Îi pun numai alt plic. Sau aşez pur şi simplu foile în biroul tatei sau altundeva. În orice caz trebuie să citesc însemnările, înainte de a ajunge în mîna lui Axel..." Rupse plicul cu degetul arătător. Bătrînul se supăra totdeauna cînd deschidea scrisorile în felul acesta. „Ia un coupe-papier, Detlef. Cred că o să-ţi dăruiesc unul de Crăciun." Dar n-a făcut-o niciodată. Numai el e de vină, deci, că îi deschide scrisoarea cu

degetul arătător... Doamna Petersen spune că n-a intrat în birou. Deci n-a putut să vadă plicul acolo. Asta e sigur.

Detlef examină paginile scrise de mînă, îngrijit. O mulțime de pagini, un maldăr întreg. Tatăl lui folosea mașina de scris numai pentru corespondența de afaceri. Se apleca și își puse albumul în față, pregătit să poată ascunde foile în orice clipă, dacă cineva ar bate la ușă.

„Citesc lucruri care nu îmi sînt destinate. Ei bine — cine își face însemnări trebuie să țină seama de faptul că pot să le citească tot felul de oameni. Și, la urma urmei, sînt fiul lui. Slavă Domnului, nu e un testament. Dar de citit, trebuie să citesc tot. Nu poți ști niciodată."

Clipi neîncrezător din ochi și începu să citească.

CĂTRE AXEL VRIES

Dragă Axel, băiatul meu — departe de mine orice sentimentalism, dar știi prea bine că te-am considerat totdeauna drept fiul meu, drept adevăratul meu fiu, fiul meu spiritual. În privința asta nu s-a schimbat nici azi nimic, chiar și acum, după ce s-au ivit atîtea între noi. Aș dori să pot începe viața din nou și să-mi îndrept greșelile. În aprilie 1945, a trebuit s-o iau de la capăt. Soarta mea de pînă azi s-a hotărît într-o noapte de aprilie 1945. Mai ales tu ai dreptul să afli acest lucru. Aleg această modalitate, a scrisului, căci dacă aș sta lîngă tine să-ți povestesc, mi-ar fi greu să mă înving pe mine însumi și să-ți spun totul. Aceste însemnări să fie acuzație și cuvînt de apărare. Mă acuz, și în același timp mă apăr în fața ta. Nu te teme : nu trebuie să mă judeci, eu îmi voi fi propriul judecător. În același timp acuzat, apărător și judecător. Atunci cel rol îți mai rămîne ție ? Să fii martor, Axel. Martor al acuzării și martor al apărării. Dar mai degrabă al acuzării. Ești martor, dar chiar mai mult decît atît : ești victima — victima mea. Ești ofițer, Axel, locotenent. Privit de sus nu e prea mult, dar e destul de mult, chiar foarte mult, privit din perspectiva

unui simplu soldat. Ar trebui să-ți doresc să te simți bine în profesiunea ta, ar trebui să ți-o doresc, căci știu de ce ai apucat pe această cale. Nu din convingere lăuntrică, ci din încăpățînare, din mîndrie jignită, sau chiar — din bravadă. Ai vrut să te desparți de mine, să te lepezi de tot ce-ți dăruisem, să mergi pe drumul care te depărtează de mine. Poate că nu ești conștient, dar ești destul de matur ca să devii conștient. Ar trebui să știm ce se întîmplă cu noi. Acum ești destul de matur să afli adevărul, adevărul despre tine, adevărul despre mama ta și despre mine, ca și adevărul despre tatăl tău. Căci în relatarea mea joacă un rol și tatăl tău, de fapt chiar rolul principal.

Dar trebuie să încep de undeva! Trebuie să-mi calc pe inimă și să povestesc cum am dus-o în anii războiului. Nu trebuie să ajung direct la evenimentul central al acelei nopți de aprilie 1945. Trebuie să ocolesc pe departe, să vorbesc despre lucruri în aparență neînsemnate, să descriu impresiile mele de soldat. Numai astfel poți să înțelegi, și poate chiar să ierți, evenimentul central, omorul, pe care l-am făptuit.

De unde să încep? Mereu îmi apare o imagine în fața ochilor. Nu vreau să încep cu ea, dar nu pot s-o înlătur. Stau lîngă o groapă și privesc în adîncul ei. Plouă. Plouă de zile întregi. Mă ghemuiesc deasupra unui mic dîmb de lut galben, clisos, lunecos și ud. Din cînd în cînd îmi ridic privirea. În jurul meu e o priveliște cum n-ai putut să vezi niciodată. Închipuie-ți că ești întins pe plajă, într-un castel de nisip. Plaja e plină de oameni și castelele de nisip unul lîngă altul, despărțite între ele doar prin poteci înguste. Închipuie-ți că lipsesc coșurile de nuiele împletite, marea și oamenii mulțumiți. Așază în locul nisipului albicios lut galben, și atunci vei avea o idee asupra priveliștii din jurul meu. Închipuie-ți că lipsește și soarele. Sîntem în aprilie, aprilie 1945; soarele n-a apărut de zile întregi. Plouă. Gîrbovit, mă ghemuiesc sub foaia mea de cort și mă zgîiesc în groapă. Are o lățime cam de doi metri și e adîncă de circa un metru și jumătate. Pereții sînt drepți. Numai unul dintre pereții mai lungi e scobit,

așa că s-a format un refugiu de vreo doi metri și atît de adînc încît un om se poate adăposti de ploaie în el. Într-un colț, pe fundul gropii, e săpată o gaură adîncă. În ea se adună ploaia. O idee bună ; tatăl tău, sergentul major Vries, a fost un om care gîndea practic. Stau pe marginea gropii și privesc înăuntru. În scobitură e întins sergentul major Vries, înfășurat în mantaua lui zdrențuită, și doarme pe o cutie de carton desfăcută. Tremur sub foaia de cort udă. Gîndurile îmi zboară înapoi.

În 1944, la sfîrșitul verii. Staționam de zile întregi cu camionul nostru, stație de radio-emisie-recepție, la liziera unei păduri, camuflați cu frunze ca un hățiș. Staționam acolo, scoși din dispozitiv. Repartizați la o nouă unitate, care nu putea să ne folosească în nici un fel. Tatăl tău — pe atunci încă subofițer — ședea în cabina din față nemișcat și se zgîia ore întregi la tabloul de comandă. Nu știam ce se întîmplă cu el, dar, într-un fel oarecare, trebuia să înțeleagă cum stau lucrurile. Ne retrăsesem din Franța ; el își închipuise altfel sfîrșitul războiului. Pe atunci credeam, cu teamă sau cu speranță, că războiul a și fost pierdut.

Caporalul Emmerich Grindel, un austriac, întrebă pentru a nu știu cîta oară : „De fapt, de ce nu ne luăm catrafusele și n-o ștergem ?“ Era o întrebare numai ca să se afle în treabă, nu se aștepta la nici un răspuns. Mă gîndeam : „Acum urmează «Dragul meu Augustin»“ și într-adevăr așa a fost. Emmerich lălăia cu vocea lui guturală de tenor : „Vai, dragul meu Augustin, totu-i hain“, repetînd întruna „totu-i hain“, căci despre asta era vorba. Și el se certase cu sine însuși și cu lumea, ca Vries în cabina din față. Să stai la liziera pădurii, camuflat în chip de hățiș, să n-ai nici o legătură prin radio, să fii scos din dispozitiv ! În orice caz, Emmerich simțea mai puțin lipsa legăturilor de radio-comunicație, cît simțea lipsa legăturilor umane. Cînd ne instalam stația de radio-emisie-recepție într-o livadă de meri, sub pomi, dispărea cu prima ocazie. Nu trebuia să-l căutăm.

Era în bucătărie, înconjurat de familia țăranului și, rezemat de dulapul din bucătărie, cînta cu vocea lui tremurătoare : „Draga mea, draga mea, cît te iubesc !" sau „Wilja, fata din pădure". În copilărie cîntase în corul de copii din Viena. După schimbarea vocii, își pierduse glasul, dar nu, el nu ținea seama de asta. Se folosea deci de orice prilej să găsească o mînă de ascultători. Acum nu mai avusese de mai multe zile ocazia s-o facă. Eram la liziera pădurii, scoși din dispozitiv.

„Hai s-o ștergem, spuse Emmerich, dobitocul ăla de Vries nici n-o să observe, acolo, în față."

Stăteam în fața aparatului stației, redus la tăcere. Un emițător de o sută de wați și două posturi de recepție. Am fi ascultat cu plăcere muzică, dar trebuia să economisim acumulatoarele. În față, în cabină, se mișcă ceva. Vries bătu în peretele cabinei. Emmerich își zvîrli picioarele fleșcăite pe ușa cabinei stației și se tîrî pînă în față. Se întoarse cu cizmele subofițerului și mi le întinse nepăsător.

„Ia-le, e rîndul tău. Lustruiește-le !"

Nici nu mă gîndeam să lustruiesc cizmele unui subofițer. Nici chiar aici, în spatele frontului, unde era oarecum lucru obișnuit. Dacă binevoia, n-avea decît să și le lustruiască singur și, pe deasupra, războiul era ca și terminat. Am dat cu piciorul în cizme, cu atîta sete, că au zburat pe ușă. Răsucite, ca o acuzare, într-un fel, zăceau pe jos, în pădure.

Mult mai tîrziu, Vries se chinui să iasă din cabină. În ciorapi. Se uită la noi mirat. Cizmele lui, tocite și prăfuite, zăceau azvîrlite nedemn pe jos...

Se răsti la noi : „Ce-nseamnă asta ?"

Emmerich se strădui să-și valorifice farmecul lui de vienez, își întinse brațele cu o nevinovăție plină de drăgălășenie, își întoarse surîzînd capul spre mine și clipi din ochi. „A fost rîndul lui Mertens." Cu toate astea știa prea bine că n-am lustruit nicicînd cizmele lui Vries. Cînd îmi venea rîndul, îmi prelua altcineva sarcina, în schimbul cîtorva țigări.

„Mai aştept ?“ strigă Vries, şi toată furia pe care o adunase în el în ultimele zile parcă voia să răbufnească.

Am spus şovăind : „Nu ştiu dacă e datoria mea“. În realitate nici nu ştiam dacă avea voie să dea un asemenea ordin.

„A, vrei să te revolţi ! Îţi închipui că acum a sosit timpul. Încă de mult am pus ochii pe dumneata, iubitule. Las' pe mine. Am să te mai trimit în faţa Curţii Marţiale... Nu rînji !“

Nu rînjeam deloc, era numai felul meu de a-mi strînge buzele cînd trebuia să mă stăpînesc din cale-afară. Poate că semăna cu un rînjet.

„Culcat ! strigă Vries, douăzeci de exerciţii !“ Exerciţiile erau, bineînţeles, culcări. Nu ştiu dacă astăzi se mai foloseşte aceeaşi expresie. Îmi erau îndeajuns de cunoscute din perioada de instrucţie, dar în campanie erau neobişnuite. De aceea au avut atunci asupra mea un efect foarte umilitor.

Detlef se opri din citit. „Douăzeci de exerciţii ! Culcări ! Nu trebuie să-mi explice. Astăzi sînt interzise oficial, dar tocmai, doar oficial. *Douăzeci de culcări voluntare !* Şi dacă nu le execuţi voluntar ? Detlef sări în picioare înfuriat. Cu trei zile în urmă controlul armelor. Puşca mea n-avea încărcătorul golit. *Jos !* Douăzeci de culcări. Şi alături, Axel rînjind batjocoritor... Ar fi trebuit să facă ceva. Cel puţin să fi privit în altă parte !“ De ruşine, lui Detlef îi năpădi sîngele în obraz. „Vai, aceste înjosiri ! Înjosirea să mărşăluieşti în pas uniform, să îngădui să se ţipe la tine, să te zvîrli pe jos la ordin, să înaintezi tîrîndu-te prin gunoaie şi praf, să tragi la comandă, chiar dacă tragi cu gloanţe oarbe sau într-o fantoşă de mucava... Să împuşti pe unul dintre instructorii aceia blestemaţi — nu, la naiba, nu sînt un pacifist, nu resping ideea omorului. E vorba numai pe cine omori : să împuşti pe unul dintre derbedeii ăştia, să-i tragi una să-i treacă pofta de ţipat, să se zvîrcolească la pămînt, gemînd...“

Detlef inspiră adînc ; îi trebui o clipă să se regăsească. Apoi citi mai departe.

Ce mai puteam să fac ? Am executat culcările încet și prost. Cînd m-am ridicat din nou în picioare, trebuie să-i fi aruncat subofițerului Vries o privire în care scăpăra toată ura mea.

Mi-a spus încet : „Bagă de seamă, Mertens, stăpînește-te. Dacă ai să continui tot așa, ajungi într-adevăr în fața Curții Marțiale."

Totuși n-a trebuit să-i curăț cizmele. N-a vrut, desigur, să mă înjosească pînă la capăt.

Mi-am jurat că ăstuia o să-i plătesc de-ndată ce-o să ajung acasă. Emmerich mi-a rînjit și-a lălăit : „Patrie îți sărut pămîntul"... Am reținut numai acest vers, dar Emmerich o nimerise de data asta cu el.

„Nu-ți ieși din fire, îmi spuse el ca să mă îmbuneze, altfel Vries nu e un om rău."

Pe atunci nu eram pregătit să reflectez dacă Vries „altfel nu e un om rău". Astăzi trebuie s-o fac, căci nu vreau numai să mă dezvinovățesc, vreau să mă și acuz. Îmi închipui cum vedea Vries situația : „Mertens ăsta... își face serviciul în silă, e prea prudent însă, ca să-și arate ostilitatea pe față. Nu pot să am încredere în el «la o adică». Poate trebuie chiar să mă feresc de un asemenea om. Indivizi din ăștia ca Mertens sînt una din pricinile pentru care pierdem războiul. Se bucură că se isprăvește războiul, se bucură că îl pierdem. Se bucură că am ajuns aici, fără comandă, scoși din dispozitiv, de prisos. «Armăsari din spatele frontului ! Mergeți înainte, nu înapoi !» Poate că țăranul de ieri a avut dreptate. Sîntem nefolositori ca un hățiș de la marginea pădurii. Paraziți... În mașină, grenada anticar, prinsă de acoperiș... De fapt, știe cineva să umble cu ea ? Mertens mi-ar zvîrli-o cel mult în fund, dacă ar putea. Dar să distrugi un tanc ? Și, la urma urmei, la ce bun ? Totul e prea tîrziu. Poate ne retragem într-o singură mișcare pînă dincolo de Rin. Lăsare la vatră, sau

prizonierat. Viață civilă. Fără meserie, totul distrus, să porți răspunderea pentru soție și copil... Și cînd te gîndești că sînt în pragul avansării. Mi-ar fi făcut plăcere să mai ajung sergent-major după atîția ani. Sergentul major Vries. Mi s-ar cuveni. Totdeauna mi-am făcut datoria, și față de superiori, și față de subordonați. Dacă nu eram eu, ne-ar fi trimis probabil la infanterie, cînd ne-am prezentat aici, la comandament, și n-aveau nici o întrebuințare pentru noi. Oamenii mei nici nu știu cît îmi datorează. De două ori, pînă acum, le-am făcut rost de subzistență. Îmi tocesc călcîiele și ei îmi refuză cel mai mic hatîr. N-au nimic de făcut toată ziua. Stau tolăniți, dorm, se gîndesc la prostii, ascultă radio pe ascuns, irosesc acidul din acumulatori, își lasă puștile să ruginească ; dar mie nu vor să-mi curețe cizmele..."

În felul ăsta trebuie să fi văzut Vries situația. Trebuie să încerc să fiu drept cu el. Sigur că nu era un om rău, Axel ; la urma urmei, era tatăl tău. Dar era tocmai ceea ce se numește un bun soldat : gata să asculte, dar și să pretindă să fie ascultat. Și eu eram exact contrariul. Nu puteam să ne înțelegem.

Astăzi, toate aceste lucruri îmi apar limpezi, fiindcă văd întîmplările după trecerea multor ani. În aprilie 1945, cînd ședeam pe dîmb și priveam țintă în groapă, la grămada de zdrențe sub care dormea sergentul major Vries, eram roș de ură. Era în jurul orei șapte seara. Cerul avea o culoare cenușie, uniformă. Ploaia curgea șiroaie. Priveam peste colinele, gropile și băltoacele monotone. Pe ici, pe colo, făpturi ghemuite, întunecate. Un lagăr de prizonieri în cîmpia Rinului, lîngă Remagen. Dar din frumosul Rin german nu se zărea nimic. Desigur, aici fuseseră cîndva ogoare de sfeclă. O suprafață întinsă, fără nici un pom, fără nici un tufiș. Un gard de sîrmă ghimpată și în spatele lui o sută de mii de prizonieri. Era un provizorat, provocat de presiunea numărului imens de prizonieri de la sfîrșitul războiului. Lagărele obișnuite

arătau altfel. Trebuia să vedem cum puteam să ne descurcăm.

„Fiecare om își păstrează ori pătura, ori mantaua, ori foaia de cort", ordonase un soldat american într-o germană curgătoare. Eu, care eram obișnuit să ocolesc ordinele atît cît era cu putință, îmi ascunsesem pătura și foaia de cort sub manta. Vries și majoritatea celorlalți respectaseră ordinul. Acum Vries zăcea în groapa lui și era nevoit să se bizuie pe adăpostul de pămînt, ca să nu-l plouă. În timp ce eu, mă ghemuiam sub foaia de cort și mă holbam la el. Adăpostul meu individual se umpluse de apă. Era triunghiular și acoperit cu foaia de cort. Îi lărgisem puțin baza. Puteai să rezişti înăuntru. Dar acum pătrunsese prea multă apă în el. Desprinsesem foaia de cort din pămîntul mocirlos, mă așezasem pe dos, o întorsesem pe o ridicătură de pămînt și mă zgîiam în groapa vecină, în groapa sergentului major Vries. Groapa lui era mai bine așezată decît a mea, și înconjurată de valuri de apărare, așa că apa nu putea să se scurgă înăuntru. Vries, întins sub pragul de pămînt, era ferit de umezeală, dar apăraia se strecura spre el, străbătea lutul galben, își deschidea canale și breșe. Mă uitam în jos la sergentul major Vries și gîndurile mele se întorceau înapoi.

Toamna lui 1944, undeva între Köln și Düren. Ne instalasem stația de radio într-un crîng, la marginea unui sat ; nu mai eram scoși din dispozitiv, aveam legături prin radio cu Statul-major al mai multor divizii. Vries se obișnuise cu noua noastră unitate. Spera să fie avansat curînd sergent-major și, aparent, prinsese din nou curaj în vederea victoriei finale. Înaintarea aliaților fusese oprită. După cum presupuneam, pentru scurt timp.

Eram în tură de noapte cu Emmerich. La oarecare interval de timp primeam din partea cîte unei divizii o radiogramă, pe care trebuia s-o descifrăm din cod. Aceste radiograme erau cu totul lipsite de importanță, căci între comandamente existau legături telefonice și legătura radio

era folosită numai în scop de exercițiu. Dar una dintre radiogramele din acea noapte avea să dobîndească pentru mine o importanță deosebită.

Emmerich îmi recitase ultimele lui versuri. Nu mă pricep la poezii, dar cele ale lui Emmerich îmi păreau izbutite, mult mai izbutite decît cîntecele pe care le cînta.

Somnul, somnul, doar atît,
Fără vis, fără trezire !
Dureri care m-au lovit
Au rămas doar amintire.

Am uitat urmarea poeziei. Dar aceste versuri parcă îmi sînt destinate mie. Mi se învîrt în cap, pun stăpînire pe mine, după ce mi-am amintit din nou de ele. Emmerich Grindel nu era, desigur, un mare poet, dar într-un fel oarecare tot trebuie să fi fost mai mult decît un prostănac. Aş vrea să-mi pot aduce aminte sfîrşitul poeziei. Mi se pare necesar mai ales astăzi.

Cînd s-a anunțat stația cealaltă şi a transmis radiograma, Emmerich era întins pe banca din spate şi dormea. Am preluat radiograma, am tras maşina de cifru lîngă mine, am aşezat valțurile corespunzător celor două grupe de trei coloane, cu care începea radiograma, şi am încercat s-o descifrez. N-am reuşit. Eram un bun radiofonist şi, din păcate, în acest domeniu aveam oarecare amor-propriu, dar în ceea ce priveşte milităria, numai în acest domeniu. Cînd, cu toată bunăvoința depusă, n-am reuşit nici a doua oară, am cerut celeilalte stații să-mi repete grupele cifrului. Corespundeau. Deci cei de dincolo trebuie să fi folosit un alt cifru. Am transmis deci : *er sqlnr 2431* şi am primit imediat răspunsul celeilalte stații : *er sqlnr 6532*. Desigur că nu-mi mai amintesc cifrele respective ; le-am notat arbitrar. „*Er sqlnr*“ însemna : „aici număr de cifru“. Prin asta problema era dezlegată. Mi-am ales din mapă cifrul corespunzător, am descifrat radiograma şi am transmis-o prin radio centralei.

Apoi m-a cuprins teama.

Dădusem un număr de cod în text descifrat și prin aceasta încălcasem instrucțiunile privitoare la păstrarea secretului. Orice text emis sau recepționat trebuia să fie înscris într-un registru de bord, care echivala cu un document scris. Am luat o gumă și m-am căznit să șterg cele două rînduri. Întrucît, conform instrucțiunilor, le scrisesem cu cerneală, au rămas urme de ștersături. În același loc am trecut ceva lipsit de importanță, o întrebare și răspunsul ei.

A doua zi dimineața Vries a examinat registrul de bord. „Aici se vede că a fost șters cu guma! Mertens, știi că ștersăturile sînt interzise. Ce a fost scris aici dedesubt?"

Am tăgăduit că fusese scris altceva. Dintr-o dată a devenit foarte zelos, a luat registrul sub braț și s-a dus la centrala radio.

„Mertens, ce a fost scris aici? Ai modificat o înregistrare — recunoaște!"

N-am recunoscut nimic, fiindcă am crezut că lucrurile or să rămînă îngropate. Sfîrșitul războiului bătea la ușă și existau probleme mai mari.

„Mertens, vei scrie un raport despre ștersăturile din registrul de bord!"

Am simțit că vrea să mă înfunde. Ce puteam să mai fac? Am scris raportul. Am ascuns că am transmis cifrul în text descifrat. Nădăjduiam că, într-o zi-două, va continua retragerea. Atunci lucrurile s-ar fi îngropat.

Dar nu s-au îngropat. A avut grijă Vries, a avut grijă să se scoată un extras din registrul celeilalte stații de radio, a avut grijă să se întocmească un raport împotriva mea. *„Am să te mai trimit în fața Curții Marțiale!"* Mă amenințase cu asta. Acum se ivise ocazia. Am ajuns în fața Curții Marțiale. Întrucît situația era clară — recunoscusem totul — n-a avut loc nici o dezbatere în prezența mea. Mai trăgeam încă nădejde că războiul se va termina în toamnă, dar frontul se consolidase. Compania noastră a fost încartiruită într-un sat între Düren și Köln.

„Prezintă-te la ora unsprezece la comandamentul companiei. A sosit sentința." Vries nu m-a privit. Poate că atunci i-a părut rău că m-a înfundat.

Am fost condamnat la trei luni închisoare pentru raportare falsă și nesupunere, trei luni de închisoare pe care trebuia să le execut după sfîrșitul războiului. Practic, nu însemna nimic, nu încăpea îndoială că războiul e pierdut. Dar trebuia să ispășesc trei săptămîni într-un batalion disciplinar, ceea ce era rău de tot.

Putea să fie sentința mea de moarte.

Vreau să fiu scurt. Am rezistat cele trei săptămîni. Am fost trimiși în linia întîi, trebuia să săpăm gropi individuale în țara nimănui, să ducem muniția la trăgători sau să cărăm canistrele cu mîncare. Am învățat să cunosc mirosul exploziei grenadelor, țipetele răniților, groaza cu care îți scurmi un adăpost în pămînt, cînd în jur explodează obuze, schije, șuieră și zboară bulgării de pămînt. Am dovedit că sînt capabil de stăpînire de sine în mai mare măsură decît alții, care pînă atunci făcuseră impresia unor „buni soldați". Dar ceea ce mă susținea nu era decît ura, ura împotriva lui Vries. Voiam să supraviețuiesc, să mă întorc la unitate și să aștept clipa răzbunării. În felul acesta am rezistat cele trei săptămîni.

M-am întors la compania mea, unde m-au întîmpinat cum nu mă așteptam de prietenos, și am fost transferat într-o grupă de transmisiuni în care se adunaseră cîțiva oameni culți. Toți socoteau, după cum se părea, că am fost pedepsit prea aspru pentru vina mea, de fapt o simplă abatere lipsită de însemnătate. Doar nu dădusem numărul cifrului în text descifrat în mod rău intenționat, ci din exces de zel — dintr-un stupid exces de zel în serviciu!

Vries era acum sergent-major, ședea la centrala radio și îmi ieșea numai întîmplător în drum. O dată mi-a vorbit.

„Ei Mertens? Asta sper că ți-a fost învățătură de minte."

„O învățătură de minte desigur, dar o învățătură cu urmări." I-am aruncat o asemenea privire că a preferat să nu mai continue convorbirea.

Setea de răzbunare e un simțămînt josnic, expresia pornirilor animalice ale eului nostru. Poate că trebuie să fii străin de orice element de civilizație, smuls din viața obișnuită, ca să guști răzbunarea în tot primitivismul ei. În lagărul de prizonieri de la Remagen mă aflam într-o asemenea situație. Sergentul major Vries zăcea în groapa individuală, acoperit cu mantaua lui mînjită de lut. Eu stăteam sus, pe marginea gropii, ghemuit sub foaia mea de cort făcută scoarță și pătrunsă de umezeală, privind fix în jos. Ploaia îmi șiroia pe față, mi se scurgea sub guler, îmi udase de mult cămașa. Tremuram de frig și poate de încordare. Jos în groapă zăcea întins...

Detlef se ridică și strînse în grabă paginile. Cineva bătuse ușor la ușă. Strecură însemnările în album și deschise. Era Helma.

— Nu vrei să-mi spui cum l-ai găsit pe tata... lîngă mușuroiul de furnici ?

— Da, ce să-ți spun în privința asta, Helma ? Doamna Petersen pregătise cina. M-am dus să-l iau. Plecase curînd după ora șase — în plimbarea lui obișnuită la mușuroiul de furnici. Și acolo l-am și găsit.

— Și a fost într-adevăr... într-adevăr împușcat ? Ucis ?

— Da, desigur, așa trebuie să se fi întîmplat. Nu era nici o urmă alături. E exclus să se fi sinucis. Iar un accident, e foarte puțin probabil... Zăcea pe spate, deasupra lui mișunau furnicile. Bine că nu l-ai văzut !

— Și împușcătura ? Rana ?

— Împușcat în cap. Categoric împușcătură străpunsă, la intrare, o gaură mică, la ieșire, țeasta întreagă sfărîmată. Ceafa era un terci de sînge și creieri și...

— Taci, te rog ! Nu vreau să știu atît de amănunțit !

— Și-apoi furnicile...

Detlef se scutură cu scîrbă.

— Dar cine ar fi putut să-l împuște pe tata ? Cine ar fi putut să facă așa ceva ? Nu, nu pot să-mi închipui că cineva...

— Dar ce ai știut despre el ? Ai știut ce se întîmplă cu afacerile lui ? Ne-a povestit vreodată ceva ce-l privea personal ?

— În ultimele zile era — nu știu cum — cu totul altfel ca de obicei... mai prietenos.

— În ciuda certei cu mama lui Axel ? Asta mă miră.

— Trebuie să fi suferit foarte mult din cauza rupturii cu ea. Chiar dacă nu voia să se remarce.

— Am izbutit vreodată să-l observăm mai atent ? Doar nu ne-am putut apropia niciodată de el. Afară de Axel, pînă n-a plecat la armată. Dar, după aceea, s-a terminat și cu dragul de Axel. Ei da, de aceea s-a agățat acum de tine.

— Detlef, te rog ! Nu poți să fii mai drăguț cu Axel, măcar acum ?

— Eu ? Mai drăguț cu Axel ? Nici pomeneală... Dar Axel se poartă drăguț cu mine ? Eu să fiu mai drăguț cu el... ca și cum ar depinde de mine ! Nu vrei să iei seama niciodată cum se poartă cu mine.

— Tocmai, a fost o greșeală că ai ajuns în unitatea lui.

— Am putut eu să schimb ceva ? Dacă mă vîră în grămadă, trebuie să merg. O coincidență stupidă. Dar acum avem batalionul aici, pe loc, și dragul de Axel e comandant de pluton în compania de instrucție. Noroc măcar că n-am ajuns în plutonul lui... Helma, mie îmi pute toată povestea asta. Nici nu pot să-ți spun cît de urît îmi pute ! Și pe Axel al tău aș dori mai degrabă...

— Dar poate să te ajute în multe privințe. Cine ar crede despre voi că nu vă puteți suferi unul pe altul ! Dacă am fi știut asta...

— Atunci ce ?

Detlef deveni atent.

— Atunci nu ne-am mai fi agitat să ajungi în batalionul lui Axel... Din partea mea, acum poți s-o știi.

Detlef se prăbuși pe un scaun.

— În orice caz, pentru mine asta e ceva nou de tot... Cine s-a agitat să ajung în batalionul lui Axel ? Tu, cumva ? Sau însuși Axel ?

— Eu. Prin doamna Petersen.
— Prin doamna...
— Ei da — cumnatul ei lucrează la Cercul de recrutare. Pentru el a fost o bagatelă. Și de asemeni, nu e nimic ilegal — doar e indiferent unde îți faci serviciul militar.
— Și atunci, pe la spate, fără știrea mea, mi-ați făcut vînt în grămada aceea? Ți-ai închipuit, într-adevăr, că o să mă pot acomoda cu Axel? Te-ai gîndit vreodată cît de penibil îmi este mie să fiu în aceeași companie cu Axel, el ca locotenent, eu ca recrut? Nici nu-ți trece prin minte ce se întîmplă acolo — habar n-ai!
— Dar Axel nu e nicidecum vinovat dacă e mai mare în grad decît tine. Și el a început să facă armata ca recrut.
— Pe mine mă interesează situația prezentă. Și nu pot să îndur ca să asiste, atunci cînd mă freacă la instrucție — nu pot să îndur că privește rînjind, cînd mă tîrăsc prin noroi și trebuie să ascult de brutele alea primitive.
— Da, dar asta face parte oarecum din instrucție.
— Desigur, dar nu e totul. Pe deasupra l-a încurajat pe șeful meu de grupă, să mă „țină din scurt", cum se spune.
— Tocmai, nu voia să fii avantajat din pricina lui.
— Ei nu mai spune... Și-atunci de ce mi-ați făcut vînt în compania lui Axel?
— Ca să te aibă în grijă și să-ți ușureze situația. Nu ca să fii protejat.
— Ca să-mi ușureze situația! Stai să-ți povestesc cum procedează: Acum trei sau patru săptămîni am fost de planton ca pompier, într-o duminică. Unul dintre camarazii mei de dormitor a vrut să-mi țină locul pentru douăzeci de mărci. În principiu, e interzis, dar comandantul nu ne cunoștea, și nimeni n-ar fi observat nimic. Dragul de Axel, însă, vede că Mertens e de servici ca pompier, îl cheamă pe Mertens, iar Mertens nu e Mertens. Și, în loc să-și țină gura, raportează comandantului. Deși știa prea bine că așa ceva nu se întîmplă pentru prima oară.
— Dar nici eu nu găsesc că e just, ca un camarad să-ți preia o sarcină în schimbul unei sume de bani.

— Fie. Dar lor le convine. Dacă țin atîta la bani... Pentru asta am făcut în fiecare seară, timp de o săptămînă, serviciu ca pompier și n-am putut să ies din cazarmă. Trebuie să-i mulțumesc lui Axel. Asta însă nu e nicidecum totul...

— Termină ! Cred că Axel ar avea și el ceva de spus. Sînt de părere că nici n-ar trebui să vorbim despre asta, tocmai acum cînd tata... tocmai cînd i s-a întîmplat asta tatei. Acum, asemenea lucruri sînt lipsite de importanță.

— Pentru mine, nu sînt lipsite de importanță, absolut defel. Sînt vîrît pînă la gît în murdărie. Da' o să le arăt eu lor ! O să aibă prilejul să mă cunoască ! Mai dau eu ochii cu ei !

Helma îl privi cu oarecare uimire. Știa că suportă greu serviciul militar. Dar acum era vorba de ură curată, care desigur că nu era legată de ceea ce trebuia să îndure Detlef ! Axel spusese totdeauna că în compania lui recruții sînt tratați cu omenie, chiar dacă serviciul e riguros. Nu mai avea nici un rost să continue discuția cu fratele ei. Acesta ședea la birou și privea încremenit înaintea lui. Helma plecă fără să mai spună nimic. Dacă ședea acolo în felul ăsta, nu se mai putea aștepta la nici un răspuns. Lui Detlef îi trebui un timp oarecare să-și vină în fire și să-și recapete stăpînirea de sine. Își mușcă buzele. „Pot să te înțeleg, bătrîne. În privința asta pot să te înțeleg. Umilința n-o înghiți, pentru umilință te răzbuni. Dar tu ai avut remușcări. Aici ai greșit. Un semn de slăbiciune. N-ai dovedit tărie de caracter. Mie nu vor ajunge să-mi frîngă tăria de caracter — o să mai vadă el, Axel !"

Scoase din album însemnările tatălui său și începu să citească mai departe.

Jos, în groapă, zăcea întins sergentul major Vries și dormea. Respira liniștit și dormea acolo, la adăpost bun. Mă gîndeam : „Ascuns în fundul pămîntului, în timp ce mie mi se preling picurii în gulerul tunicii". Am dat ocol

cu privirea ţinutului de movile. Se lăsa întunericul. Ocupanţii gropilor din jur se strecuraseră înăuntrul lor. Dacă mi-aş fi săpat groapa într-un fel mai iscusit, n-ar fi trebuit nici eu să şed aici, să privesc în jos la sergentul major Vries — şi să ajung un ucigaş.

Soarta e stăruitoare. O fatalitate îi uneşte pe doi oameni, trebuie să-şi provoace mereu suferinţe unul altuia, nu pot scăpa unul de altul, pînă ce unul nu-l nimiceşte pe celălalt sau nu se nimicesc reciproc. Prizonieratul nu mă despărţise de Vries, era ca o fatalitate pentru amîndoi... Îmi vine din ce în ce mai greu să povestesc mai departe, fiindcă ajung la limita de unde amintirea începe să fie de neîndurat.

Un timp am fost în lagăr împreună cu Emmerich. Şi acest lucru a avut urmări rele. Compania noastră se dizolvase în cazanul regiunii Ruhr. Într-o noapte, am primit livretele militare şi ni s-a spus că sîntem liberi să facem ce vrem. Eu eram obosit de moarte şi am dormit mai bine de douăsprezece ceasuri. Cînd m-am deşteptat, în faţa mea nu era decît Emmerich. Aşa că am plecat împreună, ne-am rupt epoleţii şi ne-am azvîrlit centiroanele. Am văzut ivindu-se una din clipele cele mai însemnate ale carierei mele militare. Mi-am apucat arma de ţeavă şi am izbit puternic patul puştii de un copac. Aş fi izbit-o încă mult timp, dacă nu m-ar fi durut mîna. Am aruncat arma departe, prin aer, în nişte buruieni dese. Poate că a găsit-o cineva, poate că mai zace şi astăzi acolo. Ne-am furişat prin pădure, pînă la o şosea şi am aşteptat să fim făcuţi prizonieri. A trecut un timp oarecare. Pe lîngă noi se scurgeau lungi coloane de autocamioane militare americane, pînă cînd, în sfîrşit, unul s-a oprit. Am ridicat mîinile în sus, ne-au percheziţionat de arme şi am fost duşi în localitatea cea mai apropiată. Pentru noi, ăsta a fost sfîrşitul războiului.

Într-un lagăr intermediar i-am reîntîlnit pe unii din compania noastră, printre ei şi pe sergentul major Vries. Am rămas împreună, şi aşa s-a întîmplat că eu şi Emmerich ne-am amenajat o groapă în lagărul de prizonieri Rema-

gen, și că Vries și-a săpat și el adăpostul în apropierea noastră. Desigur că n-aveam lopeți la dispoziție. Ne-am săpat gropile cu cutii de conserve. A durat mult, dar aveam timp. Eram lăsați în voia noastră, și puteam să ne instalăm cum doream. Numai că ne lipsea chiar și strictul necesar.

În zilele următoare, am stat întins ceasuri întregi, alături de Emmerich, în groapa noastră strîmtă. Am vorbit ore întregi despre împărțirea hranei. Îndeosebi despre aceasta, căci înduram o foame cumplită. Americanii ne dădeau rații caraghios de mici, exact minimul de existență. Dacă stăteai liniștit și întins toată ziua, erau îndestulătoare ca să supraviețuiești. Dar gîndurile noastre se învîrteau în jurul acestor mici rații, în jurul jumătății de litru de apă chioară, așa-zisă supă, și a lingurii de conservă de vită pe care o primeam zilnic. Dacă mîncasem, așteptam masa următoare.

Sergentul major Vries căzuse într-o nepăsare totală. Stătea aproape tot timpul întins în groapa lui și moțăia. Pe măsură ce treceau zilele, și Emmerich devenea din ce în ce mai tăcut. Gîndurile noastre se învîrteau mereu în jurul mesei, am mai spus-o ; și de aici s-a născut fatalitatea. Un timp, rațiile noastre zilnice au avut o înfățișare foarte ciudată. Primeam conserve de cea mai bună calitate, din rezervele armatei americane, dar trebuiau să fie împărțite la atît de mulți oameni, încît fiecăruia nu-i revenea decît o lingură de carne de vită conservată sau două. Primeam, de pildă, ca rație zilnică trei linguri de spanac, o lingură de lapte praf, o linguriță de sardele în ulei, trei biscuiți, o prună uscată, o lingură de zahăr. Distribuirea era grea. A trebuit să ne împărțim pe grupe și unul dintre distribuitori era sergentul major Vries. Cutiile mari, pline, treceau prin mîinile lui, le deschidea sub control, și ne împărțea fiecăruia conținutul cu lingura, în timp ce noi stăteam cu cutiile de conserve întinse. Fiecare mișcare a mîinii lui era urmărită de privirile lacome și neîncrezătoare ale primitorilor. Nu mi-a dat prea puțin ? A golit cutia de tot ? Ne trezea neîncredere chiar și numai faptul că îl

vedeam pe Vries umblînd cu cutiile pline. Într-o seară, Emmerich m-a luat de o parte și mi-a șoptit :

„Vries a pus de o parte o cutie întreagă de conservă din carne de vită. L-am văzut unde a ascuns-o : în fundul gropii lui... A acoperit-o cu ceva. O cutie întreagă, derbedeul !“

Indignarea noastră nu poate fi înțeleasă decît din perspectiva situației de atunci. Pentru cineva care flămînzește de săptămîni întregi, o conservă de carne de vită capătă o valoare incomensurabilă. În ceea ce mă privea, se mai adăuga vechea ură împotriva lui Vries.

O noapte întreagă n-am putut să dormim în groapa noastră. Ne-am întărîtat unul pe celălalt, în revolta plină de patimă împotriva lui Vries și, de bună seamă, în închipuire, am golit de mii de ori conserva de carne. Cînd s-a luminat de ziuă, Emmerich s-a ridicat cu greu în picioare, a desprins foaia de cort și a ieșit din groapă. Eu m-am întors pe partea cealaltă, gemînd. Cînd eram împreună nu ne puteam întinde decît pe o parte. Groapa era strîmtă, căci altfel foaia de cort n-ar fi ajuns s-o acopere. M-am trezit cînd mi-au căzut peste față cîțiva bulgări de pămînt. Emmerich a coborît din nou, era ciudat de grăbit, s-a înghesuit în mine, a așteptat puțin și apoi a scos rînjind o cutie de carne de vită din buzunarul umflat al mantalei. Eu m-am speriat.

„Dumnezeule — i-ai șterpelit cutia lui Vries !“

„Ce-nseamnă, am furat-o ? El a furat-o. Nouă ne-a furat-o. Eu am luat numai ce e al nostru.“

„Pentru numele lui Dumnezeu, cum ai reușit ?“

„Nimic mai simplu. Cum stăteam pe-afară și mă mutam de pe un picior pe altul, a ieșit din groapă ca să se ducă la latrină. Am intrat în adăpostul lui și mi-am aruncat ochii. Și era acolo. Derbedeul, a îngropat-o pe jumătate !“

În clipa aceea foaia de cort de deasupra noastră a fost brusc smulsă la o parte. Pe marginea gropii apăruseră două cizme pline de lut ; deasupra lor, amenințător, sergentul major Vries. De pe marginea adăpostului se desprindeau bulgări de pămînt și cădeau peste noi. Emmerich a

încercat în zadar să ascundă cutia. Lîngă Vries s-a ivit și altă făptură, un caporal din compania noastră, pe care Vries îl adusese, desigur, ca martor. Cei doi făceau impresia unor uriași, noi, în groapă, zăceam ca un gunoi.

„Dați încoace cutia !"

„Da' de unde o ai ? cîrîi Emmerich. Ai sustras cutiile. N-am vrut s-o luăm pentru noi singuri, Mertens și cu mine. Mertens și cu mine..."

M-am străduit în zadar să-l împiedic pe Emmerich să mă amestece și pe mine, așa ca de la sine înțeles. Desigur, vorbisem împreună ceasuri întregi despre faptul că Vries n-ar fi trebuit să rețină cutia, dar nu mă înțelesesem cu Emmerich ca el s-o fure pur și simplu.

„Mizerabililor ! strigă Vries. Nu mai pălăvrăgiți ! Ei bine, chiar dacă nu vă privește defel : cutia am primit-o, la gardul lagărului, în schimbul Crucii mele de fier clasa I, dacă vreți să știți exact... Și acum, dați-o încoace. Și o să vedeți ce o să mai urmeze, vagabonzilor !"

Trebuie să menționez că furtul era una dintre cele mai grave infracțiuni din lagăr, căci fiecare n-avea decît strictul necesar traiului. Cu cîteva zile înainte văzusem cînd l-au prins pe unul care voise să fure, de la un prizonier care dormea, o marmită, pe care posesorul și-o legase de picior. Hoțul a fost bătut cumplit. Vries avea cîțiva partizani prin jur și puteam să ne așteptăm la o desfășurare asemănătoare.

„Mă duc să mă ușurez", a spus Emmerich după plecarea lui Vries, și a fost ultimul cuvînt pe care l-am auzit de la el. Nu s-a mai întors. Există o oarecare ironie în faptul că un om ca Emmerich, care era atît de stăpîn pe fiecare vorbă, să-și ia rămas bun cu o expresie atît de vulgară. Nu știu ce s-a mai întîmplat cu el. Totdeauna în zorii zilei se prezentau la poarta lagărului cîțiva voluntari, ca să muncească pentru americani, în schimbul unor mici rații suplimentare. Emmerich probabil că a dispărut în acest fel. Trebuie să fi reușit, cine știe cum, să se întoarcă seara în altă secție a lagărului general. Nu eram nici numerotați, nici înregistrați. Cînd murea unul, îl aruncau într-o groapă

mare, fără ca cineva să se ostenească să-i ia plăcuţa de identitate.

Eu eram mai puţin descurcăreţ decît Emmerich şi, dealtfel, nici nu mă simţeam vinovat. Dar Vries şi acoliţii lui s-au ţinut de capul meu. Cu puţin înaintea prînzului, doi oameni m-au apucat brusc de braţ. Cum mi-am dat seama curînd, aparţineau unui fel de poliţie a lagărului, care se formase din rîndul prizonierilor. M-am lăsat în voia lor fără să ţip sau să mă împotrivesc şi am sperat să fiu dus la interogatoriu. M-au dus pe locul de adunare. În mijlocul lui era o instalaţie, ca un fel de coteţ : patru stîlpi, sîrmă ghimpată deasupra şi împrejur. O cuşcă de sîrmă ghimpată. Au deschis un fel de uşă, m-au împins înăuntru şi au închis-o la loc.

Cuşca era goală cu desăvîrşire. M-am aşezat jos, pe lut, am ridicat gulerul mantalei şi mi-am aplecat capul. Începuse să plouă mărunt. Asta era punctul culminant, ultima treaptă a înjosirii, după cum îmi închipuiam. M-am ghemuit şi mai mult. Am încercat într-o oarecare măsură să „intru la spălat" sau să mă dizolv în aer. Lutul galben, lunecos de sub picioarele mele nu avea nicăieri un colţişor uscat. Cu încetul, umezeala m-a pătruns pînă la piele. Dar puteam să fiu bucuros că burniţa mărunt, bucuros, fiindcă pe platou se strecura doar cîte un singuratic gîrbovit, care nu manifesta nici un interes pentru cuşca de sîrmă ghimpată şi prizonierul dinăuntru. Puteam să îndrăznesc să mă ridic şi să umblu cîţiva paşi. Doi paşi în sus şi doi în jos. Nu am rezistat mult. M-am agăţat cu amîndouă mîinile de sîrma ghimpată şi mi-am lipit fruntea de ea. Mi-am dat seama că m-am rănit de-abia cînd mi-a ajuns sîngele în gură şi i-am simţit gustul pe limbă. Sînge, sau ploaie, sau lacrimi — era totuna.

„Uită-te la porcul ăsta !"

Vocea venea din spate. N-am îndrăznit să mă întorc.

„Probabil l-au prins furînd !" am auzit rostind o altă voce.

„Hei, bă, întoarce-te ! Să vedem cum arată un asemenea porc !"

„De ce nu-i dai pace ? E destul de năpăstuit aici, în ploaie."

Nu m-am mişcat, dar omul a ocolit cuşca. „Uită-te la mine, porcule ! Să-ţi furi camarazii, la asta te pricepi..."

Întorsesem capul în lături, omul stătea în faţa mea afară, dinaintea cuştii. M-am întors brusc cu faţa la el. Mi-era udă de sînge şi ploaie, desfigurată de ruşine, ură şi scîrbă. Omul s-a dat îndărăt. O faţă neroadă, slabă, palidă, cu ochii reci de peşte, şi ţepi de barbă blondă.

Nu puteam să fac altceva : L-am scuipat în faţă.

A fost atît de surprins, că a uitat să se şteargă. A spus cu glas încet : „Porcul... porcul... Uită-te la el, porcul !"

Însoţitorul lui plecase. L-am auzit strigînd de la o oarecare depărtare :

„Lasă-l odată în pace ! Poate că mîine ajungi tu în locul lui în cuşcă."

Eu am rămas nemişcat, lipit de sîrma ghimpată. Cel din faţa mea mă privea şi nu-i venea încă să creadă. S-a dat înapoi, pas cu pas, apoi s-a aplecat brusc, a ridicat un bulgăr de lut şi mi l-a azvîrlit în faţă. Pe urmă s-a întors repede şi a fugit după celălalt.

Ultima treaptă a înjosirii... Vries ! Numele ăsta îmi sfredelea creierii. Vries, Vries, Vries — dar nu ajunsesem încă pe ultima treaptă.

Detlef puse deoparte însemnările tatălui său şi îşi muşcă buzele. Tatăl lui şi sergentul ăsta major Vries — Axel şi cu el. De fapt, aici părea să se repete ceva... Detlef ştia ce se întîmplase între tatăl lui şi tatăl lui Axel. Numai amănuntele nu le cunoştea ; tatăl lui trecuse unele lucruri sub tăcere şi de altele vorbise foarte puţin.

Se scurseseră două săptămîni de la discuţia avută cu tatăl lui, una dintre puţinele discuţii importante pe care le avusese vreodată cu el. Tatăl îi pusese mîna pe umăr şi asta însemna mult. Detlef abia îşi amintea să fi făcut vreun gest mai tandru vreodată. Îşi dădeau foarte rar chiar şi mîna. Numai atunci cînd nu se mai văzuseră de multă

vreme. Acum însă îi pusese mîna pe umăr, dar şi-o retrăsese de îndată ce văzuse faţa uimită a lui Detlef.

„Detlef, trebuie să-ţi vorbesc. Sînt îngrijorat din pricina ta şi... a lui Axel." Îi venea greu să rostească numele lui Axel. Nu putea să uite că Axel nu mai voia să ştie nimic de el, deşi de atunci trecuseră ani de zile. „Detlef, sperasem să te împaci mai bine cu stagiul militar. Cu toate că te-am avertizat..."

„Da, tată, ştiu."

„Te-am sfătuit totdeauna să refuzi satisfacerea serviciului militar. Atunci ai fi fost scutit de ceea ce trebuie să înduri acum."

„Da, tată, desigur. Mai tîrziu eşti totdeauna mai deştept. Aş fi curăţat mai degrabă ţucale optsprezece luni de zile."

„Mă îngrijorează relaţiile tale cu Axel. Cu lucrurile celelalte trebuie să te descurci singur. Fiecare îşi trăieşte propria lui viaţă. Dar, uneori, deasupra unei familii pare să atîrne un fel de fatalitate."

„Da, tată, desigur."

„Anumite precedente se repetă uneori de-a lungul generaţiilor. Soarta loveşte mereu în aceeaşi direcţie."

„Da, ştiu, o nenorocire vine rareori singură."

„Detlef, nu lua lucrurile atît de uşor... Niciodată nu l-ai prea înghiţit pe Axel. Poate că uneori l-am preferat pe el în locul tău".

„Nu merită să vorbim despre asta, tată."

„Ştiu că l-am preferat uneori. Dar aveam motivele mele s-o fac."

„Trebuie să fi avut motivele tale. Îţi plăcea mai mult."

„Ah, nu ! Motivul era altul. Trebuia să repar ceva cu Axel. Detlef, înţelege, te rog. Trebuia să repar o nedreptate în legătură cu el, să îndrept un lucru !"

„I-ai pricinuit... i-ai pricinuit vreun rău ?"

„Lui, nu, lui taică-său. În timpul războiului am fost în armată împreună cu el."

„Aşa ca mine cu Axel ? Şi ? Nici voi nu v-aţi putut suferi unul pe altul ?"

„De aceea sînt îngrijorat. Ştiu că ai avut necazuri cu Axel."

„Necazuri ? Li se poate spune şi aşa ! Ticălosul ăsta ! Da, ticălosul. Nu te uita aşa la mine."

„Întîi ascultă-mă ce vreau să-ţi spun. Detlef, am să-ţi povestesc ce s-a întîmplat atunci între mine şi tatăl lui Axel."

Şi îi povestise.

Asta se întîmplase cu două săptămîni în urmă. Detlef ştia de două săptămîni din ce pricină se gîndea bătrînul că trebuie să repare ceva în legătură cu Axel... „Axel, Axel, Axel — mereu acest Axel. Şi cine îndreaptă ceva în legătură cu mine ?"

Axel a fost totdeauna cel mai dotat. În trecut ca şi în prezent era cel mai inteligent, cel mai puternic, cel mai iscusit. Îl iubeau toţi. Era prietenos, sociabil, paşnic, fermecător, bun şi frumos... Detlef îl urîse încă de mic copil. Rareori însă îşi dădea sentimentele pe faţă, şi Axel cel bun şi frumos îl ierta foarte curînd. Lui Axel nici nu i-ar fi trecut prin gînd că există cineva care nu-l poate suferi. Dacă era atît de drăguţ, trebuiau să-l placă toţi ; toţi — chiar şi Detlef, acest handicapat, puştiul acesta mic, vulgar, fricos, cu faţa palidă şi părul roşcat, ticălosul acesta, pezevenghiul, făţarnicul, cel care chinuia animalele şi copiii mai slabi...

Detlef bătu cu pumnii în placa biroului. „Prostii ! Lucrurile nu stau chiar atît de rău ! Iau proporţii tot mai mari în închipuirea mea... Karl şi Franz Moor [1] ? Lucrurile nu stau chiar atît de rău. Fraţi care se duşmănesc între ei. Nici măcar nu sîntem fraţi. Şi Axel, desigur, nu se considera duşmanul meu. Copilării. Nimicuri. În orice caz — purtarea lui Axel în ultimele săptămîni — el ca locotenent, eu ca recrut, nu mai erau copilării. Ar fi trebuit să-mi ajute. După toate avantajele pe care le-a avut de pe urma noastră. În loc de asta, însă..."

[1] Personajele principale din drama *Hoţii* de Schiller.

Pînă în prezent nu existase nici un motiv concret pentru ura lui Detlef. Suferise din cauza asta. Un sentiment de ură, care nu-şi găseşte locul, care se abate de la obiectivul lui, e greu de îndurat. În schimb, acum Axel se manifestase, în sfîrşit, acum ajunsese un obiectiv palpabil pentru ura lui Detlef. Acum se putea descărca ura care se acumulase de-a lungul anilor.

Detlef se ridică în picioare. Trebuia să se mişte. Pe deasupra dorea să vadă şi ce se mai petrecuse între timp în casă. Puse la loc în album însemnările tatălui său, aşeză totul pe raftul cu cărţi şi se duse în hol. În biroul tatălui... voci. Apropiindu-se de uşă, trase cu urechea.

— Helma e înăuntru cu cei de la poliţia judiciară.

Detlef se întoarse. În colţ, lipit de fereastra largă ce dădea spre lac, Axel şedea într-un jilţ cu rezemătoare înaltă. Întorsese jilţul spre fereastră, astfel că Detlef nu observase prezenţa lui.

— Nici n-am auzit că s-au şi întors cei de la poliţie. Adormisem în odaia mea.

— Adormiseşi ? Ai nervii tari.

— Datorită tratamentului vostru atît de afectuos, sînt mereu obosit. Dar, fireşte, un locotenent nu mai poate să înţeleagă aşa ceva. Au şi vorbit cu tine ?

— Desigur, dar n-am putut să le relatez mare lucru.

— Uite, de exemplu, de ce ai venit azi aici, întîia oară după atîta vreme. Chiar azi.

— Fiindcă tatăl tău m-a rugat să vin. Şi îmi pare foarte rău că am venit abia astăzi. Dacă n-ar fi avut nimic împotrivă, am fi putut să ne împăcăm din nou unul cu altul. Şi probabil că şi hotărîse asta.

— A spus aşa ceva ?

— Nu direct, dar i-a spus doamnei Petersen că vrea să pregătească ceva pentru mine. Asta trebuia să-mi spună doamna Petersen.

— Probabil că voia să-ţi dea lucrul acela personal, după ce se va fi întors pentru masă.

— Nu știi nici tu ce era sau unde avea de gînd să-l pună ? Nici n-ai văzut ceva așezat pe undeva ? Poate în biroul lui ?

— Habar n-am !

— De fapt, adineauri m-ai văzut venind ?

— De ce te interesează ?

— Anchetatorii vor să știe cînd am venit. Eu nu știu precis, și nici Helma.

— Ați venit din oraș împreună ?

— Da, cu mașina mea.

— La șapte fără un sfert m-am dus să-l chem pe tata la masă. Cînd ați sosit voi, eu eram plecat.

Detlef se pregătea să încheie discuția. Îi era penibil să vorbească cu Axel între patru ochi, ca și cum între ei n-ar fi existat absolut nimic. Axel făcu un pas spre el.

— Detlef, socoți că relațiile noastre trebuie să continue tot așa ? Să știi că nu vezi lucrurile tocmai cum sînt.

Băiatul ridică din umeri.

— Nu are nici un rost să vorbesc cu tine despre asta.

— Ba da, are rost. Totdeauna are rost să vorbim unul cu altul. Nu există nici o problemă asupra căreia să nu se poată înțelege doi oameni raționali.

— N-o să putem niciodată să cădem de acord asupra problemei serviciului militar.

— Dragul meu, poate că nu m-am purtat totdeauna potrivit. Dar și tu ești foarte sensibil. Pentru tine, cînd ai venit la noi, toată activitatea a fost nouă. Firește că iei totul prea în serios. Noi privim altfel lucrurile. Vezi, la noi sosesc recruți din trei în trei luni. Sînt mereu alți oameni, dar în grup sînt destul de asemănători. Toți au aceleași greutăți, le depășesc toți și nici nu-ți dai seama cum a trecut perioada de instrucție. Și apoi, situația se îndreaptă brusc... Detlef, ai să reziști cele cîteva săptămîni !

— Cîteva săptămîni ? Rezist și mai mult. Și chiar dacă încercați zece ani să mă puneți cu botul pe labe... Tot n-o să reușiți.

— Da, poate ar trebui să fim puțin mai înțelegători în ce privește tranziția de la viața civilă la cea militară. Dar...:

privind obiectiv lucrurile, nu se întîmplă nimănui nimic. Cîteva neplăceri, desigur. Ele atîrnă însă de împrejurări.

— Neplăceri ? De ce nu supuneți oamenii unui tratament omenesc ? De ce recruții sînt ultimul rahat pe care fiecare poate să-l calce în picioare ? De ce sînt umiliți în chip deliberat ?

— Ei, ei ! Dă-ți seama odată : instrucția noastră are un scop anume. Acest scop trebuie atins, cu oameni care în parte sînt încăpățînați, în parte plini de stîngăcie și aproape toți comozi și cocoloșiți. Crezi că se poate obține ceva cu vorba bună ? Și mai gîndește-te, rogu-te, că instructorii noștri nu sînt cu mult mai în vîrstă decît recruții. E firesc să se simtă uneori nesiguri și ascund acest lucru prin bădărănie. Cei mai duri instructori sînt uneori cei care se simt cei mai nesiguri pe ei.

— Ei bine, n-am chef să mă cert cu tine în privința asta. Dar toată povestea mi-e foarte neplăcută... Mă miră mai ales că binevoiești să vorbești cu mine atît de amănunțit despre asta.

— Detlef, aș dori mult să vezi lucrurile obiectiv. Și aș dori să te ajut să te adaptezi. Mai mult decît am făcut-o pînă acum. Nu trebuie să ajungem... nu trebuie să ajungem să ne dușmănim. Asta n-ar fi deloc în spiritul celor dorite de tatăl tău. Cred că trebuie să chibzuim asupra acestui lucru, îndeosebi acum.

— Încetează odată cu predicile ! Ce vrei de la mine ? De bună seamă că vrei ceva, altfel nu mi-ai vorbi așa.

Axel nu răspunse imediat. Privi cercetător pe fereastră, apoi i se adresă brusc lui Detlef.

— Încerci, poate, o satisfacție că mă aflu la strîmtoare. În privința serviciului, vreau să spun.

— Bravul soldat Vries ? Se poate întîmpla așa ceva ?

— Mi-a dispărut un revolver de serviciu. Vineri seară. Deci alaltăieri. Îl ridicasem de la magazia de arme pentru depunerea jurămîntului.

— Și de ce îmi spui asta ?

— Poate că ești în măsură să mă ajuți... Alaltăieri, ai venit doar în odaia mea, fiindcă voiam să-ți dau scri-

soarea pentru Helma. Cînd ai intrat tocmai puneam revolverul în sertar.

— Şi te gîndeşti că ţi l-am furat eu ?

— Încetişor, încetişor ! Fireşte, trebuia să-l încui în caseta de valori, dacă aş fi fost mai meticulos. A trebuit să mai cobor odată, pentru scurt timp, jos, la comandament, şi n-am mai încuiat uşa. Am întîrziat puţin şi cînd m-am întors revolverul dispăruse. Şi pe deasupra dispăruseră şi două încărcătoare pline care erau alături.

— Ei, ai avut ghinion !

— E mai mult decît ghinion. Ştii că dispariţia unei arme trebuie anunţată poliţiei judiciare ? Pentru mine incidentul poate avea urmări neplăcute.

— Ai anunţat dispariţia revolverului ?

— Încă nu. Întîi am încercat să aflu cine a făcut-o. Dacă cineva a vrut să mă necăjească puţin, atunci a recurs la mijloace prea tari. În felul acesta nu se rezolvă diferende personale.

— Te gîndeşti totuşi, că l-aş fi luat eu.

— Detlef... *În cazul* că ştii ceva despre această împrejurare, spune-mi. Trebuie să anunţ lipsa revolverului mîine dimineaţă şi voi avea necazuri foarte mari.

— De aceea ai încercat, cu atîta amabilitate, să-mi trezeşti înţelegere pentru instituţia voastră de sclavi ! Ca să fii lămurit : Nu ştiu absolut nimic despre revolverul tău.

— Asta e ultimul tău cuvînt ?

— Da, ultimul.

Detlef se răsuci pe călcîie, îi fu necaz că făcuse aproape „la stînga-mprejur", şi se întoarse în odaia lui.

Nerăbdător, scoase din album însemnările tatălui şi căută locul unde rămăsese. Povestea cu cuşca de sîrmă ghimpată i-o povestise tatăl lui. Cu ea nu coborîse, deci, pe ultima treaptă a umilinţei. Bătrînul îi ascunsese ceea ce urma acum, probabil fiindcă i se păruse prea compromiţător. Detlef continuă să citească plin de interes.

Spre seară vremea s-a îmbunătăţit. Oamenii au ieşit din gropi şi şi-au întins picioarele înţepenite. Locul larg

din jurul cuștii a început să se însuflețească. Animalele din cuștile grădinilor zoologice nu sînt băgate în seamă dacă zac nemișcate. Așa că m-am ghemuit tăcut într-un colț al cuștii. Și eu am avut parte de un public puțin numeros. Cei mai mulți dintre ei nu se uitau decît în treacăt la cușca mea, ca și cum le-ar fi fost teamă să ia cunoștință de nedemnul spectacol uman. Alții, mai puțin impresionabili, se opreau și se desfătau vădit, că există cineva într-o situație și mai nenorocită decît a lor. Nici unul nu-și lua inima în dinți să-mi vorbească.

Îl așteptam pe Vries. Mă uitam mereu pe furiș în jur. Îmi închipuiam cum o să decurgă întîlnirea. Intenționam să mă ridic în picioare și să pășesc înaintea lui Vries fără să spun un cuvînt. Poate că ar fi trebuit să-l scuip în față, dar nu voiam să-l insult. O insultă nu era îndeajuns. Mai întîi, voiam să-l privesc și să trezesc în el un fel de sentiment de rușine. Un om care-l înjosește pe altul într-atît, trebuie să se rușineze, dacă mai păstrează o scînteie de bun-simț...

Dar Vries n-a venit.

Destul de tîrziu, cînd îmi pierdusem orice nădejde, un soldat american mi-a adus o cutie de conserve cu puțină apă și o felie de pîine albă. Americanii mîncau numai pîine albă, proaspătă, delicioasă, dar pentru noi rațiile erau extrem de mici.

În timpul nopții, am tremurat de frig pe pămîntul gol, fără pătură sau foaie de cort, în mijlocul platoului întins, bătut de ploaie și vînt. Umblam de-a lungul și de-a latul cuștii, mă propteam de stîlpi, mă ghemuiam, am încercat să adorm, am chibzuit, mi-am stors mintea. Eram hotărît să rezist, orice s-ar întîmpla. Am făcut planuri cum aș putea să mă răzbun pe Vries. Totuși, spre dimineață am adormit.

Cînd m-am trezit, mi-am dat îndată seama de agitația neobișnuită care domnea în lagăr. Soldați americani mărșăluiau țanțoși pe locul de adunare, de la cortul unde se afla comandamentul lagărului pînă în zona gropilor individuale și înapoi. Se auzeau chemări de la o groapă la

alta. Apăreau din ce în ce mai multe făpturi cenușii; stăteau în jur, nemișcate și mute, pregătite să se supună la orice.

M-a fulgerat un gînd! „Se evacuează lagărul! Eliberarea! Eliberarea“ — singurul cuvînt care apărea uriaș în spatele fiecăreia dintre convorbirile și gîndurile noastre, dar apărea la o distanță de neajuns. Acum agitația din lagăr... Se petrecea ceva! M-a cuprins o frică nebună că ar putea să mă abandoneze în această cușcă. Am încercat să atrag atenția, și de fapt se părea că m-au luat în seamă. Da, nu mă înșelasem. Dinspre comandamentul lagărului mă priveau gesticulînd, după cîte se părea chiar vorbeau despre mine.

Măcar dacă aș fi putut să spun un cuvînt, două! Aș fi putut să mă fac înțeles pe englezește; aș fi putut să explic că am fost închis nevinovat de unul dintre compatrioții mei. Dar militarii americani, poate ofițeri — nu puteam vedea bine de la o asemenea distanță — au chemat numai pe cîțiva prizonieri germani, subofițeri care se ocupau cu împărțirea rațiilor zilnice, și le-au dat ordine. O fi fost și Vries printre ei? Am privit cu încordare.

Făpturile dintre gropile individuale păreau să se grupeze. Își împachetau lucrurile? Numărul lor creștea mereu. Parcă ieșeau de-a dreptul din pămînt. Eram surprins că trăiesc într-o asemenea mulțime de oameni. Se ridicau întunecați pe fundalul zării pustii, fără bagaje — poate că era vorba numai de deparazitare, sau se făcea o numărătoare a celor prezenți... Nu, nu era eliberarea. În mine s-a prăbușit ceva.

După cum se părea, urmau să se strîngă toți la locul de adunare. Deci o numărătoare? M-a cuprins deodată o speranță intensă că voi fi scos din cușcă în acest scop. Am urmărit cu însuflețire mișcarea grupurilor și a cetelor de oameni care se strîngeau laolaltă ursuzi. Prizonierii erau murdari, nebărbieriți, în uniforme zdrențuite și pline de glod și se adunaseră pe marginea platoului în rînduri de cîte trei, într-o linie ce-i drept foarte strîmbă. Treptat, am ajuns din cușca mea, în centrul atenției generale. Bine

că de-abia puteam fi recunoscut ! Cu fața nespălată, încă plină de sînge după rănirea în sîrma ghimpată și nebărbierit. M-am ghemuit din nou și am rămas nemișcat, preocupat să atrag atenția cît mai puțin. Mi-am ridicat gulerul mantalei și mi-am lăsat bărbia în piept.

După cîteva minute, cînd am îndrăznit să ridic din nou privirea, scena se schimbase. Se formase un careu deschis pe una din laturi. Șirurile de soldați se apropiaseră ; în mijlocul careului era așezată cușca în care mă aflam... Am refuzat în zadar să iau acest fapt la cunoștință. Dar, la urma urmei, nu trebuia să aibă neapărat o semnificație deosebită. Ce să fac : cușca era așezată în mijlocul locului de adunare.

Zidurile omenești din jurul meu erau mute și cenușii, ele au rămas așa o jumătate de ceas, sau și mai bine. Mereu se așezau cîte unii pe pămînt, însă erau ridicați în picioare de sentinelele americane. Se pregătea ceva. În aer plutea o amenințare.

Cițiva soldați americani, care păreau să fie conduși de un ofițer, au ieșit din cortul comandamentului și au pășit cu vădită aroganță pînă în mijlocul careului deschis, la o depărtare de zece metri de cușca mea.

Unul din grup a început să vorbească tare în engleză, foarte repede și plin de nepăsare. Am înțeles numai fragmentar : „*...thieves amongst you... a shame... has to be stopped... punishment*“ [1]. Dacă aș fi fost mai atent, aș fi înțeles desigur mai mult, dar eram paralizat de teamă.

Apoi a ieșit altul în față, un translator. A țipat cu vocea gîtuită, guturală : „Conducerea lagărului nu mai vrea să privească nepăsătoare, cum vă furați unii pe alții. E o porcărie, întrucît fiecare nu dispune decît de strictul necesar... Să iasă în față cei cărora li s-a furat ceva în ultima vreme ! Și cum nu se mișca nimeni, după o scurtă pauză, a adăugat : Raportați, oameni buni ! Pășiți în față ! Primiți o rație suplimentară drept despăgubire. Drept despăgubire pentru ce vi s-a furat.“

---

[1] Hoți printre voi... o rușine... trebuie să fie opriți... pedeapsa (engl.).

De data asta au ieşit în faţă cîţiva oameni — cinci, şase ; apoi au urmat alţii, aşa încît în cele din urmă s-au strîns treizeci de oameni. Cine a ieşit după aceea a fost refuzat. Eu urmăream cu încordare desfăşurarea evenimentelor. Unul dintre ofiţeri a luat în mînă o coală de hîrtie şi a citit ceva ce suna ca o sentinţă de condamnare. Din cauza agitaţiei, am înţeles cu greu abia cîteva cuvinte. Hîrtia a ajuns în mîinile translatorului, şi de data asta am înţeles, a trebuit să înţeleg, despre ce era vorba. „Pentru descurajarea celor ispitiţi să fure în continuare în lagăr, se va recurge la o sancţionare. Va fi pedepsit unul dintre voi care a furat. Veţi asista cu toţii, ca să fie limpede ce vor păţi pe viitor hoţii."

N-am povestit niciodată nimănui cele ce au urmat. Tu, Axel, vei fi primul şi singurul care vei afla. Chiar şi astăzi îmi vine greu să relatez această întîmplare, dar e important să retrăieşti şi tu ultima treaptă a înjosirii mele. Căci i-o datoram tatălui tău.

Vreau să fiu scurt. Un soldat american a adus tîrîş o grămadă de centiroane de piele şi le-a aruncat plin de dispreţ pe pămînt, în faţa celor treizeci de prizonieri. Fără chef şi ezitînd, au dat urmare ordinului să le ridice de jos. Se priveau consternaţi unii pe alţii.

După asta, soldatul a înaintat spre cuşca mea, a deschis-o şi mi-a cerut, cu o înclinare scurtă a capului, să vin afară. Nu avea nici un rost să opun rezistenţă. Am ieşit în faţa cuştii şovăind.

Translatorul a strigat : „Dezbrăcarea !"

Soldatul a înaintat spre mine. Ce puteam să mai fac ? Mi-am scos mantaua, tunica şi l-am privit curios pe solda[t]. A ridicat din umeri ; am aşteptat.

Între timp, cei treizeci de prizonieri au fost chemaţi să se alinieze pe două rînduri de cîte cincisprezece oameni, unii în faţa altora. Se formase un culoar lat de circa doi metri. Asta aveau deci de gînd să facă cu mine. Să mă bată la stroi ! Atît de jos decăzuseră. O întoarcere în vremuri de sălbăticie, în vremuri de mult apuse... Vremuri de sălbăticie ? Pe atunci oamenii nu ştiau ce fac. Orice era

tradițional, era considerat bun și adevărat. Dar azi ? Mi s-a făcut atîta greață, că mă înecam. Aproape că îmi venea să vărs.

Soldatul m-a tîrît pînă la spațiul format de cele două șiruri de oameni, a rupt cămașa zdrențuită de pe mine și m-a îmbrîncit. M-am poticnit cînd am intrat între rînduri. L-a început n-a îndrăznit nimeni să mă lovească, cu toate strigătele de ațîțare ale americanilor. Apoi unul dintre prizonierii germani a zbierat :

„Primești ceea ce meriți !"

Am simțit o durere usturătoare pe umărul gol și am rămas pironit locului. Dar individul a mai lovit încă o dată. I-am privit fața schimonosită. Acum și din partea cealaltă a venit o lovitură care m-a izbit în cap. Am început să alerg și asta i-a făcut să se trezească. Ca niște cîini, care mușcă doar cînd victima o ia la fugă, călăii mei au început să lovească abia acum. Ajuns la capătul celor două șiruri, nu mai știam cîte lovituri primisem. Cineva m-a luat în primire, m-a întors și m-a îmbrîncit din nou înăuntru. Acum loviturile curgeau și mai nemiloase. Țipam. Nu mi-a trecut prin gînd să mă arunc pur și simplu jos și să mă prefac că mi-am pierdut cunoștiința. Probabil că nu mai eram decît pe jumătate conștient, acționam mai mult instinctiv decît din rațiune, și instinctul îmi poruncea : fugi, pînă scapi dintre astea două șiruri de oameni ! Am ajuns la capăt clătinîndu-mă, dar m-au întors îmbrîncindu-mă iarăși înăuntru, am mai alergat cîțiva pași, am primit o lovitură puternică în ceafă și m-am prăbușit.

Nu știu cît timp a trecut pînă mi-am recăpătat cunoștința. Cînd mi-am revenit, am rămas pe jos nemișcat, de frica altor lovituri. Dar cei treizeci de călăi dispăruseră. Americanii plecaseră și prizonierii din lagăr intraseră în gropile lor. Eu zăceam singur în mijlocul imensului loc de adunare. Durerile abia le simțeam ; erau copleșite de rușine și de spaimă. Într-adevăr nu-i păsa nimănui de mine ? Mă lăsau să zac aici în noroi lipsit de ajutor ? La urma urmei, eram doar un găinar — unul care, de

foame, furase o conservă din carne de vită... Dar nu *eram* eu hoțul ! Emmerich ar fi trebuit să zacă aici în locul meu, lui i s-ar fi cuvenit pedeapsa. Îndurasem pentru Emmerich. Totuși, pentru mine cuvintele lui erau o alinare : *„Somnul, somnul doar atît, fără vis, fără trezire...* Chiar dacă el era vinovat de tot ce îndurasem, cuvintele lui erau pentru mine, o alinare.

Cînd am început să devin din ce în ce mai conștient și să simt durerile tot mai intens, încît nu mai puteam să zac pe jos liniștit, am simțit că mă atinge cineva. Un soldat american, care probabil că era de planton lîngă mine, mă împinse de cîteva ori prudent cu cizma la o parte. M-am ridicat anevoie și l-am privit. N-avea nici douăzeci de ani, era aproape un adolescent. S-a roșit puțin. Oare de rușine ? A arătat spre tunica și mantaua mea aruncată alături, pe pămînt, a spus ceva ce semăna cu *„Okay — scram !“* [1], și a plecat șovăind. După cîțiva pași, s-a mai răsucit o dată pe călcîie, s-a întors repede îndărăt și mi-a strecurat grăbit în mînă un pachet de țigări. Apoi a plecat definitiv.

Mi-am pipăit pieptul și capul. Dungi late, roșii îmi brăzdau spatele și coastele, iar buza de jos era ruptă. Altfel totul părea să fie întreg. Gemînd, mi-am atîrnat tunica pe umeri, am luat mantaua pe mînă și m-am uitat nedumerit la cușca în care, după cîte se părea, nu mai trebuia să intru. Apoi m-am ascuns undeva, la extremitatea platoului, chiar lîngă gardul de sîrmă ghimpată.

Am răsuflat ușurat. Acum după ce am așternut această întîmplare pe hîrtie, răsuflu la fel de ușurat. Cred că îți vine mai la-ndemînă să relatezi despre o crimă făptuită, decît despre o înjosire pe care ai suferit-o. Sper că asta e realitatea, căci urmarea îmi stă încă înainte : n-am ajuns încă la relatarea omorului pe care l-am făptuit.

Detlef își sprijini capul în mîini. „De fapt, poate să-ți inspire milă, bătrînul. Cînd îl vezi în postura asta, poate să-ți inspire milă... În orice caz, eu l-am văzut totdeauna altfel. Pentru mine a fost totdeauna marele bărbat, care

---

[1] E-n regulă ! Șterge-o ! (Engl.)

putea orice, căruia îi reușea orice. Deci, cîndva, a fost atît de neînsemnat! Cine știe, ca să poți urca sus, trebuie să te fi coborît odată atît de jos? Nerozii, cu astea te îmbrobodesc la armată. Dar ar fi fost bine dacă l-aș fi văzut în felul acesta încă mai demult. Atunci l-aș fi urît probabil mai puțin."

Detlef se ridică, se întinse și deschise ușa spre vestibul. Helma se plimba neliniștită în sus și în jos. Cînd îl văzu, se îndreptă spre ușa terasei, fără să spună nimic. El îi tăie drumul.

— Ce înseamnă asta? Fugi de mine?

— Cineva a furat revolverul lui Axel. Tu ai văzut cînd l-a pus în sertarul biroului...

— Ia-o încet, soră-meo! Mă chemase la el ca să-mi dea o scrisoare pentru tine. Nu pot să știu dacă în clipa aceea umblase sau nu cu un revolver. N-am văzut așa ceva.

— Nimeni n-avea vreun motiv să-i facă una ca asta. Și mai ales acum cînd e în pragul avansării!

— Ah, și-acum aștepți ca să mărturisesc: Eu am furat revolverul... și l-am împușcat pe tata cu el.

Helma umbla de colo-colo.

— Detlef lucrurile astea sînt prea grave, ca să...

— Eu dau glas numai gîndurilor tale. Dar acum vreau să-ți spun și ce gîndesc eu: Dacă revolverul lui Axel nici n-a fost furat? Ce se întîmplă atunci? Poate că e numai un pretext de-al lui. Și ai putea să-ți pui și în acest caz unele întrebări. Dacă poliția judiciară se interesează de relațiile dintre Axel și tata?

— S-a interesat de ele. Știi foarte bine că Axel a ținut totdeauna la tata. Mai mult decît tine! Indiferent ce s-a ivit mai tîrziu între ei... Și dacă vrei să știi, am venit din oraș împreună cu Axel. Am fost împreună cu el tot timpul. Cu toate că, de fapt, e ridicol s-o spun. Ideea că Axel ar putea fi... e de-a dreptul tipică pentru tine.

— Ei, dar și gîndul că eu aș fi putut să iau revolverul ca să-l împușc pe tata cu el pare să-ți fie ție foarte apropiat!

— Asta a fost ideea ta, nu a mea.

— Ați venit împreună din oraș ? Dar nici nu știai că Axel a fost invitat aici.

— Cine a spus asta ?

— Tu singură ai spus-o, cînd v-am întîlnit pe terasă. Parcă ai picat din nori cînd l-ai văzut deodată aici. Asta ai spus-o tu, iubito, nu poți să negi.

— Am picat din nori în oraș, cînd am auzit că tata l-a invitat, fiindcă nu bănuiam nimic. Așa s-a întîmplat.

Detlef o privi cu un zîmbet.

— Totdeauna te-ai priceput la minciuni, Helma. Dar eu am o memorie bună. Cel puțin uneori. Cînd e cazul.

Închise ușa odăii în urma lui și înainte de a continua să citească manuscrisul tatălui său, ciocăni un timp cu degetele în placa biroului.

Trebuie să fi trecut ceasuri întregi, pînă am putut să gîndesc din nou limpede. Zăceam întins cu burta pe pămînt, cu mîinile încleștate în glod. Mă durea spatele, mă usturau vînătăile, dar mult mai rău mă ardea rușinea. La asta se adăuga autocompătimirea. Mi se făcuse o nedreptate — o cumplită nedreptate. Și de vină era Vries. Din pricina lui Vries, fusesem înjosit ca nimeni altul.

Vries ! Numai cuvîntul acesta îmi ardea creierii. Și asta mi-a ajutat. În fața acestui nume, durerea și disperarea mi-au slăbit, s-au stins. M-a cuprins mînia, o mînie atît de chinuitoare, că am țipat tare și mi-am încleștat dinții în mîneca mantalei... Vries ! Mînia neputincioasă te chinuie mai rău decît disperarea. A trecut multă vreme pînă am depășit și acest stadiu.

Eram, în sfîrșit, în măsură să chibzuiesc la rece. Acum mă pătrundea răceala urii, care avea să nu mă mai slăbească pînă la sfîrșit.

Trebuia să rămîn în apropierea lui Vries. Nu numai fiindcă făceam parte din grupa lui și îmi primeam de acolo rația zilnică. Dealtfel, situația mea se îmbunătățise simțitor datorită țigărilor primite de la soldatul american. În schimbul țigărilor, puteam să obțin alimente, trebuia doar să renunț a le fuma eu însumi... Afară de una, cel

mult două. Înainte de a mă înapoia în lagăr, trebuia să mă spăl pe față, să îmi curăț hainele, pe cît era cu putință, ca să nu mă recunoască nimeni drept deținutul de adineauri. Mă văzuseră numai de la distanță. Mi-am frecat hainele ca să le curăț de glodul, care, din fericire, se uscase și prinsese coajă, și m-am dus la punctul de distribuire a apei. Nu curgea decît la anumite ore din zi, dar la capătul furtunului, care pătrundea din afară în lagăr, se formaseră băltoace de jur împrejur. Am luat cu grijă puțină apă de la suprafața lor și am putut să mă spăl cît a fost nevoie.

Apoi am așteptat pînă s-a făcut seară și m-am strecurat spre groapa mea. La început mi s-a părut că acolo, jos, e un morman de zdrențe. Dar mormanul începu să se miște, s-a ivit un cap, o față îngustă cu țeasta cheală, palidă, cu orbitele întunecate, și cu ochelarii de la masca de gaze.

„Iartă-mă, mi-a șoptit arătarea, mă mut îndată de aici. M-am culcat înăuntru numai atît timp cît ai fost plecat. În schimb, am avut grijă de lucrurile tale."

Omul se ridicase drept în picioare, sprijinindu-se cu brațele pe marginea gropii și chinuindu-se zadarnic să iasă. Îl cunoșteam. Era un optician din Düsseldorf, trecut de patruzeci de ani. Un om cult, care avusese o prăvălie rentabilă. Era singur și neajutorat, prea bătrîn pentru a se putea obișnui cu corvezile grele și existența în lagăr.

L-am apucat de braț ; și-a scos piciorul drept din groapă. Laba îi era înfășurată într-o bucată de postav. Știam că era o mînecă pe care o desprinsese de la manta. Cînd căzuse prizonier, îi rămăsese o cizmă în mlaștină.

„Ți-am folosit pătura și foaia de cort o noapte întreagă. A fost foarte bine. În sfîrșit, o noapte în care n-am înghețat. Ți le restitui." Tremura din tot trupul.

L-am întrebat : „Ești bolnav ?"

„Diaree, trebuie să alerg mereu acolo."

„Dar ai febră... Sper că nu e nimic serios." Nu eram îngrijorat numai din pricina lui. Folosise pătura mea și în lagăr existau cazuri de dizenterie și de tifos. Într-un

acces de mărinimie i-am spus : „Păstrează pătura mea". Dar bineînțeles că mă gîndeam și la pericolul de contaminare. Pe de altă parte, îmi cădea bine, că un nenorocit ca mine poate să ajute pe altul și mai nenorocit.

A doua zi dimineață Vries a încercat să-mi vorbească, dar m-am eschivat... Măcar de l-aș fi ascultat — poate că totul s-ar fi petrecut altfel. Căci, în vreme ce stăteam în fața gropii lui și mă holbam la el, mi-aș fi putut aminti de discuția noastră. Poate că ar fi avut o scuză ; poate că nici nu era vinovat de pedepsirea mea...

Dar mă eschivasem să-l ascult și acum priveam în jos la el. Iată că am ajuns din nou la punctul culminant al întîmplărilor. De aici înainte nu mă mai pot da în lături.

Am mai îndurat încă o dată totul, în timp ce ploaia răzbătea prin foaia mea de cort udă și îmi pătrundea încetul toată îmbrăcămintea. Mă scuturau frigurile din cauza temperaturii scăzute, dar și din cauza agitației. Se întuneca. Continua să plouă... Dacă ar fi încetat ploaia, nu s-ar fi întîmplat nimic. Viața mea ar fi fost alta. Tu, Axel, n-ai fi jucat nici un rol în viața mea. Nici tu, nici mama ta... Nu pot să-mi imaginez cum ar fi fost, dar nu v-aș fi cunoscut niciodată, dacă atunci ar fi încetat ploaia.

Am privit în jos la tatăl tău, care era întins sub ieșindul acela de pămînt și dormea. Pămîntul absorbea tot mai adînc ploaia. Bulgării de argilă se fărîmau și se rostogoleau în jos. Aș fi putut să-l strig pe tatăl tău, ar fi trebuit numai să deschid gura — dar am rămas cu buzele lipite. Nu mai puteam să vorbesc, era ca o nevroză. Îmi paralizase limba.

În ieșindul acela de pămînt a apărut o crăpătură. Acum era clipa supremă. Cred că m-am ridicat în picioare și am făcut cîțiva pași. Nu vreau să ascund nimic — cred că am și... Dar nu mai știu precis, n-aș vrea să declar ceva, care poate că nu s-a întîmplat decît în imaginația mea. Poate a fost numai expresia dorințelor mele ascunse. Nu știu dacă am dat înconjur gropii, sau chiar am pășit pe ieșindul de pămînt. Dar atunci, am făcut-o poate ca să-i verific soliditatea... Cel puțin ăsta poate să fi fost motivul meu

conştient. Dar nu mai ştiu. Poate că, de fapt, nici nu m-am ridicat în picioare. Poate că picioarele îmi erau la fel de paralizate ca limba. Nădăjduiesc, nădăjduiesc că a fost aşa.

Pămîntul se sfărîma. Tot ce îmi pricinuise bărbatul de acolo de jos, mi se desfăşura în faţa ochilor ca un film, se repeta din ce în ce mai repede, se aduna şi se concentra într-un singur moment : înjosirea mea sub loviturile celor treizeci de călăi.

Pămîntul se sfărîma.

Întîi a lunecat o bucată de mărimea unui cap de om, încet, aproape fără zgomot. Pentru mine era ultima şansă să avertizez omul. N-am reuşit. Blestemul care mă ţintuia s-a risipit de abia după ce ieşindul s-a prăbuşit în întregime. Am oftat din greu.

Sub bucăţile mari de pămînt se mişca ceva. Auzeam zgomote înăbuşite — în nopţile următoare le-am auzit tot mereu ; uneori le mai aud şi azi... Şi apoi — lucrul cel mai cumplit : mîna... S-a ivit o mînă, mînjită de glod, răscolind bulgării de pămînt, s-a crispat cu degetele răsfirate, a strîns pumnul şi s-a deschis din nou, încet, îngrozitor de încet, a mai tresărit de cîteva ori şi a încremenit. O grămadă de pămînt a alunecat în continuare şi a acoperit mîna ; a ascuns-o îndurător.

Nu m-a bucurat răzbunarea. N-a putut să mă bucure. Aş fi vrut să am un martor în privinţa asta. Am pătimit de pe urma răzbunării. M-a legat de mîini şi de picioare, m-a paralizat, m-a înrobit şi m-a înjosit, mai mult decît ar fi fost tatăl tău în stare vreodată. Pentru restul nopţii am rămas pe loc, uitîndu-mă la mormîntul pe care Vries şi-l pregătise singur. Îmi clănţăneau dinţii de frig. În sfîrşit, ploaia a încetat. Era prea tîrziu. Mult prea tîrziu. Un vînt rece bătea peste lagăr, peste gropile săpate în pămînt, cu cei vii, cu muribunzii, cu mortul acela la a cărui moarte asistasem.

Comisesem o crimă. După litera legii nu era decît neglijenţă în a acorda ajutor. Dar, în realitate, era o crimă. Existase intenţia ; am acţionat cu viclenie şi motivul era josnic : dorinţa de răzbunare. Desigur cedasem

sub povara unei constrîngeri sufletești — dar ce ucigaș ucide fără să fie împovărat de o constrîngere ?

Pe Vries nu l-au căutat. Groapa părea părăsită. Părăsită și prăbușită. Cînd au întrebat de el a doua zi dimineața — întrucît Vries era cel care împărțea rațiile zilnice — am anunțat că lipsea încă din seara precedentă, că nu se întorsese dintr-un detașament de muncă voluntară, poate că se strecurase în alt lagăr, unde oamenii urmau să fie eliberați — cine știe ? Nu doream ca mortul să fie dezgropat. N-aș fi putut să îndur. Nimeni nu se gîndea la așa ceva ; indiferența generală era mult prea mare ca să se facă cercetări. Zilnic erau scoși oameni care trebuiau să fie eliberați, sau ajungeau într-un lagăr de muncă în Franța. Nu se știa nimic precis. Zilnic mureau oameni care erau îngropați fără a li se stabili identitatea. Mai tîrziu, pentru rudele lor au figurat ca dispăruți. Și în felul acesta, Axel, a rămas și tatăl tău dispărut, dispărut în ultimile zile ale războiului. Nimeni nu a anunțat-o pe mama ta că a ajuns prizonier încă viu și nimeni în afară de mine, ucigașul lui, nu știa că a murit.

Detlef se scutură, ca și cum l-ar fi apucat scîrba. E dezgustător cum se tăvălește bătrînul în propria-i mocirlă. După cît se pare, îi face chiar plăcere să retrăiască totul în imaginație. Curat masochism ! În comparație cu poveștile umanitar-siropoase, pe care ni le-a turnat pe gît mie și lui Axel. Cît de ciudate apar în această perspectivă ! Detlef răsfoi neglijent paginile rămase. Cafea rece, trezită și mult prea dulce. Deocamdată puse din nou foile în album și îl așeză dedesubtul unui teanc de cărți, pe unul din rafturile etajerei. Se gîndi : „Ascunzătoarea asta nu e destul de sigură pentru multă vreme și nu vreau să ard însemnările. Cine știe, poate o să mai am nevoie de ele."

Cînd au plecat funcționarii de la poliția judiciară, se făcuse aproape zece. Axel căutase zadarnic în agendă numărul de telefon la care putea să-și găsească mama la

Bad Nauheim. Probabil rupsese foaia pe care mai era și altă însemnare. Toată seara își scormonise memoria ca să-și amintească numele pensiunii unde locuia mama sa. Apoi își adusese, în sfîrșit, aminte: Casa Luisenruh! Telefonă la informații, obținu numărul dorit, îl formă, și o ceru pe doamna Vries.

— A plecat? Încă de joi seara? Nu știam... Vă mulțumesc! Puse consternat receptorul în furcă. Mama sa îi spunea totdeauna unde se duce. De ce nu-i scrisese? Sau scrisoarea era încă pe drum? Poate că o s-o primească luni dimineață.

„Ea trebuie să afle, se gîndi Axel, mai ales ea. Înaintea tuturor celorlalți. Dar de ce s-or fi despărțit după atît de mulți ani? După mine, n-ar mai fi fost nevoie... Poate au existat motive neînsemnate, totuși au fost prieteni peste douăzeci de ani și, după cîte știu, nu s-au certat niciodată. Cel puțin niciodată serios, pînă la... Da, atunci, la mușuroiul de furnici..."

Axel se roși. Roșea încă și acum cînd își aducea aminte. Mama lui și Erich în iarbă, strîns îmbrățișați... Nu, în el se împotrivea totul, să-și reamintească iarăși în amănunt scena care i s-a părut atît de cumplită, atît de respingătoare. Mama lui și Erich, cei doi oameni pe care îi prețuia cel mai mult, în fața lui, în iarbă, ca orice pereche obișnuită de îndrăgostiți.

Dar asta se întîmplase cu mult timp în urmă — acum exact șase ani. Axel se depărtase atunci cu totul de Erich și îi ceruse și mamei sale același lucru. La început mama sa consimțise, apoi însă se întîlnise din nou cu Erich. Axel știa și se împăcase în tăcere cu ideea. Își dădea seama că n-are dreptul să se amestece în viața mamei sale.

Fără ca, de fapt, să spere ceva, formă numărul ei la telefon.

— Aici Irene Vries.

Vocea ei!

— Nu știam că te-ai întors, mamă, voiai doar să rămîi mai multă vreme.

De abia ascultă explicația ei.

— Mamă, s-a întîmplat ceva cumplit. Erich e... I s-a întîmplat ceva. A murit.

Ea tăcu îndelung.

— Mamă mai ești la aparat?... Da. Da. Împușcat... Nu, a fost împușcat la o plimbare în pădure. Iartă-mă că ți-o spun așa, la telefon. De fapt, nu credeam că ești acasă.

Mama lui îl rugă să vină îndată. El o înștiință pe Helma, și puțin mai tîrziu opri mașina în fața vilei cu două apartamente și acoperiș țuguiat, la al cărui etaj locuia de mulți ani doamna Vries.

Se gîndi : „Bine că se poate stăpîni... în felul acesta e și pentru mine mai ușor..." Axel asistase rareori la izbucniri sentimentale ale maică-si. Irene Vries se comporta ca un om chibzuit, echilibrat, dar fiul știa că în adîncul sufletului lucrurile arătau altfel. Patimile ei ardeau mocnit. Nu-și lăsase niciodată fiul să observe ceva, față de el pusese totdeauna preț pe stăpînirea de sine. De aceea și fusese atît de cumplit pentru amîndoi, atunci, cu șase ani în urmă, cînd li s-au întîlnit privirile acolo, lîngă mușuroiul de furnici.

Axel îi întinse mamei sale mîna. Nu o mai îmbrățișa de... de șase ani. Fața ei arăta ca o mască. Dar acest lucru se datora faptului că, în ultimul timp, folosea prea multe farduri. Avea patruzeci și cinci de ani, era încă frumoasă și se apăra cu disperare de orice rid, pe care și-l descoperea pe față.

Axel îi relată totul privind-o întruna îngrijorat. Dar ea nu-și pierdu stăpînirea de sine.

— Erich a însemnat mult pentru noi, mai ales pentru tine, firește, spuse el. Desigur, acum îți pare rău că ați avut de curînd aceste... aceste neînțelegeri. Și mai ales acum...

Ea tăcu cîteva clipe, apoi răspunse încet, dar precis :

— Nu, nu îmi pare rău.

Axel o privi nedumerit.

— Crede-mă, Axel, a fost chiar bine că ne-am uespărțit.

— Mamă, iartă-mă că vorbesc despre asta, dar... Ceea ce m-a făcut să mă îndepărtez de Erich sînt lucruri vechi de ani de zile. Astăzi, crede-mă, le văd cu totul altfel. Pe atunci eram încă aproape copil. Azi, însă, e cert că gîndesc cu totul altfel.

Irene Vries se ridică în picioare.

— Sînt lucruri pe care e mai bine să nu le răscolim. Te rog să nu mă întrebi de ele, Axel.

— Și nu exista nici o posibilitate de împăcare ? Totuși ați fost peste douăzeci de ani...

— Nici una. Crede-mă, îmi pare rău de Erich. Sînt foarte îndurerată că a murit. Dar e bine că ne-am despărțit încă dinainte. În viață sînt multe lucruri care deseori par lipsite de rațiune, dar aici există o rațiune.

Axel renunță. Mama sa nu-i vorbise niciodată despre relațiile ei cu Erich Mertens. În viața amîndurora fusese un lucru de la sine înțeles ; și de șase ani în convorbirile lor nu îi mai pomeneau nici măcar numele.

— Dealtfel am necazuri, și la serviciu, spuse Axel după un răstimp. Ea îl privi îngrijorată. Mi-a dispărut un revolver.

— E grav ? Va trebui să-l înlocuiești.

— Asta n-ar fi nimic. Dar nu l-am restituit la timp. Acum sînt vinovat de dispariția lui. Dealtfel a fost furat.

— De un soldat ?

— N-ar fi putut să-l fure nimeni altcineva. L-a sustras din sertarul biroului meu.

— Dar... Acest incident poate să influențeze avansarea ta ?

— Sper că nu. Dar pot să am mari neplăceri.

— Sigur, dacă ar avea însă repercusiuni asupra avansării tale...

— Mamă, astăzi nici nu mă gîndesc la asta ! Fiindcă s-a întîmplat ce s-a-ntîmplat cu Erich. M-aș fi împăcat iarăși bucuros cu el.

Amuți. Îl durea faptul că maică-sa arăta atît de puțin mișcată. Se gîndi că trebuie totuși s-o afecteze. Petrecuse alături de el cei mai frumoși ani din viață — peste douăzeci. Doar nu poate să spună pur și simplu : E bine așa...

Axel își luă rămas bun cu oarecare răceală.

— Văd că n-ai nevoie de mine. Trebuie să am grijă de Helma.

A doua zi dimineața, la serviciu, Axel n-avea chef de nimic. În pauza dinainte de masă își găsi în sfîrșit timp pentru o convorbire cu prietenul lui Jens-Georg Jensen. Trase brusc sertarul biroului și se uită înăuntru, ca și cum s-ar fi așteptat să-și mai găsească revolverul acolo.

— Dacă aș fi avut o cheie pentru sertar, desigur că l-aș fi încuiat. Ar fi trebuit să încui revolverul pe loc, în dulapul de valori, dar cine s-ar fi gîndit că poate să-mi dispară ?

Ofițerul-aspirant Jensen ședea pe mrginea patului, surîzînd compătimitor.

— Doar te-am întrebat la plecare de revolverul tău, dar...

Avea aerul că e puțin jignit.

— Da, da — am spus că l-am închis în dulapul de valori, dar de fapt era în sertar.

— În clipa aceea probabil că nici nu se mai afla în sertar. Cel puțin ai fi putut să te mai uiți o dată la plecare. Astfel ai fi putut să anunți dispariția revolverului încă de vineri seară. Acum n-ai făcut-o nici măcar sîmbătă dimineață.

— Cui aș fi putut să-i raportez sîmbătă ? Doar nu era nimeni aici... Nici astăzi nu e prea tîrziu.

— Nu înțeleg defel cum ai putut să umbli atît de ușuratic cu revolverul ăsta. Îl vîri în sertar și pe deasupra mai și cobori fără să-ți încui odaia...

— Da, știu, știu ! Ție, desigur, că nu ți s-ar fi întîmplat așa ceva.

— Se-nțelege că nu. Eu mi-am restituit revolverul imediat după depunerea jurămîntului, cum prevede Re-

gulamentul. Dispoziţiile pot să fie încălcate doar atunci cînd foloseşte la ceva. Pe deasupra, sînt totdeauna bucuros cînd scap de o armă.

— Da, ăsta e principiul tău... Totdeauna conform Regulamentului... La tine nu contează dispoziţia sufletească.

Jens-Georg zîmbi. Avea o faţă de meridional, cu aspect atrăgător, dinţii foarte albi şi împlinise de curînd douăzeci de ani. Se bucura de apropiata lui lăsare la vatră.

— De fapt, nu sînt un militar de profesie, ca tine. Nu sînt dator să am o dispoziţie sufletească deosebită.

Axel oftă.

— Ofiţer de rezervă aspirant. Asta ţi se potriveşte fiindcă eşti rezervat faţă de armată. Băiete, dacă te-ar auzi o dată vorbind şeful !

— Să m-audă ! Nu m-am înghesuit să fiu evidenţiat aici.

Jens-Georg era inteligent, harnic şi cu conştiinţa datoriei. Din cauza grijii pe care o avea să nu atragă în chip neplăcut atenţia, ajunsese, cel puţin aparent, un bun soldat. Pe deasupra, avea o condiţie fizică bună ; în felul acesta, îndurase, surîzînd liniştit, inevitabila perioadă de instrucţie, şi astfel ajunsese, ca o consecinţă firească, ofiţer-aspirant.

„De fapt, cum de e acest Jens-Georg prietenul meu ? se gîndi Axel. El face numai pe militarul. Un actor în uniformă... Sau şi eu sînt în realitate la fel ?“

— Hai să mai trecem o dată în revistă cele întîmplate !

Jens-Georg îşi deschise carnetul de notiţe şi scoase un pix.

Axel îl privi resemnat.

— Repetiţie pentru interogatoriul ulterior la şef, nu ? Se uită la ceas. Peste o jumătate de oră trebuie să mă prezint la el. Poate că o să ajung civil, înaintea ta.

Jens-Georg recapitulă :

— Deci, ai neglijat să restitui la timp, adică încă de ieri, revolverul pe care l-ai primit pentru depunerea jurămîntului.

— Da, am vrut să-l încui în dulapul meu de valori şi să-l predau luni dimineaţa.

— Mai departe : vineri, curînd după ora 17, ai luat revolverul şi l-ai demontat... Spune-mi, de fapt, pentru ce ? Armele se curăţă doar în depozitul de arme. Deci nu trebuia să te ocupi tu de treaba asta.

— Ei, mie mi-a făcut plăcere să mă ocup de „treaba asta" — cum spui tu. Ţie, desigur, nu ţi se putea întîmpla aşa ceva.

— În orice caz nu. Poţi să vezi din moartea viitorului tău socru ce se poate întîmpla cînd manipulezi asemenea obiecte. Sau nu, nu va mai fi viitorul tău... Cum se spune în această situaţie ?

— Nu spune nimic. Dealtfel am şi încărcat revolverul şi apoi l-am descărcat. La fel din plăcere... În biroul meu se aflau şi două încărcătoare pline. Erau acolo de mai multe săptămîni. Le-am luat odată la mine de pe poligon.

— Şi asta pe deasupra ! Ştii... Despre asta, e mai bine să nu spui nimic.

— Da, dar au dispărut şi cele două încărcătoare.

— Ce — şi ele ? Atunci ascultă... Întîi să continuăm. Infanteristul Mertens, schimbul nostru de mîine, în care ne punem speranţele, intră în camera ta şi vede cum pui revolverul în sertar ?

— Da, l-am chemat ca să-i dau o scrisoare pentru Helma.

— Bine, dar soldatul exemplar Mertens trebuie să fie din nou la apel şi nu poate părăsi cazarma decît după ora 19 şi 15 minute. Cînd ai plecat din cameră, fără s-o încui, Mertens era deci în cazarmă. Prin aceasta apare suspect ca făptaş. Dealtfel alături de încă o sută alţii.

— Nimeni afară de el nu ştia unde e revolverul şi nimeni nu avea vreun motiv să mi-l şterpelească.

— Nu e cu putinţă ca Mertens să-i fi povestit altcuiva ?

— Ba da, dar pe cine putea să-l intereseze revolverul ?

— Ei, aici, în educaţia pe care o facem oamenilor noştri, cultivăm dragostea pentru armele de foc... Mai departe : Cînd ai constatat dispariţia armei ?

— A doua zi dimineaţa, dar nu putea s-o fure decît vineri seara, în timp ce mă aflam jos la comandantul unităţii — asta a fost pe la ora cinci şi jumătate. În restul timpului uşa odăii mele a fost mereu încuiată.

— Foarte lăudabil. Mai puţin lăudabil e doar că vineri seară ai uitat s-o încui.

— Ştiu, ştiu. Dacă asta te linişteşte — află că adesea n-o închid, cînd lipsesc numai pentru un timp foarte scurt.

— Nu mă linişteşte. Mai departe : la ora 19 şi 45 minute, am venit să te iau din odaia ta. Te-am întrebat dacă ai mai apucat să predai revolverul, fiindcă eu însumi am intrat în depozitul de arme în ultima clipă.

— Şi ţi-am răspuns că e în dulapul de valori. Dar nu era adevărat. Te-am înşelat... Pentru numele lui Dumnezeu — ţi-am spus asta fiindcă eşti atît de meticulos şi altfel m-ai fi dădăcit ceasuri întregi !

— Da, cu siguranţă. Mai departe : unde a ramas Mertens, în timp ce tu erai jos ?

— Pînă la ora 19 a fost în camera lui şi şi-a pregătit lucrurile pentru apel. Pe la şapte şi jumătate a plecat din cazarmă.

— În camera lui a fost singur ?

— Nu, au mai fost şi alţii acolo, dar nici unul dintre ei n-a rămas tot timpul în cameră. Au venit şi au plecat. Nu au fost atenţi dacă Mertens a părăsit odaia şi cînd... Am şi stabilit toate aceste amănunte.

— Hm... De fapt cum te-ai gîndit că Mertens a putut să ia revolverul ? În afară de faptul că ştia unde se află.

— Mai întîi : Îmi poartă pică. Nu m-a putut suferi niciodată. Nici mai demult. În al doilea rînd : Cînd am fost jos la comandant, Mertens era în cazarmă. Şi în al treilea rînd : Axel şovăi, apoi ridică din umeri : În al treilea rînd, tatăl lui a fost împuşcat aseară.

— Tatăl lui... O clipă — vrei să-i mai pui în spinare şi bănuiala de paricid ?

— Stabilesc doar faptele.

— Ai spus aseară poliţiei judiciare că a dispărut revolverul ?

— Nu, nu arunc cu uşurinţă suspiciuni asupra cuiva. În afară de asta, poliţia judiciară tot va intra în acţiune în urma furtului şi, în afară de asta, totul să meargă pe cale ierarhică. Întîi să-i raportez şefului şi apoi să înştiinţez poliţia judiciară.

— Dacă ai fi adus încă de ieri furtul la cunoştinţa poliţiei judiciare, Mertens ar fi fost considerabil împovărat.

— Ei, nu mai spune... ? Adineauri m-ai chemat la ordine, în timp ce spuneam cam acelaşi lucru. Pot să-ţi amintesc faptul că, probabil, încă n-au stabilit calibrul armei cu care s-a comis crima ? De un revolver P. 38 nu s-a pomenit !

Căpitanul Krambach stătea în spatele biroului, cu faţa încremenită şi cu privirile aţintite asupra tabloului generalului de cavalerie prusac Seydlitz, atîrnat pe peretele din faţă. Tocmai locotenentul Vries ! Îl considerase totdeauna un bun militar.

Axel stătea în faţa lui puţin neajutorat ; nu ştia dacă îi e îngăduit să se aşeze şi aştepta din partea lui Krambach ca măcar să-l privească. Evident, pentru şef împrejurarea era neplăcută, el nu era cu nimic de vină, dar întrucîtva situaţia se repercuta şi asupra lui. Toate se sparg în capul şefului de companie.

— Domnule căpitan, începu Axel, v-am raportat şi în scris. Regret în mod deosebit că prin acest incident vă împovărez şi pe dumneavoastră şi compania.

Chipul lui Krambach se îmblînzi puţin. Se uită la Axel, apoi spuse chinuit :

— Consecinţele le veţi suporta singur, şi îi arătă un scaun. Sau credeţi că eu trebuie să răspund şi pentru asta ?

— Nu, domnule căpitan.

Axel mai luă odată poziţia de drepţi şi se aşeză pe marginea scaunului oferit.

— Desigur, raportul trebuie să-l transmit imediat mai departe ! Krambach ridică hîrtia cu vîrful degetelor, o ţinu la distanţă şi o mai parcurse încă o dată. Aveţi vreo bănuială cine ar fi putut să fure revolverul ?

— Da, domnule căpitan, infanteristul Mertens din plutonul al doilea.

— Sînteţi sigur în această privinţă? Pentru dumneavoastră e doar limpede că trebuie să fim prudenţi. În compania mea nu va fi nimeni bănuit pe nedrept.

— Domnule căpitan, Mertens este fratele logodnicei mele. Între noi există diferende personale şi particulare. Pe deasupra, îi vine greu să se integreze în rigorile serviciului.

— Nu sînt suficiente motive de bănuială.

— Nu, domnule căpitan. Esenţialul e că Mertens era singurul care ştia că în sertarul biroului meu se afla un revolver. Axel raportă acest lucru, apoi trase aer adînc în piept şi continuă: În afară de asta, vreau să vă mai raportez că am fost interogat aseară de poliţia judiciară. Tatăl logodnicei mele a murit ieri. A fost împuşcat în apropierea casei lui. Aseară am fost invitat la ei din întîmplare.

— Tatăl recrutului nostru Mertens? Împuşcat? Dar asta e... Krambach încremeni. Doar nu vreţi să spuneţi că Mertens l-a... pe tatăl său... În cazul acesta trebuie să fim deosebit de prudenţi. Răscoli printre hîrtiile de pe birou. Am aici cererea de permisie a infanteristului Mertens, avînd un deces în familie. Bineînţeles că am aprobat-o. Două zile, ca de obicei... Şi e oare cu putinţă să-şi fi ucis el însuşi tatăl? Krambach chibzui cîteva clipe, dacă în aceste împrejurări permisia era îndreptăţită. Se întoarse din nou spre Axel: Aţi declarat poliţiei judiciare furtul revolverului?

— Nu, domnule căpitan, am vrut s-o fac pe cale ierarhică. În afară de asta, nu s-a pomenit nici o clipă că omorul s-a săvîrşit cu un revolver P 38.

— De unde să fi avut Mertens şi muniţie? În orice caz, nu ne vom ocupa de această împrejurare. Trebuie să cercetăm numai dacă Mertens intră în discuţie, ca făptaş pentru furtul revolverului. Nimic mai mult. Ar fi bine dacă am putea să rezolvăm cazul înainte de a intra în acţiune poliţia judiciară... Aduceţi-l aici pe Mertens.

Se uită la planul de muncă. Instrucție cu comandanții de grupă. Aş dori să fiți de față la convorbire.

Axel urcă împovărat treptele tocite, pînă la etajul întîi, unde erau dormitoarele trupei. Străbătu coridorul lung și întunecat cu pași ce sunau istoviți. Iată camera 19. Îl izbi în față mirosul greu al dormitoarelor soldaților. Piele și sudoare. O grupă la instrucție.

— Continuați! Axel nu vru să primească raportul. Soldatul Mertens la comandantul companiei!

Detlef se ridică în picioare, provocator de încet, și îl urmă pe Axel pe coridor, șovăielnic, la cîțiva pași distanță. În cele din urmă nu se mai putu stăpîni.

— E vorba de permisia specială, sau ai reușit într-adevăr să mă reclami căpitanului? îi șuieră, de la spate, lui Vries. Măi, asta bate la ochi!

Axel se prefăcu că n-aude.

— Soldatul Mertens raportează!

Detlef stătea înaintea căpitanului — în ținută de drepți, respectînd cu strictețe regulamentul, dar, într-un fel oarecare, tot îi simțeai împotrivirea.

Axel se dăduse în lături.

Căpitanul Krambach își examină recrutul din cap pînă în picioare și chibzui dacă trebuie să-și exprime condoleanțele. În relațiile cu gradele inferioare era plin de stîngăcie, cam ca un adult care nu găsește tonul potrivit în fața unui copil de trei ani.

În sfîrșit, își luă avînt, se ridică, păși spre Detlef, îi întinse mîna în fugă și și-o trase grăbit din nou la spate.

— Vă exprim condoleanțe pentru moartea tatălui dumneavoastră, v-am aprobat permisia. Puteți să plecați imediat.

Detlef mulțumi și vru să salute cu o scurtă ridicare a bustului.

— O clipă — mai doresc să vă pun cîteva întrebări. Detlef luă o poziție neglijent-provocatoare. Asupra acestui lucru trebuie să păstrați tăcerea. Vă atrag atenția în mod expres. Krambach se uită la Detlef, așteptînd un răspuns.

Soldatul mormăi ceva ce semăna aproximativ cu „da, domnule căpitan“, și Krambach continuă : Din camera locotenentului Vries a fost furat un revolver de serviciu. Probabil vineri în jurul orei 17,30. Ca făptași, practic, sînt implicați toți care au fost la ora aceea în cazarmă. Cînd ați plecat din cazarmă vineri seara ?

— La ora 19,30, domnule căpitan.

— De ce de abia atunci ?

— Am avut din nou apel la ora 19,15.

— Deci, în timpul respectiv ați fost în cazarmă și astfel faceți parte automat din cercul suspecților. Sînteți lămurit ?

În loc să răspundă, Detlef își ridică scurt bustul, apoi îl coborî din nou. Ca și cum ar fi dat din umeri.

— Imediat după ora 17 v-a chemat locotenentul Vries. Cu ce se îndeletnicea cînd ați intrat în odaia lui ?

— N-am fost atent la ce făcea. A vrut să-mi dea ceva pentru logodnica lui, e sora mea.

— Deci n-ați observat că locotenentul Vries a pus un revolver în sertarul biroului ?

— Ședea la birou. N-am văzut nici un revolver.

Axel înaintă cîțiva pași.

— Îmi îngăduiți, domnule căpitan ? Dar asta e nemaipomenit ! Doar ai... Dumneata... Aveam doar revolverul în mînă ! Încărcătorul se afla pe birou... Nu puteai nicidecum să nu observi asta !

Chipul lui Detlef rămase încremenit.

— Nu pot să-mi amintesc.

Cu o mișcare a capului, Krambach îl trimise pe Axel înapoi în colțul lui.

— Deci, vreți să susțineți, că nu ați văzut nici un revolver la locotenentul Vries ? Gîndiți-vă exact ce răspundeți.

— Dacă locotenentul Vries ar fi avut un revolver în mînă, mi-ar fi atras desigur atenția.

Lui Krambach îi trebui un răstimp ca să înțeleagă acest răspuns cu toate consecințele lui. Ce să-l mai întrebe acum ? Poate încă ceva.

— Unde aţi fost între ora 17 şi 19 ?

Întrebarea era de prisos, dar cel puţin se putea aştepta la un răspuns mulţumitor.

— În dormitor, domnule căpitan. Ora de curăţenie şi de cîrpit efectele. Am fost o dată afară.

— Atunci v-a văzut cineva ?

— La W. C. nu era nimeni.

Krambach privi gînditor la peretele din faţă şi la generalul Seydlitz călare.

— Bine, Mertens, puteţi să plecaţi în permisie.

Nu observă că Detlef părăsise camera în mod cu totul nereglementar şi nu mai salutase o dată la uşă — semn că declaraţia infanteristului Mertens îl iritase considerabil. I se adresă lui Axel :

— Ce spuneţi de asta ?

— Acum, pentru mine e limpede că Mertens a furat revolverul. Trebuie să-l fi văzut. În privinţa asta nu există îndoială. Am pus revolverul în sertar, sub ochii lui.

— Desigur că vă cred. Dar la poliţia judiciară declaraţia dumneavoastră nu atîrnă mai greu decît a lui. Declaraţie contra declaraţie.

— Dar Mertens are motiv să mintă, fiindcă altfel ar fi dovedit ca făptaş, iar eu, dimpotrivă, n-am nici un motiv să arunc asupra lui o falsă bănuială.

— Nici dacă ar fi văzut revolverul, n-ar fi dovedit ca făptaş. Krambach chibzui încordat. Mertens e bănuit că a furat revolverul, dar şi dumneavoastră puteţi fi bănuit. V-aţi gîndit pînă acum la asta ? Axel ridică nervos din umeri. Poliţia judiciară poate să considere că simulaţi numai furtul... Dar asta, desigur, e o ipoteză. Eu, personal, mă bizui în întregime pe declaraţia dumneavoastră. Aţi pomenit cuiva despre furt, atunci, de îndată ce l-aţi descoperit ?

— Era sîmbătă dimineaţă. Am vrut să raportez pe cale ierarhică, astfel că am aşteptat să vă reîntoarceţi dumneavoastră.

— Totuşi ar fi trebuit să raportaţi imediat.

— Spearm să-l conving pe Mertens să fie rațional: Am încercat să-l întîlnesc sîmbătă toată ziua, dar plecase cu mașina. Poate aș fi putut să-l conving să-mi restituie revolverul. Poate că sîmbătă ar mai fi fost posibil.

— De ce să fi fost posibil sîmbătă, ceea ce n-a fost posibil duminică ? Vries, afacerea asta e cam neplăcută pentru dumneavoastră. În privința restituirii pistolului, ați procedat împotriva Regulamentului, în afară de asta n-ați păstrat revolverul conform ordinelor și, pe deasupra, v-ați părăsit camera fără s-o încuiați... Inadmisibil, cu totul inadmisibil pentru un ofițer ! Se uită sever și în deplin acord cu generalul Seydlitz.

— Da, domnule căpitan. Acest lucru nu trebuia să se întîmple. Trebuie să suport cosecințele.

— În primul rînd voi transmite mai departe raportul dumneavoastră. Mă tem că ceea ce urmează nu trebuie să ne mai preocupe. Grijile le vor prelua alții. Se uită brusc la Axel. Să sperăm un singur lucru, Vries. Că nu s-a făptuit crima cu arma dumneavoastră.

Axel era liber. Își examină ceasul. Peste douăzeci de minute trebuia să țină o lecție : Dreptul militar și ordinea ostășească. Cu sau fără plăcere, trebuia să se concentreze. Poate că îi era chiar de folos să se concentreze. Sufletul îi era răscolit.

Detlef își zvîrli în dulap bocancii cu șireturi, își scoase din picioare ciorapii grosolani de lînă, îi mototoli cu dezgust, se necăji că trebuie să-și atîrne cu grijă uniforma pe un umeraș, în loc s-o trîntească într-un colț.

Permisie specială ! Afară din împuțiciunea asta. Să dormi singur, îmbrăcat în pijamaua ta, departe de ceilalți, de așa-zișii camarazi, care sforăie, trag vînturi, le put picioarele, se văicăresc — o porcărie de viață ! Și-apoi mania asta patologică pentru curățenie și ordine... caraghios !

Detlef își examină plin de ură patul, așa-numitul pat, acest schelet de fier cu două etaje. Se uită în jur. Încă patru schelete la fel. Între ele dulapurile largi, și deasupra

lor, stupide și brutale, căștile de oțel. Echipamentul de asalt și alături de el masca de protecție ABC. Zidurile goale și cele două ferestre fără perdele. Un dormitor de trupă. Să trăiești aici timp de optsprezece luni — nimic nu prețuiește mai mult decît să scapi, să pleci, oricît de des s-ar putea. Își luă cu atenție costumul civil de pe umeraș, netezi stofa fină, se schimbă la iuțeală și începu să se simtă din nou om. Își încuie dulapul, înăuntrul căruia, spre mulțumirea lui, nu arăta deloc conform Regulamentului, mai aruncă o privire deasupra patului și răvăși puțin culcușul, ca să le lase o amintire instructorilor.

Porni pe coridorul lung, pe treptele tocite, spre poarta cazărmii, mai avea de trecut postul de control — în sinea lui jubila : libertatea !

La o sută de metri depărtare, pe un loc de parcare public, se afla mașina lui, un Mercedes negru. Îi spunea de pe acum mașina lui, pînă ieri îi aparținuse tatălui său. Aseară însă, Detlef venise pentru prima oară cu ea la cazarmă. Se tolăni în perne, satisfăcut, închise o clipă ochii, ca să guste din plin schimbarea mediului. Apoi porni motorul, acceleră puternic, demară cu viteză în curbă și se mistui.

„Bătrînul ! Acum șed eu în locul lui, iar el zace la morgă... Pînă la înhumare are să mai dureze multe zile ; permisia specială va trebui prelungită. Desigur voi putea stoarce o săptămînă întreagă."

Își solicită mașina într-o curbă. Cauciucurile scrîșniră. Un pieton sări în lături. Detlef se sperie puțin, dar acceleră și mai mult. Îi plăcea la nebunie să conducă vijelios și înregistră cu satisfacție privirile indignate ale pietonilor. Cînd trecu de indicatorul localității, apăsă pe accelerator pînă la refuz, dar trebui să frîneze imediat, fiindcă în fața lui avea un autobuz pe care nu putea să-l depășească pînă la curbă.

Autobuzul... Aseară, Helma venise într-adevăr cu Axel, sau venise cu autobuzul ? Cu autobuzul, desigur. Dar Axel are nevoie de un alibi. Detlef își încreți fruntea gînditor. Putea oare Helma să riște spunînd o minciună ? Poate

că şoferul autobuzului îşi aminteşte. De obicei, era singura care cobora la staţia din dreptul străzii ce ducea spre lac. În orice caz mai exista şi o altă posibilitate: puteau s-o fi adus-o cu maşina niscaiva prieteni...

„Trebuie să mă interesez, fără nici un gînd ascuns."

Detlef ajunse la bifurcaţie şi se înscrise în curbă. Acum drumul trecea prin străzi strîmte, cotite, pavate cu piatră cubică, printr-un sat mic, apoi pe lîngă cîteva ferme, şi mai departe de-a lungul unor tufişuri. Încă o căsuţă, apoi păşuni, împestriţate cu mici tarlale de grîne. Dincolo de o păşune, începea crîngul cu muşuroiul de furnici. Nici nu era atît de departe pînă acolo... De fapt, împuşcătura ar fi trebuit să se audă de aici!

Dar împuşcăturile în pădure nu sînt ceva neobişnuit şi de fapt le acoperă zgomotul motorului... Detlef opri şi privi dincolo, spre liziera pădurii. Poate că ieri a văzut cineva maşina lui Axel. Un Volkswagen roşu bate la ochi. Şi pe aici trec rareori maşini. Pe Helma o cunosc toţi. Poate că vreunul a băgat de seamă dacă, alături de şofer, mai era cineva în maşină...

Detlef coborî şi porni îndărăt, străbătînd pe jos mica distanţă pînă la ultima casă. Aici locuia o pereche vîrstnică. Bărbatul, pe vremuri fermier, şedea de obicei, cînd era timp frumos, pe banca din faţa casei şi aştepta pe cîte cineva să treacă. Detlef avu noroc. Omul era şi acum acolo.

— Ei, vă plimbaţi puţin? îi strigă. Sau aţi uitat ceva? Doar aţi trecut adineauri cu maşina. Dumneavoastră eraţi, nu?

— Mi-am dezmorţit puţin picioarele, răspunse Detlef. Să cumpăr ţigări.

— Dar asta e maşina tatălui dumneavoastră. Întîi m-am gîndit că ar fi dumnealui, dar nu mai putea să fie... Am auzit aseară. Cumplit!

Detlef se apropiase.

— Da, nici nu putem încă să ne dăm seama... Mai ales sora mea, pentru sora mea e deosebit de greu...

— Da, e greu. Sincerele mele condoleanţe. Desigur, nu e uşor cînd cineva suferă o asemenea lovitură.

— Eu suport mai uşor, dar sora mea era zilnic acasă. Cînd s-a întîmplat...

— Da, cum se poate întîmpla oare un asemenea lucru ? O fi fost desigur atacat ? Vreun muncitor străin, sau aşa ceva.

„La naiba, se gîndi Detlef. Într-un fel oarecare trebuie să aduc vorba de Helma."

— Cînd am aflat, sora mea era tocmai acolo cu logodnicul ei.

— Da, cel cu maşina roşie, locotenentul, îl cunosc. O aduce uneori încoace. Dar totdeauna o lasă să se coboare aici. Nu merge cu ea pînă acasă.

— Nu se înţelegea bine cu tata. Ştiţi, tata avea ceva împotriva logodnei. Nu era obiceiul lui Detlef să discute cu străinii probleme de familie. Dar acum nu putea să n-o facă. Continuă : Da, ieri în orice caz a condus-o pe sora mea pînă acasă.

— Ieri ? Bătrînul îşi încruntă fruntea. Staţi puţin...
Detlef începu să spere.

— Da, doar au venit împreună. De fapt, eu n-am fost de faţă la sosirea lor, dar...

Se opri şi se uită la bătrîn, aşteptînd cu încordare.

— Da, era şi sora dumneavoastră în maşină ? Eu ziceam că era doar el singur înăuntru. Asta mi-a atras atenţia. De obicei nu vine niciodată singur... Dar dealtfel, cu prea mare precizie nu poţi vedea asta. Căci gonesc întotdeauna pe aici ! Pe urmă însă a mai staţionat cu maşina încă un timp, acolo, în fund, puţin mai departe.

— Aşa ? Dintr-o dată avea vreme berechet ?

— Hm, hm ! A zăbovit cel puţin un sfert de ceas. Cînd am vrut să plec în sat, l-am văzut în faţa porţii. Tocmai coborîse din maşină.

Detlef se îndreptă spre poartă şi privi în josul şoselei. De aici putea să vadă o bună bucată din drum, putea să-şi vadă şi maşina.

— Cam acolo unde e acum mașina mea ? De acolo e și o perspectivă frumoasă.

— Da, acolo cobor și eu de două ori pe zi, dimineața și seara, și privesc peste cîmpuri. Dar ca să stai acolo să te uiți în jur un sfert de ceas... Dacă măcar sora dumneavoastră ar fi fost cu el !

Omul rîse cu gura largă și își dezveli rămășițele unor dinți îngălbeniți și stricați.

— Și sora mea nu era cu el ? Sînteți sigur de asta ?

— Nu, nu chiar atît de sigur. Se uită la Detlef oarecum surprins. Poate să fi rămas în mașină, cînd el a coborît să facă cîțiva pași. N-am fost chiar atît de atent.

— Ei, de fapt, e totuna. Detlef ridică din umeri. Da, credeam că au venit împreună.

Mai făcu cîteva observații asupra vremii și își luă rămas bun.

— Dar voiați să vă cumpărați țigări ! strigă bătrînul pe cînd Detlef se întorcea spre mașină.

— Mai am cîteva în buzunar — îmi ajung !

Detlef privi peste cîmp spre marginea pădurii. Se gîndi : „Helma n-a venit în mașină împreună cu Axel. Acum, asta e într-o oarecare măsură stabilit. Mașina lui a staționat aici cam un sfert de ceas. A venit pe la șapte ; și a oprit aici cam pe la șase și jumătate... În vremea asta trebuie să fi răsunat împușcătura".

Își lăsă mașina în fața garajului și intră în casă. O auzi pe doamna Petersen trebăluind în bucătărie.

— Ah, Detlef, te-ai întors din nou ? Cît ai permisie ?

— Două zile, desigur însă că nu îmi vor ajunge.

— Dar nu trebuie să te ocupi de nimic. Helma a luat totul în mîini.

— În cazul acesta va trebui să iau cîte ceva din mîinile ei.

— Bine, cum crezi. În ce mă privește nu trebuie să-ți faci griji. Mă mut la sora mea. De mult intenționam asta. Dar nu voiam să-l supăr pe tatăl dumitale.

— Dar pe mine vreți să mă supărați ?

— Păi de dumneata are cine să se îngrijească. Cel puțin pentru un an și jumătate de acum încolo.

— Ei da, au grijă de mine. Aproape ca de un deținut.

— În cele din urmă o să te obișnuiești. La început le merge la toți așa. Și Helma e de părere...

— Nu mă interesează părerea Helmei... Spuneți-mi, de fapt, a venit ieri seară împreună cu Axel ?

— N-am văzut. Trebăluiam în bucătărie. Oare asta are vreo importanță ?

— Pentru mine n-are, dar poate pentru Axel.

— Ce vrei să spui cu asta ? Că se afla aici tocmai cînd s-a întîmplat nenorocirea cu tatăl dumitale, asta nu e vina lui. Doar îl invitase domnul Mertens.

— Îl invitase într-adevăr ?

— Da, asta mi-a spus-o chiar tatăl dumitale. Mi-a zis : „Axel Vries vine în jurul orei șapte, făceți-i o mîncare bună, care să-i placă. Doar îi știți de pe vremuri gusturile. Și-apoi a mai spus ceva de un plic, pe care l-a pus deoparte pentru el. N-am văzut însă pe nicăieri vreunul.

Îl privi pe Detlef iscoditor.

— Dacă într-adevăr ar fi fost ceva pe-aici, s-ar fi găsit. Helma e acasă ?

— E în camera ei.

Detlef o lăsă pe doamna Petersen locului, făcu cîțiva pași, apoi se întoarse din nou pe jumătate.

— În ce mă privește, puteți să părăsiți serviciul imediat. Preavizul n-are nici o însemnătate. Dacă țineți cumva la asta.

— Mai rămîn. Pînă ce se lămurește totul aici.

Helma era culcată pe pat. Cînd intră Detlef, se ridică în capul oaselor.

— Nu mă gîndeam că o să vii... Își așeză părul. Prin urmare, ai primit permisia.

— Două zile, dar în acest răstimp nu-l putem îngropa pe tata. N-or să ajungă doar două zile.

— Dar n-ai nevoie de permisie tot timpul pînă la înhumare. La urma urmei mai sînt şi eu aici. Am eu grijă de toate.

— Bine, la fel am şi eu grijă. Şi te rog, lasă pe seama mea să hotărăsc cîte zile de permisie am nevoie. Am să obţin cît de multe pot.

— Asta e felul tău de a fi. Foloseşti pînă şi moartea tatei ca să...

— ...să trag chiulul de la militărie. Spune-o liniştită. Nu mă jigneşte. Pe deasupra, nu e singurul motiv. Îţi închipui că am să las pe seama ta totul ? Pe seama ta şi a lui Axel, dacă e cu putinţă ? La urma urmei, trebuie reglementată moştenirea... Sînt curios în privinţa testamentului tatei.

— Şi ce aştepţi în mod deosebit de la testament ? Detlef o privi pîndind.

— Ştii că tata avea de gînd să te dezmoştenească ? În cazul că te măriţi cu Axel, şi el rămîne ofiţer ?

— Tata nu putea să se gîndească la una ca asta !

— Îl cunoşti doar. Ştii cît era de pornit împotriva milităriei.

— Şi susţii, că s-ar fi exprimat în felul ăsta faţă de tine ?

— Fireşte, faţă de mine. În mod excepţional, a avut şi el o dată o discuţie cu fiul lui.

— Nu te cred. Mă refer la faptul că ţi-ar fi spus despre povestea cu testamentul... Pur şi simplu nu e adevărat. Ai mai povestit cumva şi altora ?

— Nu încă. Pînă acum.

— Dar e ridicol ! Nu-i nimic adevărat. O să vedem, dealtfel, ce scrie în testament.

— N-am spus că şi-a şi modificat testamentul ; am spus numai că avea de gînd să-l schimbe. Voia să-ţi vorbească despre acest lucru. Helma, fii cinstită : a şi

vorbit cu tine! De aceea l-a invitat pe Axel aseară aici. Şi Axel ştia.

Helma îşi privi lung fratele, fără să spună nimic. Ce ascundea această privire ? — Frică ? Dispreţ ?

- Acum vreau să-ţi spun şi eu ceva : ştii că în privinţa afacerilor, în ultimul timp ne mergea prost ? Am avut de cîteva ori ghinion. Chiar în ultima săptămînă, din nou. Infiltraţii de apă. Munca de cîteva săptămîni, irosită... Ştii ce înseamnă asta. Mă tem că moştenirea noastră nici n-o să fie prea mare. Chiar şi din această pricină, găsesc absurdă vorbăria ta despre dezmoştenire.

— Pot să-ţi aduc aminte de asigurarea pe viaţă ? E vorba desigur de mult mai mult decît o sută de mii. După moartea mamei, tata nu a anulat-o. Nu sîntem chiar atît de săraci cum îţi închipui. Şi-acum, altceva. Ai afirmat că aseară ai venit cu Axel din oraş.

Helma încuviinţă.

— Eu am auzit însă că Axel era singur în maşină. A trecut prin sat în jurul orei şase şi jumătate, a parcat maşina la cîteva sute de metri mai încolo... şi s-a dus în crîng.

Detlef gîndi : „De fapt nu ştiu precis asta, dar încerc". Helma îl privi încremenită.

— La muşuroiul de furnici, adăugă Detlef.

Chipul frumos al Helmei se schimonosi. Şopti :

— Acum ştiu unde vrei să ajungi. Am bănuit întruna, dar nu credeam că e cu putinţă să fii atît de ticălos ! Şi unul ca ăsta mi-e frate ! Eşti atît de ticălos, ticălos...

Avea lacrimi în ochi.

— Helma, spuse Detlef, străduindu-se să vorbească pe un ton ferm şi plin de superioritate. Helma, vino-ţi în fire ! Şi nu privi totul din punctul de vedere al lui Axel. Nu vezi lucrurile obiectiv. Nici nu poate să-ţi ceară nimeni acest lucru. Dar privite obiectiv, unele amănunte apar într-o lumină ciudată. În legătură cu Axel.

Helma sări brusc în picioare, strigînd :

— Şterge-o de aici ! Detlef se sperie. Vocea ei nu sunase niciodată atît de tăios. Ieşi afară ! Şi să nu-ţi

închipui că n-o să ne apărăm — ai să mai ai surprize! Ai să fii surprins...

„Ca o pisică turbată, se gîndi Detlef; acum îmi sare în beregată..." Îi spuse:

— Liniştește-te, mai întîi, și se prefăcu că se stăpîneşte. După ce ai să te linişteşti, putem să ne continuăm discuţia.

Şi închise precaut uşa în urma lui.

Axel o privea pe Helma dintr-o parte, pe furiş. Şedeau pe canapea, fiecare la cîte un capăt. Camera spaţioasă era luminată slab. În spate de tot, lîngă fereastră, era aprinsă o lampă cu picior. Helma sorbea din paharul ei cu vin, în timp ce Axel îşi aprinse altă ţigară, deşi de-abia o strivise pe cealaltă în scrumieră.

— Helma, doar nu s-a schimbat nimic între noi. Se apropie de ea şi îi puse grijuliu braţul pe umăr. Dar o simţi cum se împotriveşte. Îi mîngîie părul lung, blond, îşi strecură mîna pe sub el, îi atinse cu gingăşie urechea şi încercă să-i aplece capul pe spate. Dar Helma se desprinse.

— Te rog, nu. Gîndeşte-te la tata.

Axel se aşeză iar resemnat, şi îşi luă din nou din scrumieră ţigara care mai fumega.

— Crezi că eu mă simt în largul meu? Şi eu sînt foarte lovit de cele întîmplate tatălui tău, poţi să mă crezi. Pe deasupra... raportul despre pierderea revolverului a ajuns azi-dimineaţă la comandant. După-amiază, a venit unul de la poliţia judiciară. Avansarea mea e compromisă. Asta e clar.

Helma părea a nu fi auzit nimic.

— Nu înţeleg cum de-a primit mama ta atît de liniştită vestea morţii tatei.

— Ştii cum e. În sufletul ei probabil că a suferit.

— Pentru tata ea a însemnat nespus de mult, pînă în ultima zi. Şi faptul că după atîţia ani au ajuns la cearta de atunci, asta l-a făcut să sufere imens.

— Desigur că şi ei îi pare rău. Mai ales că motivul era cu totul neînsemnat. Avea de gînd să se împace din nou cu el. Din cauza asta s-a şi întors mai devreme.

Helma privi cîteva minute, tăcută, în întuneric. Apoi îl întrebă brusc, fără să-l privească.

— Axel, e adevărat că ieri cînd ai venit încoace ai oprit lîngă ieşirea din sat ?

Axel nu răspunse. I se scutură scrumul din ţigară, dar nu băgă de seamă.

Helma îl privi aproape cu teamă.

— Mi-a povestit Detlef. A aflat în sat.

— Spune mai bine : a spionat ! Axel îşi dădu osteneala să-şi păstreze calmul. Atunci ştie şi că n-am venit aici împreună.

— Ai oprit acolo şi te-ai dus în pădurice ?

Axel se ridică :

— Şi asta a văzut-o cineva ?

— Axel, te rog să-mi explici !

— Helma... eu...

— Explică-mi imediat, Axel !

— Dumnezeule, Helma, a trebuit să opresc şi eu. Din motive... din motive fiziologice, ce vrei ? Şi atunci am auzit o împuşcătură. O împuşcătură de revolver după cîte mi s-a părut. Desigur că m-am gîndit imediat la revolverul meu P 38. Era aproximativ ora şase şi jumătate. Nu puteam să ştiu... dar aceea trebuie să fi fost împuşcătura.

Un timp se priviră unul pe altul, muţi, fără să se vadă.

— Am aşteptat să mai aud o împuşcătură. Atunci aş fi putut să mă iau după zgomot. Aveam impresia că detunătura venise din crîng... Dar, desigur, nu puteam să ştiu ce semnificaţie are !

Helma îi cuprinse gîtul cu braţele.

— Ah, Axel !

El rămase ţeapăn pe canapea.

— Parcă ţi s-a luat o greutate de pe inimă. Doar n-ai crezut cumva...

— Nu spune asta !

Fata îi acoperi buzele cu mîna şi se lipi de el. Axel mai făcu o clipă pe inaccesibilul, apoi rezistenţa i se topi şi o strînse pe Helma la piept, o sărută, nu-i mai slăbi buzele. În cele din urmă ea se propti de umerii lui şi scăpă din strînsoare.

— Nu, Axel, acum nu, totuşi !

Axel o ţinu strîns.

— Vino, Helma ! Tocmai acum. Adineauri am uitat pentru o clipă de toate grijile. Şi cu tine e acelaşi lucru... Vino !

Helma se desprinse cu totul de el.

— De ce ? întrebă ea repede, de ce tata a... Răsuflă de cîteva ori adînc. De ce te-a invitat tata aseară aici ?

— Nu ştiu. Ţi-am mai spus-o. M-a chemat la telefon. N-am înţeles limpede, mi s-a părut cam tulburat. Desigur că şi eu eram puţin agitat. Să vorbesc din nou cu el după atîta timp...

— Şi, într-adevăr, n-a spus de ce să vii ?

— Nu ! Dar de ce mă întrebi din nou ? Presupun că a vrut să-mi vorbească, să clarificăm situaţia. Din această cauză am găsit puţin ciudat faptul că nu era acasă cînd am sosit.

— Dar a spus că vrea să pregătească ceva pentru tine. Doamna Petersen îşi aduce aminte precis.

O vreme tăcură. Apoi se priviră. Amîndoi aveau ceva de spus. Şovăiau. În sfîrşit, Axel îşi luă inima în dinţi :

— Detlef.

— Cînd a plecat tata, Detlef era în casă, spuse Helma.

— Îl cred în stare.

— Dar ce poate să fi fost ? Desigur nişte însemnări.

— Tatăl tău ezita totdeauna să vorbească despre lucruri personale. Am observat asta de mai multe ori. Poate că mi-a lăsat nişte însemnări. Nu ştiu ce altceva ar fi putut să fie.

— N-ai avut cumva impresia că te-a chemat pentru o reglementare a succesiunii ?

— Dar n-am nici o legătură cu moştenirea. Tu eşti fiica lui. Asta nu te-ar fi privit decît pe tine şi pe Detlef. Ce ar fi putut să-mi lase după tot ce a fost între noi ?

— Poate voia să te determine să renunţi la cariera militară.

— Nu ştiu cum ar fi putut să obţină asta.

— Uite, de exemplu, dacă m-ar fi ameninţat pe mine cu dezmoştenirea.

— Nu crezi, sper, că m-ar fi putut influenţa pe această cale. Şi, desigur, nici pe tine, sau...

— Desigur că nu. Ideea nici n-a fost a mea.

Helma privi în lături.

— Nu mai spune ! Axel clătină de cîteva ori din cap. Tabloul se conturează din ce în ce mai bine. Acum am chiar un motiv... Detlef a scornit asta, nu ?

Helma dădu afirmativ din cap.

— Axel, cu ce am meritat un asemenea frate ? Nici tata nu l-a iubit niciodată. Sau poate de aceea Detlef a devenit aşa. Tata te-a considerat totdeauna pe tine ca fiul lui adevărat.

Axel zîmbi.

— Ai vrea oare să fiu fratele tău ?

Ea îi trecu lin degetul arătător de pe frunte, în jos, deasupra nasului, pe gură, ajunse la bărbie, îi urmări profilul.

— Nu semănăm întrucîtva unul cu altul, ce părere ai ?

Axel o privi cu seriozitate.

— Nu sîntem frate şi soră.

O trase spre el aproape cu brutalitate şi îşi lipi buzele de umerii şi de gîtul ei. Helma se apără, îşi suci capul dintr-o parte în alta, dar încetul cu încetul se dădu bătută. „Ca şi cînd ar vrea să mă violeze", gîndi ea.

Apoi se cufundă liniştită în braţele lui. Mîinile acelea, care îi rătăceau pe trup, o făceau să se înfioare. Axel îşi trecu buzele pe faţa ei pînă îi găsi gura. Îi cuprinse cu o mînă gîtul, cu cealaltă unul din genunchii fin rotunjiţi. Helma se lăsă pe spate, dar Axel nu contenea s-o sărute. Atunci Helma îşi trase capul spre spate, atît de mult,

încît, în cele din urmă, Axel trebui să renunțe a o mai îmbrățișa. Trupul fetei se încordă.

— Te duc în camera ta, da ? șopti Axel.

Își îndepărtă mîinile, dar pe cînd stătea în fața canapelei aplecat deasupra ei, Helma se ridică, își trase rochia în jos și își netezi părul care îi căzuse peste față.

Axel o privi dezamăgit.

— Ce s-a întîmplat, Helma ?

— Mi-a trecut ceva prin minte.

Axel se prăbuși resemnat într-un colț al canapelei.

— Așa, ți-a trecut ceva prin minte. Știi că ești bine ! În ce mă privește, nu-mi trece nimic prin minte cînd te îmbrățișez. Fiindcă în clipele acelea nu mă gîndesc deloc.

— Avem toate motivele să ne gîndim.

— Dar nu în asemenea clipe ! Asta e... Asta e nefiresc.

— Fii atent ! îi spuse Helma, și păru din nou pe deplin stăpînă pe sine. Tata pregătise ceva pentru tine. Să presupunem că Detlef a găsit obiectul și l-a luat. Unde putea să-l pună ?

— Să-l distrugă. Axel își aprinse o țigară. Sau să-l ascundă, ce pot să știu ?

— Să presupunem că era important și nu l-a distrus. Nu putea să-l ascundă în camera lui sau altundeva în casă, fiindcă probabil conta pe posibilitatea unei percheziții din partea poliției judiciare.

— Nici în cazarmă nu cred că putea să-l ascundă. În orice caz, am să mă uit în dulapul lui.

— Aseară am observat că s-a dus în pod. Încă de cînd era băiat și-a înjghebat acolo o ascunzătoare. El crede că nu știe nimeni de ea.

— Și tu o știi ? Cum de ai aflat taina ?

— Uneori ședea singur în pod ceasuri întregi. Cînd venea de la școală, se urca aproape totdeauna sus. O dată m-am pitit în pod. Voiam să văd ce face acolo.

— A fost însă foarte indiscret din partea ta, scumpo. Și ce ai avut prilejul să vezi ?

— A împins în lături canapeaua veche și a vîrît un deget într-o gaură din podea. La o jumătate de metru distanță, a ridicat capătul unei scînduri din dușumea. A dizlocat-o cu un mecanism. Îi făceau plăcere asemenea lucruri.

— Și pe urmă ?

— Da, acolo era ascunzătoarea. Există un spațiu între placa de beton și scîndurile podelei.

— Și ce ascundea acolo ?

— N-are nici o importanță.

— Dar mă interesează. După cîte te cunosc, mai tîrziu te-ai uitat desigur în ascunzătoare.

Helma îl privi indignată.

— Pe o fată n-o interesează defel ce avea Detlef în ascunzătoarea lui. Erau niște reviste din alea, știi tu, cu poze.

— Așa, și ?

— Ce, și ?

— Ce-a mai făcut pe urmă ?

Helma se roși.

— Nu m-am uitat. Nici nu m-am mai dus sus niciodată. Băieții sînt îngrozitori...

— Ei da, recunoscu Axel. Uneori și fetele... Dar faptul cu ascunzătoarea e interesant. Crezi că mai există ?

— Putem să ne uităm. Detlef a plecat în oraș. Se va întoarce de-abia mai tîrziu. În orice caz, o să auzim mașina. Doamna Petersen doarme la ora asta. Ea nu bagă de seamă nimic. Dacă Detlef ar vrea să ascundă ceva, n-ar avea altă posibilitate mai bună.

Urcară scara abruptă ce ducea la pod. Undeva, printre grinzi, atîrna o lampă. Umbrele grinzilor pe podeaua de scînduri și pe părțile interioare înclinate ale acoperișului te amăgeau cu o arhitectură uluitoare. Porțiuni întinse ale podelei erau scufundate în întregime în umbră.

Axel privi în jur.

— O iluminație rafinată.

— Detlef a agățat lampa în felul acesta. Înainte nu se aflau aici decît lămpi de perete. Tata a găsit iluminația

lui Detlef foarte spectaculoasă. Din pricina asta a menținut-o.

Axel fu cuprins de un sentiment neplăcut. El prețuia camere ușor de examinat și clar luminate. Privi în jur. Departe, în fund, era un dulap de haine mare și greu, alături de el, o canapea. Axel arătă spre canapea.

— Acolo ?

Helma încuviință.

Se așeză, se scufundă adînc, droturile scîrțîiră.

— Hai, Helma, vino, ia loc lîngă mine. E foarte plăcut aici.

Întinse mîna.

Helma se trase îndărăt.

— Trebuie să dăm canapeaua la o parte. Nu te așeza pe ea acum. E murdară și plină de praf.

Axel lovi canapeaua cu toată palma. Din ea se ridică un nor de praf vizibil cu toată semiobscuritatea. Se legănă puțin în sus și în jos, astfel că arcurile scrîșniră grosolan.

— Și tu te ascunseseși probabil acolo, sus, pe dulap ?

Helma îl apucă de braț și îl trase energic în sus.

— Acum lasă prostiile. N-am venit aici de plăcere.

— Și de fapt de ce nu ? Dar, mă rog. Mai întîi să căutăm gaura din podea. Avem nevoie de vreo unealtă ?

— Mă duc jos să aduc o șurubelniță.

Axel îi auzi tocurile care clămpăneau pe scara podului, apoi se făcu liniște. Se ghemui pe vine și găsi repede adîncitura din podea. Își vîrî degetul arătător în ea și pipăi pe toate laturile. Dădu peste o închizătoare metalică, prinsă desigur cu o balama sub scîndurile podului. Căută să împingă închizătoarea, dar părea înțepenită de rugină. Cînd încercă a doua oară, închizătoarea cedă brusc cîțiva centimetri.

Axel își scoase degetul și privi scîndurile podelei. Închizătoarea se continua în unghi drept spre peretele hornului. Helma vorbise de o distanță de circa cincizeci de centimetri. Da, aici era adăugată o bucată de lemn la capătul unei scînduri din podea. Păși pe ea și se clătină puțin. Pătrunse cu vîrfurile degetelor în crăpătura îngustă

şi, ce să vezi, bucata de scîndură, lungă cam de treizeci de centimetri, se desprinse uşor. O examină. În partea ei de jos erau fixate două balamale, cîte una la fiecare capăt, balamale în care se îmbuca închizătoarea. Aceasta consta dintr-o pîrghie care se bifurca la capătul ei. Pîrghia desigur că nu se putea observa. Era aşezată sub scîndurile podelei. Ca să fixeze mecanismul, Detlef trebuise să scoată o parte din scîndurile duşumelei.

Axel pipăi precaut înăuntrul deschizăturii. Podeaua se afla aici la o distanţă de circa zece—cincisprezece centimetri deasupra planşeului de beton. Dar ascunzătoarea era goală. Axel se ridică. Oare Helma n-avea de gînd să se mai întoarcă ?

Helma zăbovi. Dulapul de scule era agăţat în pivniţă. Stătea şovăind în faţa lui. Să spună că a dispărut cheia ? Acum îi părea rău că trădase ascunzătoarea lui Detlef. „Îl compromit pe Detlef, se gîndi, de fapt, pe Detlef cînd avea cincisprezece-şaisprezece ani, dar Axel va raporta faptul la Detlef de acum. Poate că ceea ce căutăm noi nici nu se află acolo. Pe deasupra, aş fi putut tot atît de bine să caut singură. Toată povestea e penibilă. Dacă nu duc cu mine şurubelniţa, poate că închizătoarea nici nu poate fi urnită. Într-un fel oarecare trebuie să-l abat pe Axel de la gîndul să caute în ascunzătoare. Aceste reviste dezgustătoare cu nuduri"... Helma se roşi. Se ruşină pentru fratele ei. Se uită, dusă pe gînduri, la dulapul cu scule. În casă era linişte. Ca şi cum...

Un strigăt.

Acum altul... Axel ?

Rămase pironită locului. Da, se auzea din pod. O striga oare Axel ? Îşi pierduse răbdarea ? Dar nu suna în felul acesta. Suna ca un strigăt de ajutor. Axel ! Pentru numele lui Dumnezeu !

Întîi nu-l văzu pe Axel, dar îi auzi geamătul. În spatele canapelei. Se aplecă deasupra spătarului.

Era așezat în genunchi în fața deschizăturii, cu trunchiul aplecat mult înainte și cu mîinile înfundate pînă la coate sub scîndurile podelei.

— Pentru numele lui Dumnezeu, ajută-mi ! Unde ai stat atîta timp ?

— Ce s-a întîmplat ? Scoate-ți brațele !

— Pe dracu ! Sînt prins. Mi-am frînt toate degetele.

Helma se ghemui pe vine și îi trase brațul drept. Axel țipă ca din gură de șarpe.

— Ai înnebunit ? Sînt prins ! Într-o cursă ! O cursă de șobolani sau cam așa ceva. Cu amîndouă mîinile... Cînd am cercetat podeaua spre fundul deschizăturii, mi-a apucat brusc mîna. Am vîrît, desigur, mîna cealaltă, dar acolo mai era încă o cursă. Trebuie să fi instalat un șir întreg, fixate una lîngă alta pe dușumea. Tipic pentru Detlef... Acum, ajută-mi odată ! Dar încet, cu precauție.

Helma se ghemui lîngă el. Firește, situația lui era neplăcută. Poate că își fracturase într-adevăr degetele. Cu toate acestea fetei îi venea să zîmbească. Axel stătea acolo întins, ca un mahomedan la rugăciune. Ea încercă să pătrundă în deschizătură, dar era blocată de brațele lui Axel.

— Trebuie să ridicăm scîndurile dușumelei, spuse Helma. Mă duc să-mi iau o unealtă din pivniță, un topor sau ceva asemănător.

— O rangă, gemu Axel ; dar grăbește-te. Sper că nu durează tot atît de mult ca adineauri.

— Nici nu știu dacă avem o rangă. Și Detlef nici nu trebuie să observe că am umblat aici sus.

— Asta n-are nici o însemnătate ! strigă Axel. Trebuie să-mi eliberez mîinile, în orice fel ! Închipuie-ți că fratele tău mă vede aici în halul ăsta.

— Mai încearcă încă o dată. Poate ai să reușești.

Axel scrîșni din dinți și afurisi... Acum ! Gemu din toți rărunchii dar reuși să-și scoată o mînă din capcană. O trase precaut afară și-o privi. Dosul mîinii era brăzdat de o dungă roșie. Își deschise și apoi își închise pumnul. Nu mai avea putere în el.

Helma își strecură acum o mînă în deschizătură, pipăi de-a lungul brațului lui Axel, pînă cînd simți resortul de fier care îi apucase degetele și i le ținea încleștate. Reuși să salte puțin resortul ; Axel își trase mîna afară și capcana se închise brusc.

Se ridicară amîndoi, răsuflînd ușurați.

— Am avut ce am căutat, spuse Helma.

Axel își pipăi degetele.

— Poate că nici nu e nimic fracturat, dar sînt desigur scrîntite.

Își privea mîinile fascinat, deschidea și închidea mereu pumnii.

Helma ar fi trebuit să-l compătimească, dar aproape că simțea un fel de bucurie pentru necazul lui. Desigur că nu era frumos din partea ei, însă nu putea să se împotrivească acestei senzații. Se așeză pe canapeaua prăfuită, lipindu-se de el. Arcurile trosniră. Ca să-l consoleze, îi cuprinse umerii cu brațul și îi mîngîie părul.

— Poate că totuși nu mi-am fracturat nimic. Bine că am oase atît de rezistente.

Cîtva timp pipăiră amîndoi mîinile lui Axel, pînă ce se convinseră că toate oasele erau nevătămate. Totuși, mîinile i se umflau.

„Se cam preface", gîndi Helma. Cu glas tare, spuse :

— Mai rău e că totul a fost degeaba.

— Degeaba ? Ce vrei să spui ? Axel își deschise și închise iarăși pumnii, de data asta cu mai multă nădejde.

— Păi ascunzătoarea e goală. O acopăr din nou.

Axel se ridică în picioare.

— Dacă fratele tău a ascuns plicul acolo, atunci nu încape nici o îndoială, l-a pus înapoia curselor de șobolani. Se uită în jur, căutînd ceva. Uite, aici, umbrela asta veche e tocmai ce ne trebuie. Vreau mai întîi să explorez terenul cu ea.

Luă umbrela din cuier și îi plimbă mînerul prin ascunzătoare. Poc ! A treia capcană. Alături, alta. Axel mai căută cîtva timp, dar nu mai găsi nimic. Pericolul era

înlăturat. Băgă mîna adînc de tot în deschizătură, mormăi mulțumit și scoase la iveală un teanc de caiete.

— De fapt, așa ceva le interesează și pe femei? O privi pe Helma rînjind. Aici, poftim, în astea sînt și fotografii de bărbați... FKK, Friluftslivet, caiete Helios. Cele mai multe din Danemarca sau Suedia.

— Ca băiat și-a petrecut uneori acolo vacanțele.

Helma făcu tot ce putu să nu ia în seamă caietele.

Axel scoase la iveală un nou teanc. De data asta erau mai ales cărți. Plescăi din limbă.

— Privește aici, Helma, dacă nu ești încă lămurită. Asta, în orice caz... Nu, pe ăstea nu ți le arăt.

— Crezi că vreau să le văd?

— Ah, băiatul ăsta! Nu! Nu! Axel clătină din cap cu prefăcută indignare. Un prospect de articole igienice, specialități... Coroana amorală — Helma, ce-ți închipui că ar fi asta? Poate să vie de la amor, dar și de la amoral.

Helma îi smulse caietul din mînă.

— Lasă-le, odată, deoparte. Nu asta am căutat. O să scotocim acum prin lucrurile lui Detlef?

Axel se simți ca un subofițer care, la inspecția dormitoarelor trupei, găsește mereu alte murdării. Întinse mîna pînă la fundul ascunzătorii și mai scoase cîteva caiete. Erau ultimele. Apoi găsi ce căuta.

— Uite, aici! Ăsta trebuie să fie — plicul ăsta mare: „Pentru Axel Vries". Prin urmare, am avut dreptate cu bănuiala noastră. Deci, porcul ăsta... Se ridică, ducînd plicul aproape cu evlavie în amîndouă mîinile. Înconjură canapeaua încet, cu solemnitate și se așeză. Ținea plicul ca pe un obiect extrem de prețios.

— Toată maculatura asta o așez din nou înăuntru, spuse Helma. Nu e frumos să cotrobăiești prin lucrurile altora. Dar, de data asta, am fost îndreptățiți s-o facem.

Axel nu reacționă; scoase precaut paginile din plic. Ridică privirile doar după ce Helma pusese din nou tctul la loc și închisese cum trebuie.

— Helma, nu știu dacă e potrivit să citim împreună însemnările. După cît se pare e o întreagă biografie. Sînt

multe pagini. Poate că tatăl tău nu ar fi dorit asta. Pe de altă parte, ceea ce știu eu trebuie să știi și tu. Hotărăște singură !

— Începe să citești singur. Putem să bem o cafea, așa că între timp mă duc în bucătărie. După aceea ai să-mi spui dacă să le citesc și eu. De fapt, nu vă privește decît pe voi doi, ceea ce ți-a lăsat scris tata.

Dragă Axel, băiatul meu — departe de mine orice sentimentalism... Axel recitea mereu începutul. Erich Mertens fusese tatăl lui, chiar dacă nu cel trupesc. Tînărul se simți adînc îndurerat. Sentimentele lui pentru Erich fuseseră îngropate. Îl înstrăinaseră încăpățînarea și dezamăgirea, dar îl iubise pe Erich profund, îl iubise ca pe un tată. În clipa aceasta faptul îi apărea limpede.

Axel citi și uită lumea din jur, o uită pe Helma, care pregătea, jos, în bucătărie, cafeaua și desigur căutase numai un pretext ca să-l lase singur. Țiglele de pe acoperiș clămpăniră ușor. Dinspre lac bătea o briză puternică. Lumina era slabă, parcă arunca umbre din ce în ce mai încîlcite. De îndată ce Axel se mișcă, canapeaua scîrții. El citea, reflecta, purta un dialog tăcut cu Erich Mertens, continua lectura.

Citi povestea crimei de care se acuza Erich Mertens, uciderea sergentului major Vries, care fusese tatăl lui Axel. Dar ce însemna pentru el sergentul major Vries ? Nu simțea altceva decît milă pentru Erich Mertens, nici un fel de dispreț, nici un sentiment de ură. Era aproape curios să ajungă la clipa în care avea să apară mama lui și cu el și se cufundă în lectură ca într-un roman captivant.

În nopțile următoare, Axel, am vegheat la mormîntul tatălui tău. Ca și cum s-ar fi simțit vinovată, ploaia a încetat. În tavanul norilor s-a ivit o spărtură și luna, rece și nepăsătoare, a preschimbat lagărul într-un cîmp de morminte. Mii de morminte răscolite, unul lîngă altul, pregătite să-și primească morții. Am stat ceasuri întregi ne-

mişcat lîngă mormîntul tatălui tău, înfăşurat în foaia de cort şi am încercat să-mi întreţin ura.

Mă răzbunasem. Nu trebuia să fiu mulţumit ? Nu eram. Dimpotrivă. Începeam să-l înţeleg pe Vries, am început să mă urăsc singur, mai mult decît îl urîsem vreodată pe el. Oare mă urîse şi tatăl tău pe mine ? Probabil că nu. Poate că mă dispreţuise numai. Mă dispreţuise fără motiv, pînă în clipa cînd am ajuns ucigaşul lui. În cele din urmă eu am fost acela care i-am oferit motivul dispreţului... În nopţile acelea, am simţit că viaţa mea e înlănţuită de moartea lui.

Curînd după aceea lagărul a fost evacuat. În timp ce stăteam afară aliniaţi în şiruri lungi şi aşteptam să fim transportaţi de acolo, am văzut buldozere masive care nivelau lagărul, treceau peste povîrnişuri şi gropi netezind cîmpul, ca să corespundă nevoilor unei culturi de sfeclă.

Undeva, pe o asemenea tarla, în apropiere de Remagen e îngropat tatăl tău. Nici un plug n-a pătruns pînă la el, nimeni n-a plîns vreodată la mormîntul lui, afară de mine care l-am ucis. Dar n-am plîns lacrimi de jale, ci lacrimi de ruşine şi de căinţă.

Am fost lăsat la vatră încă în iunie 1945, deşi nu o meritasem. M-am înapoiat acasă, unde mi-am găsit părinţii sănătoşi şi ceea ce mai rămăsese din întreprinderea noastră de construcţii. Curtea, şoproanele cu unelte şi ceva materiale. Maşinile şi vehiculele fuseseră rechiziţionate. Nu meritasem acest lucru ; dar după înapoierea mea, întreprinderea s-a dezvoltat rapid. La început tatăl meu se mai putea ocupa de ea, apoi am preluat în întregime conducerea în mîinile mele. Pe atunci însemna mult să ai asigurată o bază materială, chiar dacă ea nu consta decît din cîteva lopeţi, roabe şi o betonieră străveche. În afară de asta, în curînd am intrat în relaţii apropiate cu trupele de ocupaţie engleze, şi am primit materiale de construcţie şi comenzi. Deşi nu o meritasem, nu am simţit lipsurile primilor ani de după război. Axel, nu ştii cum s-a dezvoltat firma mea cu vremea. Aş fi putut să-i dau o amploare şi mai mare şi dacă

ai fi rămas la mine, desigur că aş fi făcut-o. Dar recunosc că în ultimii ani mi-am neglijat afacerile. Poate că dacă firma n-ar fi fost aşezată pe baze atît de solide s-ar fi prăbuşit. Pentru mine a devenit limpede că nu lucram numai pentru familia mea, ci şi pentru tine şi pentru mama ta, pentru familia victimei mele, sergentul major Vries. Familia lui a devenit familia mea şi această legătură s-a cimentat într-atît, încît m-am îndepărtat de propria mea familie, dacă ea mi-a fost vreodată aproape. Această înstrăinare a simţit-o soţia mea şi Detlef. Aşa cum o vină atrage după ea alta, tot aşa m-am făcut vinovat şi faţă de ei.

În toamna anului 1945, într-o dimineaţă, am găsit printre scrisorile primite, un plic albastru, pălit, cu un scris drept, energic. Am întors nepăsător plicul şi am încremenit : *Irene Vries*. Expeditoarea scrisorii era Irene Vries. Pe atunci nu puteam să ştiu că acea clipă a însemnat o răscruce în viaţa mea, dar am simţit-o.

Preastimate domnule Mertens !

Am aflat de la un camarad al soţului meu că ţi fost în aceeaşi companie cu el şi că aţi stat împreună pînă în ultimele zile. Vă rog să-mi scrieţi ce ştiţi despre dispariţia lui. Dacă sînteţi în măsură să-mi spuneţi ceva, mi-ar face plăcere să vorbesc cu dumneavoastră personal.
Vă rog să mă ajutaţi !

Vă saluta,
Irene Vries.

Scrisoarea suna aproape oficial, pînă la fraza : „Vă rog să mă ajutaţi !" Ea se referea, desigur, numai la ajutorul meu în căutarea celui dispărut. Dar mie fraza îmi spunea mai mult. Eram singurul care puteam să-i dau certitudinea asupra sorţii soţului ei. Dar o ajutam într-adevăr în felul acesta ? Poate ajunsese nevoiaşă şi avea nevoie de

ajutor, într-o cu totul altă formă. Îi omorîsem soțul. Războiul provocase atîtea nenorociri, care nu mai puteau fi îndreptate niciodată. Nici ceea ce pricinuisem eu personal nu mai putea fi îndreptat. Dar o mică parte a vinii se putea răscumpăra. M-am gîndit, de asemeni, să-i spun Irenei Vries întregul adevăr. Un timp oarecare asta a fost intenția mea fermă. Dar ar fi fost oare pentru mine o ispășire ? Aș fi ajuns oare în fața unui tribunal ? Pe de altă parte, în vremea aceea fiecare era înclinat să mai scape încă o dată, nimeni nu se acuza singur, dimpotrivă, fiecare căuta să se disculpe. De ce să fi făcut excepție tocmai eu ? Mulți aveau conștiința mult mai încărcată.

Nu știu dacă atunci cînd am plecat la ea, la Hamburg, mă mai gîndeam serios să-i mărturisesc totul mamei tale. Îmi scrisese : *„Vă rog să mă ajutați !"* Și eu eram hotărît s-o ajut.

Pe atunci, în toamna anului 1945, nu aveam încă mașină. Am călătorit cu trenul, înghesuit într-un compartiment arhiplin, cu bănci de lemn și geamuri acoperite cu scînduri bătute în cuie, cu excepția unui mic orificiu de aerisire. Nu exista sticlă și nici vagoane de cale ferată cu geamuri rămase întregi. Lipită de mine ședea o femeie grasă, care ținea între picioarele depărtate unul de altul un rucsac. Mirosea a pămînt, a cartofi sau a sfeclă. Fața femeii sclipea unsuroasă și ochii îi scînteiau cu chef de harță. Își păstra ruscacul între picioarele depărtate, ca pe o pradă. Cum trebuia să mi-o închipui pe Irene Vries ? Dacă arăta atît de robustă și sclipind unsuros ca această femeie, voi fi oare în stare să-i mărturisesc fapta mea ? Poate că în acest caz ar fi mai bine, atît pentru ea cît și pentru mine, dacă i-aș transmite prin cineva un ajutor material... Un sac de cartofi pentru soțul ucis ? Zece saci ? O mie de saci ? Fapta mea nu putea fi reparată printr-un ajutor material. Dar acum nu era vorba de mine, ci de dat ajutor Irenei Vries. Oare cartofii nu erau pentru ea mai de preț decît mărturisirea unui ucigaș ?

Călătoria cu trenul, în vagonul supraaglomerat, între oamenii pămîntii, cu privirile întunecate, cu mîna pe port-

vizit ca să nu fie furați, a fost pentru mine o călătorie în trecutul nemijlocit, înapoi spre etapele războiului, morții și distrugerii. La noi acasă nu căzuse nici o bombă, trăiam ca înainte de război. La început de-abia puteam să concep : aparent, nu se schimbase nimic. Totul rămăsese întreg. Războiul mă distrusese numai pe mine, dar lucrul acesta nu se putea constata nemijlocit.

Am ajuns în suburbiile Hamburgului. Prin deschizătura strîmtă dintre scîndurile bătute în cuie, care acopereau ferestrele, se perindau schele strîmbate, pereți de case cu ferestrele fără geamuri, resturi de coșuri în picioare, ziduri arse. Gara principală era, de fapt, un schelet din suporți de oțel negri, pîrjoliți, centrul orașului un morman de ruine. Dar străzile, străzile vechi și cunoscute mai puteau fi găsite. Știai unde te afli.

Trebuia să ajung în Hamburg-Hamm. O parte din drum puteam să călătoresc cu tramvaiul, apoi trebuia să mă descurc singur. Aici nu mai existau străzi, ele ajunseseră în mare parte poteci, care șerpuiau printre munți de moloz și ruine de case. M-am rătăcit și m-am urcat pe una din numeroasele movile de moloz... M-am îngrozit : parcă era lagărul de prizonieri de la Remagen. Ca și acolo, coline și gropi cît vedeai cu ochii. Totul lipsit de viață, doar puțini mărăcini, cîteva buruieni și ruinele unor case, coșuri și ziduri arse, măcinate ca niște dinți stricați. Mormîntul sergentului major Vries mărit la infinit ! Și sub acești munți de moloz zăceau morți de soarta cărora nu știa nimeni. În pivnițele prăbușite fuseseră îngropați cu miile. Și existau mii de vinovați. Dar ce însemnătate avea pentru mine vina altora ? Eu trebuia să-mi duc povara propriei mele vinovății. Aviatorii bombardierelor nu știau pe cine omoară. Eu știusem. O mie de victime ale unui pilot de bombardament cîntăreau mai ușor decît victima mea, singura mea victimă.

Cînd am găsit strada pe care o căutam, se întunecase. Numai pe anumite porțiuni era o stradă cum se cuvenea, cu pavaj, rigole și trotuare. Pretutindeni erau locuri în care

dărămăturile și deșertul de moloz creșteau din amîndouă părțile, așa că între ele rămînea numai o trecere îngustă. În dreptul unei părți a străzii care mai era întreagă, un șir scurt de case rămăseseră în picioare. Etajele arseseră, fațadele erau negre și ciuruite de nenumărate schije de bombe și așchii de piatră. Fețe pîrjolite, cicatrizate. Ferestrele bătute în scînduri, ca niște ochi orbi. Doar pe ici, pe colo, sclipeau cîteva geamuri. Pe mijlocul străzii se juca o ceată de copii. Desigur că de luni de zile nu trecuse vreo mașină pe acolo. Am întrebat o fetiță de locuința doamnei Vries și mi-a arătat spre tine.

„Asta e Axel, Axel Vries. El poate să vă conducă."

Tu te ghemuiseși puțin mai la o parte, la picioarele unui dîmb de moloz, în fața unei grămezi de țigle și te jucai de-a pietrarul. Am stat un răstimp acolo și te-am privit. Nu îndrăzneam să-ți vorbesc, deși nu erai decît un băiețel de trei ani. Dar băiețelul pe al cărui tată îl ucisesem. Țineai în mînă un ciocan mic și te chinuiai zadarnic să desprinzi o bucată mare de mortar de pe o țiglă. Puțin mai departe am văzut o alta, pe care ți-am dat-o, deși era spartă. Te-ai uitat la mine și ai surîs. Te-ai uitat pentru întîia oară la mine și mi-ai surîs. Privirea și surîsul tău m-au răscolit adînc. Am stat în fața ta cu brațele atîrnînd și n-am putut să-ți îndur căutătura.

„Te cheamă Axel ? Axel Vries ?" am întrebat eu încet, atît de încet, încît poate nici n-ai înțeles.

„Construiesc o cazemată", ai spus tu, și nici nu te-ai mai uitat la mine. Erai absorbit de construcția ta. Pereții se țineau în picioare, dar ai avut greutăți cu acoperișul. Din două mișcări am ridicat înăuntrul ei un perete de susținere din două țigle. Acum cazemata putea fi acoperită. Șase țigle erau de-ajuns, ți le-am întins. „Gata. A ieșit o cazemată frumoasă. Acum poți să mă duci la mămica ta ?"

Tu n-ai spus nimic, m-ai privit cu oarecare reproș, ai ridicat o sfărîmătură de piatră, ai început să înconjuri cazemata din ce în ce mai aproape, ai bîzîit subțire și amenințător ca o escadră de bombardament la mare înăl-

ţime şi ţi-ai lăsat piatra să cadă din mînă chiar peste mijlocul cazematei. Cazemata a rezistat. M-ai privit şi mi-ai făcut semn cu capul. „Uite o bombă grea de tot. Aici poţi să pui şi tu mîna." Ai împins cu piciorul o bucată mare de piatră şi te-ai uitat la mine.

„Nu mai există avioane de bombardament, ţi-am spus eu, şi nimeni nu mai are nevoie de cazemate. Războiul s-a terminat. Cazematele au fost dărîmate." Am îndepărtat încet o ţiglă după alta şi le-am aşezat cu grijă una deasupra alteia. „Din ele îţi faci mai tîrziu o casă frumoasă, cu ziduri groase şi un acoperiş solid, o casă pe care să n-o dărîme nici o bombă."

Te-am luat de mînă şi m-ai dus sus, printr-o intrare întunecată, pe o scară strîmtă. Porţiuni mari de tencuială căzuseră de pe pereţi şi de la etajul al doilea ne-a izbit în faţă un curent de aer rece. În zidul exterior se căsca o spărtură mare şi am putut să privim pînă departe cîmpul de dărîmături.

„Acolo în spate e Mihail", mi-ai spus tu şi îţi mărturisesc că m-am gîndit întîi la un tovarăş de joacă de al tău şi nu la biserica Sfîntul Mihail. Te ţineam de mînă. Trebuia să continui a te ţine, pînă ce aveam să ajungem în faţa mamei tale ? Mie, ucigaşului, îmi era oare îngăduit să apar astfel în faţa ei ? Pentru ce să mă hotărăsc, pentru mărturisire sau pentru sacul de cartofi ?

Am urcat ultimele trepte. Scara se terminase. Casa scărilor era acoperită cu scînduri. Tu te-ai întins pe vîrful picioarelor şi ai apăsat cu putere clanţa de trei ori. Îmi lăsaseşi mîna şi eu mă bucuram. Apoi s-a deschis uşa şi în aceeaşi clipă m-ai luat de mînă şi aşa am apărut în faţa mamei tale.

„Axel ? E ceva cu băiatul ?" a întrebat ea.

„Mă numesc Erich Mertens", am spus şi n-am îndrăznit s-o privesc. „Mi-aţi scris o scrisoare."

Era Irene Vries, Axel, măicuţa ta — îngăduie-mi să-i spun Irene şi dă-mi voie să-ţi spun că a fost soţia mea, aşa cum tu ai fost fiul meu. Nu trebuie să ţi-o descriu. Mai e încă şi astăzi frumoasă. Dar cînd am văzut-o prima

oară avea douăzeci și doi de ani. Arăta aproape și mai tînără, și cînd mi-l aminteam pe sergentul major Vries, îmi părea mai degrabă fiica lui. Nu trebuie să ți-o descriu, dar ca să mă înțelegi vreau să încerc să-ți înfățișez efectul pe care l-a avut asupra mea. Încă înainte de a începe, știu că n-o să reușesc nici pe departe. Îmi caut cuvintele. Tot ceea ce aș dori să spun ar suna caraghios și exagerat. Axel, am iubit-o pe mama ta. E singura femeie pe care am iubit-o cu adevărat. Te rog, iartă-mă. Nimeni nu știe cît de mult m-am ferit de această iubire, cum am fost smuls dintr-o parte în alta, între poftă și căință, între dragoste și vinovăție.

Vreau să fiu cinstit. N-am avut niciodată intenția serioasă să-i povestesc mamei tale crima mea. Am cochetat doar cu acest gînd. Mai cochetam cu el și pe cînd mă aflam în fața ușii. Dar cînd am văzut-o pe Irene, cînd m-am aflat în fața ei, cînd am vorbit cu ea, pentru mine această eventualitate nu mai intra în discuție. Și nu mai intra în discuție nici compensația în cartofi. Eram gata să dăruiesc tot ce aveam, chiar și pe mine însumi.

Tu nu poți să-ți amintești mediul în care trăiai atunci. În camera voastră ajungeai printr-un coridor strîmt și întunecos. Primele mele impresii au fost : voci în spatele unor uși închise, miros de bucătărie. Casa era ticsită de refugiați. Camera voastră strîmtă era neîncăpătoare pentru un pat de modă veche și un divan, în afara plitei de gătit și a unei mese care se clătina. Plita domina tabloul camerei. O plită smălțuită, uzată, cu suprafața ruginită și un burlan întortocheat, tocit de prea multă folosință, care ieșea afară pe geam printr-o placă de azbest. Pe plită erau așezate oale negre, unsuroase, iar deasupra lor atîrnau rufe puse la uscat. Axel, la voi nu era „modest, dar sclipind de curățenie“, ci camera era în dezordine, fusese dereticată doar pe deasupra. Dar chiar în acest mediu, mama ta era o doamnă ! Cu toate că încă mai arăta ca o fată tînără. Nici un cuvînt de scuză pentru aspectul camerei. Își ducea crucea cu demnitate, înțelegea să facă delimitarea între ea însăși și mediul ocazional, mai mult sau mai puțin

modest. Şi ce însemna mediul, de fapt, ce însemna orice mediu în faţa acestei femei!

„Ştiţi ce s-a întîmplat cu soţul meu?"

Întrebarea pe care o aşteptasem şi de care îmi fusese teamă. Am dat din cap, am lăsat privirea în jos şi am tăcut.

„A murit — în luptă... Vă rog să-mi spuneţi!"

„Îmi pare rău că nu pot să vă dau nici o speranţă", am murmurat eu.

Ea nu şi-a pierdut cumpătul. I s-au crispat doar mîinile. A întrebat încet: „Cum s-a petrecut? Aţi fost de faţă?"

Am încuviinţat aproape fără voia mea.

„Vă rog să-mi povestiţi!"

Am şovăit. Să spun adevărul? De mult nu mă mai gîndeam la aşa ceva. Sau să spun că sergentul major Vries a fost trimis într-o misiune pe front şi nu s-a mai întors? Poate că în felul acesta i-aş fi trezit speranţe, pe cînd eu ştiam totuşi că a murit. Sau soţia lui a aflat de la altcineva că am mai fost împreună în lagărul de prizonieri. Căci acolo au fost mai mulţi din compania noastră şi poate că i-a şi scris unuia sau altuia. Trebuia să-i povestesc că în lagăr i-am pierdut soţul din ochi? Ar fi sperat mai departe că o să se reîntoarcă. Îi eram dator cel puţin să-i confirm moartea lui Vries. Trebuia s-o ştie, ca să depăşească repede această suferinţă. Era o femeie tînără cu un copil de trei ani şi trebuia să se recăsătorească... Ideea nebună să mă căsătoresc cu Irene Vries mi-a venit încă de pe atunci?

„Mai eram încă împreună în lagărul de prizonieri de la Remagen, am început să spun şi brusc mi-am dat seama că îmi pregătisem mai de mult o poveste. La început soţului dumneavoastră i-a mers bine, dar trăiam în condiţii primitive, în gropi, în pămînt. Îngrijirile lipseau. Ploua aproape zilnic. Era la mijlocul lunii aprilie. Soţul dumneavoastră s-a îmbolnăvit. Am avut grijă de el. Era probabil tifos, sau vreo altă boală. Avea febră mare. Infirmeria era supraaglomerată. Cînd, în sfîrşit, a putut să intre în infirmerie, era prea tîrziu."

Irene își împreunase mîinile în așa fel că încheieturile se reliefau albe. „Știți sigur că a murit acolo ? Ați mai fost la el ?“

„Aveam posibilitatea să-l vizitez, am mințit-o eu. Își pierduse cunoștința. A doua zi, cînd m-am dus la el, murise în ajun. Îl și luaseră de acolo.“

Irene stătea mută în fața mea, privind podeaua. M-aș fi ridicat bucuros să-i pun mîna pe umăr. M-a cuprins o speranță. Poate că nici nu era atît de atașată față de soțul ei. Poate se înstrăinaseră prin despărțirea atît de lungă. M-am surprins chiar gîndind : „Poate moartea soțului ei e pentru ea numai o problemă bănească“. Sacul de cartofi... Dar în imaginația mea sacul de cartofi se preschimbase în rochii, mobilă, o locuință, o casă — viața alături de mine. Vreau să fiu cinstit. Gîndul acesta l-am avut de atunci, din primele ceasuri cînd ne-am întîlnit.

„Și dumneavoastră ați avut grijă de soțul meu, deși... nu-l puteați suferi deloc... Pentru asta vă mulțumesc în mod deosebit.“ Deodată s-a uitat drept la mine. N-avea lacrimi în ochi.

Privirea ei m-a lovit ca un trăsnet. Știa...

„Știu de la alt camarad al soțului meu. El mi-a dat și adresa dumneavoastră.“ I-a spus numele.

Am răsuflat ușurat. Omul nu fusese cu noi în lagărul de prizonieri. Era la curent numai cu ce se întîmplase înainte între mine și Vries. „Am avut unele deosebiri de vederi. El era superiorul meu. Eu n-am fost un soldat desăvîrșit. Dar în lagăr, acest lucru, bineînțeles, nu mai avea însemnătate. Cînd unul are nevoie de celălalt.“

Era josnic, jalnic, dar nu vreau să ascund nimic, să înfrumusețez nimic. Și, dealtfel, ce i-aș fi putut spune ? Voiam s-o ajut pe această femeie și pe copilul ei. Și ar primi ajutor din partea celui ce i-a ucis soțul ? De dragul ei nu mi-era îngăduit să spun adevărul. Și desigur și în interesul meu. Care motiv precumpănea ? Nu știu.

„Înainte de a muri...“ am început să spun cu precauție. Dar în clipa aceea m-a lovit în față o minge roșie.

„Axel, acum lasă mingea!“ a spus mama ta obosită, şi tu stăteai acolo rîzînd şi ai prins îndemînatic mingea, cînd ţi-am aruncat-o. Ai mai aruncat-o încă o dată înapoi, dar mie mi-a scăpat din mînă aşa că s-a rostogolit mai departe. Ai sărit după ea şi te-ai tîrît sub patul mare, rîzînd şi făcînd gălăgie. Tu nu înţelegeai ce aveam de vorbit cu mama ta. Nu-ţi cunoscuseşi tatăl. Nu ştiai că l-ai pierdut. Nu băgai de seamă în ce mediu dezolant trăieşti. Hotărîrea mea era luată definitiv.

Am mai adăugat încă o dată: „Înainte de a muri i-am promis că o să mă ocup de familia lui. I-am promis bucuros acest lucru. Vă rog să-mi daţi posibilitatea să-mi ţin făgăduiala.“

Ea s-a uitat la mine puţin uimită.

„Sînt foarte bucuros că v-am găsit“, am spus, şi deoarece simţeam că aceste cuvinte ar putea fi răstălmăcite, am adăugat repede: Am încercat să aflu adresa dumneavoastră şi prin Crucea Roşie. Încă o minciună josnică.

„Atunci trebuie să vă fi înţeles totuşi foarte bine cu soţul meu.“

„În ultimele săptămîni şi zile ne-am apropiat mult unul de altul.“ Am roşit.

„Dar el ştia doar, că am plecat la vara mea din Magdeburg, cînd a trebuit să ne refugiem. Nu putea să-mi trimită veşti din lagăr?“

Mă înfundam mereu mai adînc în minciunile mele, dar acum nu mai exista cale de întoarcere. „A dat o scrisoare unui camarad care se elibera. După cîte se pare n-aţi primit-o.“

Nu s-a gîndit să întrebe dacă soţul ei nu mi-a dat adresa din Magdeburg. Dar aş fi născocit ceva şi în acest caz. Eram obsedat de ideea s-o ajut pe această femeie şi pe copilul ei.

„Am apucat sfîrşitul războiului la vara mea din Magdeburg. Curînd după aceea am plecat mai departe spre vest. Locuinţa de aici e a unei prietene a verei mele. În măsura în care aceasta se poate numi locuinţă.“

„Aici nu puteți să rămîneți, am spus eu repede. Am multe relații. Cu siguranță pot să vă asigur ceva mai bun. O cameră, poate chiar o mică locuință."

„O locuință ?" A surîs sceptică și mi s-a părut că văd în privirea ei puțină neîncredere. Ce aveam de gînd ? Nici eu nu știam ce aveam de gînd.

Peste paisprezece zile am făcut a doua vizită. Între timp am reușit să eliberez o mică locuință — cameră și bucătărie — în mansarda uneia dintre casele noastre de închiriat. Pe vremea aceea nu era simplu și m-a costat cîțiva saci de ciment și alte materiale de construcție. În cameră locuia un pensionar, care voia să-și construiască o mică baracă și în felul acesta a reușit să și-o înjghebe mai ieftin. Am pus să se tapeteze din nou camera, am pus la punct bucătăria, le-am și mobilat, mai întîi cu o mobilă foarte modestă, ca să nu sporesc neîncrederea mamei tale. Dar intenția mea era ca în decursul timpului să înlocuiesc mobila veche cu alta nouă, mai bună. Voiam să am grijă și de educația ta.

Dacă Irene ar fi fost mai puțin drăguță și atrăgătoare ! Aproape că aș fi vrut să doresc acest lucru, dar ca să fiu cinstit nu îl doresc nici măcar astăzi. Tot norocul pe care l-am avut în viață e legat de tine și de mama ta.

„Nu vreau să vă impun ajutorul meu, dar vă rog să vă gîndiți la băiatul dumneavoastră."

Am pus-o pe mama ta într-o dilemă grea. „De ce faceți asta pentru mine ?" mă întreba mereu.

Iar răspunsul meu n-o satisfăcea : „Ca să împlinesc ultima dorință a soțului dumneavoastră. Vă rog să-mi îngăduiți să vă ajut în numele lui."

Aduceam mereu vorba de tine, Axel. Ne împrieteniserăm repede. Îți dăruisem niște cuburi din propriile mele jucării din copilărie, un joc de cuburi cu care puteai construi case adevărate. Îmi plăceai și mă sileam să-i arăt acest lucru mamei tale.

„Vreți ca băiatul să crească în acest mediu, printre dărămături, în această ruină, printre oamenii aceștia, atît

de mulți ? Mă simt dator față de tatăl lui ; îi sînt dator grija față de băiat, credeți-mă."

Ea nu mă credea, deși eram într-adevăr dator față de tatăl tău, numai că în cu totul alt fel. Credea că vreau să-i cumpăr iubirea. Trebuia să fie sceptică față de cineva care se purta atît de îndatoritor. Și... avea dreptate. Eram îndrăgostit de mama ta. Eram îndrăgostit de văduva victimei mele... Nici eu singur nu mai știam de ce voiam să am grijă de ea. Pentru mine nu mai era o pocăință, o despăgubire.

Mama ta nu s-a lăsat atrasă de ofertele mele. Nu le-a refuzat brusc, pentru asta era mult prea plină de tact. Venea cu subterfugii, vorbea de posibilități care i se ofereau prin ajutorul rudelor.

„Păcat, îmi pare într-adevăr foarte rău, i-am spus în cele din urmă. Desigur că v-ați fi înțeles foarte bine și cu viitoarea mea soție."

M-a privit surprinsă. „Vreți să vă însurați ?" S-a uitat la mîna mea.

„Nu, nu port inelul de logodnă, ne căsătorim probabil luna viitoare." Mă luase gura pe dinainte. Vreau să fiu cinstit. În acea vreme nu eram încă deloc hotărît să mă căsătoresc cu adevărat, și nici nu aveam convingerea că m-am fixat asupra cuiva. În primul rînd, voiam să-i risipesc mamei tale neîncrederea.

„Vreți să vă căsătoriți ?"

Dezamăgire ? Nu, nu cred. Dar îmi ajunsesem scopul. Încet, pe nesimțite, mama ta a cedat, iar cînd ne-am luat rămas bun, practic căzuse de acord. Tu m-ai condus pînă la ușă și ai mai mers încă puțin cu mine prin pustiul de dărîmături. M-am simțit liber și fericit. Dar cînd am rămas singur m-au cuprins scrupulele.

Voiam să mă însor în luna următoare ?

Această posibilitate nu era în întregime născocită. De fapt, cu Margot mă împrietenisem încă de multă vreme. Ieșiserăm de cîteva ori împreună și — chiar dacă o făcuserăm mai mult prietenește — ne sărutaserăm. Părinții mei

doreau mult să mă însor cu Margot. Era un plan vechi, clocit cu părinţii ei încă înainte de începerea războiului, cînd Margot era abia o fetiţă. Ne potriveam bine : părinţii ei erau angrosişti de materiale de construcţii, iar părinţii mei erau antreprenori.

Margot era o fată drăguţă, blondă şi nostimă, care nu împlinise încă douăzeci de ani. Cîteodată era cam sfioasă, apoi făcea din nou pe doamna, răsfăţată şi capricioasă. În comparaţie cu Irene Vries era un copil — un copil prostuţ, blond, cu pielea trandafirie şi forme pline. Trebuia să mai fie încă educată, dar putea să iasă ceva din ea. De fapt, îmi plăcea foarte mult. O cunoşteam încă din copilărie şi ne întîlnisem deseori. Cînd m-am întors din prizonierat, crescuse şi relaţiile dintre noi luaseră alt caracter. Mă dorea — în privinţa asta nu trebuie să mă îndoiesc — chiar dacă apropierea noastră trupească întîrzia. Eram cu doisprezece ani mai mare decît Margot şi mă credeam capabil s-o „trezesc" şi să fac din ea o femeie. Nu se putea compara cu Irene Vries, dar Irene Vries trebuia să rămînă pentru mine un tabu.

Nu-mi dădeam seama că eram pe cale să mă fac vinovat de alt lucru : de fapt, vream să mă însor cu Margot numai ca să evit o dragoste nepermisă... Sau ca s-o fac posibilă ? De-abia cu mult mai tîrziu am putut să văd limpede impulsurile care m-au călăuzit atunci. Dar să nu crezi cumva că am procedat cu uşurinţă. Ceea ce urmează mai departe e povestea unui chin care a durat ani întregi.

Mama ta s-a mutat cu tine în locuinţa de la mansardă. Curînd după aceea, cînd m-am căsătorit, mama ta a luat parte la nuntă şi ai fost printre copiii care ne-au presărat drumul cu flori la intrarea în biserică. Era lipsit de tact ; mi-era ruşine, dar n-am ştiut dinainte. Şi ce puteam să fac împotriva acestei situaţii ? Cînd, după cununie, am părăsit biserica prin culoarul din mijloc am văzut-o pe mama ta stînd pe o bancă. Privirile ni s-au întîlnit şi era ca şi cum ar fi sărit o scînteie. În clipa aceea mi-am dat seama că în faţa altarului îi jurasem credinţă Irenei Vries, pînă ce moartea avea să ne despartă.

Mai tîrziu, am dansat de două ori cu ea, mîinile mele erau înfierbîntate și i-am simțit trupul ferm și suplu, i-am respirat parfumul. Nu ne-am spus nici un singur cuvînt, dar ne-am înțeles. Nu eram accesibili unul pentru altul; prin căsătoria mea, mai ridicasem încă o barieră, o barieră oficială. La ea se adăuga cealaltă barieră, care era taina mea. Dar sentimentul meu pentru Irene Vries era atît de puternic, încît toate barierele de pe lume nu puteau să-l oprească pentru multă vreme.

Noaptea nunții cu Margot a fost un fiasco. Cînd m-am culcat cu ea, m-am gîndit la Irene. Dar Margot avea un drept asupra mea. Semnase un contract. Era mai bine s-o fi lăsat în pace în noaptea aceea, dar voiam să lupt împotriva indiferenței mele. Cum puteam să mă aștept să trezesc în ea sentimente, care nu mă însuflețeau nici pe mine. Mi-am făcut obligația, dar ea era ca o păpușă. Aveam senzația că o profanez. Am renunțat, era rușinos. La sfîrșitul primei săptămîni, sentința mea a fost că e frigidă — frigidă fără speranțe. Am mai încercat de două sau de trei ori, dar apoi de fiecare dată ne-a cuprins pe amîndoi atîta silă, încît am renunțat cu totul.

Știu, Axel, trebuie să-ți fie penibil să citești aceste rînduri. Dar trebuie să vorbesc și despre asta. Cînd vreau să mărturisesc întreaga măsură a vinovăției mele, nu mi-e îngăduit să tac nici în privința aceasta. Soția mea era întradevăr frigidă ? Nu era mai degrabă din cauza propriei mele răceli, a lipsei de dragoste pe care trebuie s-o fi resimțit ?

Și partea oficială a căsătoriei noastre a luat o întorsătură nefericită. Ne aranjasem o locuință frumoasă, dar mie mi-au displăcut mobilele greoaie, lustruite, dinaintea războiului, pe care le primisem de la părinții ei. Îmi displăcea că se înconjura mereu cu oameni pe care îi trata cu alimente care nu se puteau procura decît la bursa neagră și la prețuri fabuloase. Îmi displăcea că se bucura să aibă mai mult decît alții, că lua act cu satisfacție de privirile înfometate, pline de invidie ale oaspeților ei.

O dată vă invitase la cafea pe tine și pe maică-ta. Pe masă era un tort cu frișcă. Nu poți să-ți dai seama ce reprezenta un tort cu frișcă în 1946. Era un prototip a tot ceea ce lipsea, și nu puteai să obții pe căi obișnuite ; poftă de mîncare, foame — nu : stîrnirea lăcomiei... Tu ai privit tortul cu ochi strălucitori. Și mama ta fost de asemeni impresionată. Am observat cum soția mea tergiversa conștient împărțirea tortului, cum se uita mereu pe furiș la tine și la mama ta. Din clipa aceea am început s-o urăsc. Ura m-a covîrșit într-atît, încît m-am sculat în picioare mut și am privit la Margot. Îmi închipuiam cum ridic mîna, îmi apuc soția de ceafă și o vîr cu fața în tortul cu frișcă, apăsat, pînă cînd rezistența ei slăbește, mădularele i se înmoaie și devin inerte... Margot a simțit că se întîmplă ceva cu mine, mi-a evitat privirea și a început să taie repede tortul.

Cînd am rămas singuri, am avut prima noastră ceartă serioasă. Nu a fost de acord cu reproșurile mele, le-a ridiculizat, a chicotit, gîgîind cu rîsul ei stupid de fetișcană, pînă cînd — pînă cînd i-am cîrpit o palmă peste față, o palmă zdravănă, care pentru mine a fost o ușurare. A fost prima oară de la căsătoria noastră cînd m-a cuprins un sentiment de adîncă satisfacție.

Poate că sînt nedrept față de Margot. Probabil că sînt. În fond îmi plătea în felul ei lipsa mea de afecțiune. Fiindcă nu putea să-mi reproșeze nimic — nu-i dădeam ocazie pentru așa ceva — mă necăjea cu fleacuri. Și în acest domeniu, a ajuns curînd la măiestrie. Știa precis ce nu puteam să sufăr, și tot ce făcea era îndreptat spre acest scop. A așezat mobila, a agățat tablourile, a rînduit pernele de pe canapea, a pus cărțile în rafturi așa cum nu puteam să sufăr. Invita foarte des oameni pe care nu puteam să-i suport ; se îmbrăca aproape totdeauna cu rochii care îmi erau nesuferite, și susținea cu un zîmbet naiv puncte de vedere pe care le uram. Juca necontenit cu mine jocul celor o mie de împunsături de ace și de aceea o uram. Dar uitam că, de fapt, mai era încă un copil.

Ceasurile pe care le petreceam la voi, la tine şi la mama ta, mă despăgubeau pentru toate, îmi dădeau puterea să zîmbesc faţă de comportarea soţiei mele. Irene şi cu mine stăteam unul în faţa celuilalt şi vorbeam ceasuri întregi, găseam tot mereu noi subiecte, mereu descopeream alte lucruri comune. Mă uitam la ea şi îi sorbeam privirile, în acelaşi timp mulţumit şi nemulţumit. În imaginaţia mea deveneam iubitul ei, cel mai afectuos pe care ţi-l poţi închipui, dar în acelaşi timp stăteam liniştit în faţa ei, fără să-mă ating de ea.

Comportarea mea faţă de Margot îşi urma treptat cursul firesc. Ea încerca să mă necăjească pe toate căile, iar eu o răneam cu indiferenţa. La cîteva săptămîni după nuntă, dormeam despărţiţi. Într-o zi am văzut-o făcînd gimnastică timp îndelungat, în zilele următoare am observat că face din nou, dimineaţa şi seara. Am găsit acest lucru destul de caraghios şi m-am hotărît s-o surprind odată în această postură. Am bătut încet la uşă şi am intrat în dormitorul ei, tocmai cînd făcea din nou tărăboi cu exerciţiile.

„Bate la uşă, dacă eşti amabil!" mi-a strigat. Stătea pe un scaun de pe care părea să fi sărit de mai multe ori. Auzisem asta de afară, din vestibul.

„Am bătut la uşă."

S-a uitat la mine înfuriată şi a sărit jos de pe scaun.

„Sări liniştită, i-am spus, dacă crezi că îţi îmbunătăţeşti înfăţişarea."

„Distrează-te, dacă-ţi dă mîna, pe socoteala mea..." O clipă a părut nehotărîtă, apoi s-a întors cu totul spre mine şi m-a privit drept în ochi. „O să am un copil. Nu vreau să am un copil cu tine, să ştii."

Parcă m-a lovit în creştet. Întrucît de săptămîni întregi evitam orice contact trupesc, nu m-aş fi gîndit nicidecum la o asemenea posibilitate. Un copil îngreuna despărţirea şi nu era intenţia mea să-mi petrec viaţa cu Margot.

„Şi crezi că prin asemenea mijloace primitive poţi să... ?

„Ştii altele mai bune ?"

„Nu ți le-aș spune. Mai ales că nu sînt de acord cu ce ai de gînd să faci." Am spus-o cu voce înceată, aproape împotriva voinței mele. Săvîrșisem o crimă. De atunci trecuseră douăsprezece luni. Să-mi încarc din nou conștiința ?

S-a uitat la mine uimită, aproape cu interes. Nu, femeia aceasta nu mă iubea, la fel cum n-o iubeam nici eu.

„Îmi cunoști deci părerea. Nu sînt de acord să întrerupi sarcina", i-am spus și am lăsat-o singură. Astăzi recunosc că am vrut să mă feresc de răspundere, dar de fapt speram să nu se nască copilul.

Margot trebuie să fi observat că nu-i vorbeam în serios. Curînd după aceea, cînd ne-am întîlnit în vestibul, mi-a șuierat : „Lașule !"

Și cuvîntul a nimerit la țintă. Eram un laș, fiindcă voiam să-i las întreaga răspundere doar ei — ba chiar mai rău, fiindcă eram din nou gata să asist pasiv la distrugerea unei vieți... Astăzi văd limpede, pe atunci mă înșelam în această privință. Nu am mai vorbit despre copil și mă simțeam ușurat ori de cîte ori o priveam pe Margot și nu observam semnele exterioare ale sarcinii.

Într-o dimineață am rămas însă surprins și în săptămînile următoare, treptat, lucrurile au devenit limpezi. Margot avea să nască copilul, aparent nu mai voia să se împotrivească acestui lucru. De fapt, acum mai era oare cu putință ? Puteam să socotesc exact în ce lună era. Nu se putea să se fi întîmplat decît în primele zile ale căsătoriei noastre. Eu am continuat să tac și deseori Margot se uita la mine liniștită și triumfătoare. Mi-am dat seama. Năștea copilul ca să-mi facă în ciudă. Știa cu exactitate că aș fi fost bucuros dacă nu s-ar fi întîmplat nimic.

Și așa s-a născut Detlef. Am fost chemat la telefon din spital. Cîteva cuvinte. M-am speriat cînd am văzut întîia oară copilul. O față bătrînicioasă, plină de crețuri, ochi de culoare întunecată, excesiv de mari, sub pleoape descărnate, trăsături serioase, îngîndurate ; nu era un copil frumos. Probabil că îmi închipuisem greșit imaginea unui

nou-născut. Dar mai tîrziu, cînd s-a născut Helma, cred că arăta mai bine.

Margot își îngrijea copilul cu drag. Am început să am îndoieli. Poate că totuși l-a născut din convingere. În vremea asta o vizitam pe Irene cît de des era posibil. Căutam pretexte, ședeam împreună ore întregi, o priveam și eram fericit. Cînd ni se întîlneau privirile, dragostea și fericirea deveneau uneori atît de puternice, încît trupul îmi era străbătut de o senzație dureroasă. Sau ședeam unul în fața altuia și tăceam. E foarte semnificativ să poți să taci împreună cu alt om, fără ca liniștea să devină împovărătoare. Tăceam și tăcerea noastră spunea mai mult decît cuvintele.

Dar tot atît de frumos era cînd vorbeam unul cu altul. Cu Irene puteam să discut despre orice. Îmi deschidea orizonturi spirituale, pe care fără ea nu le-aș fi putut atinge niciodată. O interesau pictura și muzica, m-a antrenat și pe mine, mi-am dat osteneala, mi-am procurat cărți, am făcut rost de reproduceri și, spre bucuria mea, am descoperit că aceste lucruri îmi spuneau mai mult decît aș fi bănuit. I-am procurat un aparat de radio. Provenea din depozitul unui negustor, un aparat bun, pe care mi l-a vîndut pe sub mînă, la un preț ridicat, de bursă neagră. I-am spun mamei tale că pot să-i înlesnesc cumpărarea unui aparat de ocazie, la un preț convenabil. Era uimită de modicitatea prețului. Cînd mi-a dat banii, s-a uitat la mine neîncrezătoare și poate că mi-a dibuit manevra. Dar un aparat de radio însemna foarte mult pentru ea și eu îi ușurasem primirea cadoului.

Acum ascultam deseori muzică împreună. Aveam un nou pretext s-o vizitez o dată sau de două ori pe săptămînă. Pe tărîmul muzicii, Irene îmi explica multe. A fost o vreme frumoasă. Descopeream nesfîrșit de multe lucruri noi și le receptam cu lăcomie. Irene asemăna viața noastră culturală cu o plantă care primește din nou apă, cu puțin înainte de a se usca. Axel, nu există nimic mai frumos decît să te bucuri împreună cu omul iubit.

Irene își dădea desigur seama de sentimentele pe care i le purtam și reținerea mea, barierele care existau între noi produceau o stare de tensiune constantă, capabilă să confere un farmec deosebit orelor pe care le petreceam împreună, ele erau dureroase, dar în același timp ne simțeam foarte fericiți... Poate ai să găsești nepotrivit că îți vorbesc de dragostea ce i-o purtam mamei tale. Dar e necesar, crede-mă. Datorită acelor întîmplări nefericite ți-ai format o imagine falsă despre ea. Trebuie s-o vezi altfel, neapărat ! Dacă îmi examinez viața, n-a existat în ea nimic de preț, în afara iubirii mele, în afara iubirii mele copleșitoare, dureroase, a singurei mele mari iubiri și, în cele din urmă, a iubirii mele totuși dezinteresate pentru Irene Vries.

Odată am găsit-o altfel decît era de obicei. Vorbea monosilabic, nu puteam duce nici o conversație. O apăsa ceva. În cele din urmă mi-a spus : „Pe deasupra, mai trebuie să și mulțumesc".

M-am uitat la ea fără să înțeleg.

„Sau n-ai știut nimic de pachet ?"

„Un pachet ?" Am clătinat din cap.

Atunci a sărit în sus ușurată, a vrut să aducă ceva, dar s-a așezat iar. „Soția dumitale mi-a trimis un pachet cu rochii vechi."

Eram indignat. Sigur că rochiile erau bine păstrate; m-am uitat la ele ; soția mea își cumpăra deseori lucruri noi. Nu se limita la cumpărarea rochiilor pe cartelă... Apoi am văzut că Margot nu alesese decît rochii pe care le găsisem, cu un prilej oarecare, lipsite de gust. O împunsătură de ac, chiar una destul de puternică, dar numai una dintre alte numeroase.

Eram hotărît să repar jignirea. Niciodată nu-i dăruisem Irenei îmbrăcăminte. Numai pentru tine am adus ocazional cîte ceva. M-am gîndit ce aș fi putut să-i dăruiesc mamei tale. În refugiu își pierduse vioara și îi părea foarte rău. Pe atunci nu se putea obține nimic la un

preţ normal. Trebuia din nou aranjat un schimb. Ciment pentru cartofi, cartofi pentru o vioară.

Era o vioară foarte bună, cum mi-a confirmat un cunoscător. Aparţinuse unui concert-maistru căzut în timpul războiului. Soţia lui se despărţea greu de vioară, dar pentru ea şi copiii ei cartofii erau mai necesari decît un obiect scump, plin de amintiri. Cînd am procedat la acest schimb, aveam conştiinţa încărcată, mă stăpînea un sentiment neplăcut. Poate că am presimţit urmările pe care le va avea acest cadou.

Irene a amuţit de bucurie. A venit spre mine, a vrut să-mi întindă mîna, dar în clipa aceea ne şi aflam unul în braţele celuilalt. Nu ştiu cum am ajuns s-o facem, ştiu numai că nu i-am mai dat drumul, că am sărutat-o, că nu se împotrivea... Apoi a urmat trezirea la realitate. Ea a spus : „Nu trebuia să ajungem aici. Acum s-a terminat totul."

Probabil că am făcut o mutră înspăimîntată. M-a luat de mînă şi m-a îmbrăţişat din nou.

Dar pe urmă am stat şi am chibzuit. Ucigaşul o îmbrăţişează pe soţia victimei sale. Face din ea iubita lui, o înjoseşte... Asta nu trebuia să se întîmple. Vinovăţiei vechi nu trebuia să-i adaug o alta nouă. Voiam să ispăşesc pentru vechea vină. Nu trebuia s-o înjosesc pe Irene.

După ce am tăcut multă vreme, am spus : „Să încercăm să uităm. Nu s-a terminat nimic între noi. Totul rămîne ca înainte."

Dacă n-ar fi fost vina aceea, m-aş fi despărţit de soţie şi m-aş fi căsătorit cu Irene. Nu m-ar fi împiedicat nimic. Între noi era numai fapta mea.

În ziua amintită Irene n-a mai cîntat la vioară. A păstrat-o, dar în prezenţa mea n-a mai cîntat niciodată. Cînta din Bach. Odată am văzut la ea note pentru solo de vioară. Ne-am străduit să ştergem din conştiinţa noastră acea după-amiază, dar n-am reuşit. Nevoia reciprocă pe care o aveam unul de celălalt a sporit neîncetat.

M-am ferit de ea în mod cinstit. Şi tocmai atunci Margot avea nevoie de sprijinul meu. Tatăl ei fusese arestat pen-

tru mari speculații la bursa neagră. S-a ajuns la proces. Nu putea să-l salveze nimic. A fost condamnat la un an de închisoare. Pentru Margot s-a prăbușit o lume. Poziția ei socială, pe care o prețuia atît. Avea nevoie de ajutorul meu. Tot spiritul ei de rezistență și tendințele ei agresive păreau frînte. În orice caz, acum avea nevoie de mine și financiar. Firma tatălui ei a fost lichidată. Margot avea nevoie de mine și eu de ea, ca să lupt împotriva patimii mele pentru Irene. Am mai încercat încă o dată să ne înțelegem unul cu altul.

N-au trecut decît vreo cîteva zile, și dormeam din nou despărțiți. N-avea rost! Dar raporturile noastre s-au schimbat. Nu ne-am mai certat, nu s-a mai străduit să mă necăjească. Trăiam liniștiți împreună, cîteodată chiar aproape ca niște buni prieteni. De fapt, trăiam doar sub același acoperiș și Margot se îngrijea de gospodărie. Acum părăsea rar casa și renunțase cu totul la ceea ce denumise „obligații sociale". Copilul ei, Detlef, reprezenta principala-i preocupare.

A început să-și neglijeze aspectul exterior și a devenit, după cum mi se părea, din ce în ce mai durdulie. Dar, după cîtva timp, mi-a spus că așteaptă din nou un copil. Părea mulțumită. De data asta am discutat în această privință, dar era ca și cum nici n-aș fi fost eu tatăl. Margot privea viitorul copil ca pe o împrejurare personală a ei, în care, de fapt, eu nu eram decît cel ce hrănește familia. M-am angrenat în jocul ei; găsisem un modus vivendi.

Copilul s-a născut. Helma. Margot era fericită să mai poată îngriji și de un al doilea copil. Eu m-am dus la clinică cu flori și i-am privit copilul cu interesul cuvenit și fără aversiune. Pentru alții, relațiile dintre mine și Margot păreau firești. Duceam o căsnicie normală, aveam copii, ne certam rar și trăiam retrași. Dar sufletește eram foarte depărtați unul de altul, atît de mult, încît nu mai era cu putință nici măcar o ceartă serioasă.

Tu, Axel, n-ai știut asta. Ai crezut despre căsnicia mea cu Margot că e în ordine, nu chiar peste măsură de feri-

cită, dar, în sfîrșit, așa cum sînt cele mai multe căsnicii. Ai crezut acest lucru pînă acum șase ani, în ziua cînd ne-am întîlnit la mușuroiul de furnici.

Lupta mea a fost zadarnică. Nu puteam să mă eliberez de Irene și pînă la urmă nici n-am mai încercat. Margot știa despre acest lucru, dar nici nu-l lua în seamă. Am avut grijă să nu se afle nimic în public. Îi datoram cel puțin atît. Trebuia să fim prudenți chiar și din cauza ta. Nu trebuia să știi cît de strînse au ajuns pînă în cele din urmă relațiile dintre noi. Te atașaseși de mine. Luasem locul tatălu tău. Și am și avut grijă de tine ca un tată.

La început am făcut-o și din calcul ; voiam să cîștig prin tine dragostea mamei tale. Ocupîndu-mă de tine, o sprijineam din punct de vedere bănesc. Dar cu cît creșteai, cu atît însemnai mai mult pentru mine. Detlef nu era fiul meu, era fiul lui Margot. Tu erai fiul meu. Am urmărit creșterea și dezvoltarea ta cu bucurie și mîndrie cu totul nejustificată. M-am ocupat de educația ta. Ți-am înlesnit plecarea în vacanțe. Știi singur cîte aș putea să menționez aici. Am făcut mult pentru tine, Axel, dar nu-mi datorezi nimic. Mi-ai adus multe bucurii, astfel s-a compensat totul. Dacă mi-ai fi îngăduit, aș fi făcut și mai mult pentru tine. Să spunem acum totul : și ceea ce s-a ivit între noi, acum șase ani, vara, în apropierea mușuroiului nostru de furnici, oricît de chinuitor și penibil ar fi.

Mușuroiul de furnici — mușuroiul nostru de furnici... Cînd mai erai încă un băiețel însemna atît de mult pentru noi. A jucat un rol în viața noastră. Nu pot să-l omit, pur și simplu. Pînă și în ziua de astăzi mă mai duc deseori acolo. Stînd și observînd furnicile, îmi amintesc de cea mai fericită perioadă a vieții mele. Din ea n-a mai rămas nimic decît mușuroiul de furnici, existență și pieire, dar consecvență în schimbare. Cînd erai mic, nu ți-am povestit cunoscutele basme și legende. Ți-am spus povești despre poporul furnicilor. Pentru asta am folosit motive străvechi din basme și legende. Multe le-am inventat singur. Am botezat împreună furnici singuratice care săreau în ochi în mod deosebit, am crezut că le recunoaștem, le-am

însoţit pe drumurile lor de pradă. Am vorbit despre legendara regină a furnicilor, care trăia undeva, adînc în inima cetăţii, şi pe care n-am văzut-o niciodată Ea a devenit o mamă universală, aproape mitică. Am împărţit poporul în clase. Printre ele erau cele care cărau poverile, lucrătoarele, invalidele, doicile, mulgătoarele de păduchi de frunză, culegătoarele de miere şi, în cele din urmă, războinicele, printre care furnicile-general, mari vînători de carne şi sclavi. Desigur pe ele le admirai cel mai mult. Am făcut tot ce mi-a stat în putinţă să-ţi schimb părerea. Am încercat să-ţi transmit aversiunea mea faţă de război şi militărie. Sînt pacifist, în orice caz îmi spun astfel. Dar sînt, într-adevăr ? N-ar trebui oare să resping, în principiu, omorul ? Tu ştii că am ucis, chiar dacă n-am făcut-o cu mîinile mele. Dar un soldat care aruncă o bombă sau trage cu tunul, ucide oare cu mîinile lui ?

Muşuroiul de furnici era castelul nostru feudal, dar în el stăpîneau cavaleri-briganzi, care prădau alte animale paşnice. Am născocit poveşti care ţi-au înlesnit recunoaşterea luptei de clasă. Şi într-o zi am trăit un lucru care te-a făcut să pierzi orice simpatie pentru casta războinică.

Îţi părea rău totdeauna cînd furnicile tăbărau pe un gîndac frumos şi de multe ori le-am răpit prada prin văzduh. Apoi însă regretai din nou rău că furnicile n-aveau nimic de mîncare şi ai părut să înţelegi legea naturii. Dar o dată am descoperit ceva îngrozitor : într-un luminiş, în iarba înaltă, un pui de căprioară nou-născut. Mai era însă într-adevăr o căprioară, nu era mai degrabă un cadavru ? Îţi aminteşti desigur, picioarele vietăţii mai tresăreau, îşi întinsese gîtul mult înainte. Trupul îi era acoperit în întregime de furnici, de prietenele noastre. Ele roiau pe gură şi pe ochi, pe nas şi pe pavilionul urechilor. Pătrunseseră în gură, nas şi urechi. Ne-am aplecat îngroziţi deasupra animalului şi ne-am tras speriaţi îndărăt. Un şuierat slab, gura firavă se deschise şi căprioara scoase limba de care atîrna un ciorchine de furnici. Am căutat să le îndepărtăm din toate locurile la care puteam

ajunge, dar nu izbuteam să le scoatem din urechi și din nas! Nu mai exista nici o posibilitate de dat ajutor și curînd puiul de căprioară nici nu se mai mișca. Dar în el și deasupra lui, stăpînea, ca o împărăție de stafii, furnicarul.

Mai tîrziu, cînd am ajuns acasă, te-am văzut cu o canistră de benzină. Voiai să torni benzină peste furnicar, peste furnicarul nostru și să-i dai foc. Pe atunci aveai șase ani.

De atunci poveștile mele despre mușuroiul de furnici au devenit mai întunecate și mai fioroase. Era vorba de bătălii între poporul nostru și unul învecinat. De fapt, văzusem odată o asemenea ciocnire. În imaginația mea, ea creștea pînă la dimensiunile unui masacru sîngeros. Ți-am citit de asemeni și povești despre masacre pe care oamenii le pregătiseră pentru semenii lor și am început să te lămuresc că în privința oamenilor lucrurile nu trebuie să se petreacă așa. Animalele nu pot altfel, ele se călăuzesc după instinct, nu sînt nici bune, nici rele. Dar omul poate să se lase condus de rațiune, el e în stare să acționeze împotriva pornirilor lui. Acum nu-ți mai povesteam istorii născocite despre viața poporului de furnici. Insectele acestea nu puteau fi așezate alături de oameni, care erau ființe înzestrate cu rațiune. Dar oamenii nu trebuiau să se măcelărească, ei puteau să trăiască în pace cu vecinii lor. Diferendele pot să fie soluționate și în alt mod. Omul trebuie numai să vrea; cînd ia o armă în mînă, trebuie să rămînă om și să nu devină animal.

Am început să te lămuresc cu iscusință și puteam s-o fac cu conștiința curată, căci, de fapt, urmăream un țel nobil. Odată am întîlnit pe șosea cîteva vehicule ale noii noastre armate. Care blindate de recunoaștere sau cam așa ceva. Arătau ca niște insecte uriașe. Pe atunci aveai treisprezece sau paisprezece ani. Eu am privit într-o parte, necăjit, iar tu, Axel — astăzi n-o să-ți facă plăcere să auzi — ai strigat ceva ca: „Vite încălțate", și ai scuipat înaintea blindatelor.

Aveai de gînd să refuzi serviciul militar în momentul cînd urma să fii încorporat. Educaţia ta şi toată munca mea erau îndreptate în acest sens. Dar mai tîrziu, împotriva convingerilor tale, ai ajuns soldat de profesie şi ştiu că eu sînt vinovat. Şi de asta sînt vinovat.

Cetatea noastră de cavaleri-briganzi, muşuroiul de furnici, a jucat din nou un rol aici, chiar dacă într-un cu totul alt fel. Nu trebuie să te laşi atras de războinici, fie că e vorba de animale sau de oameni. Războinicii sînt totdeauna animale, iartă-mă, Axel, dar aşa văd eu lucrurile. Astăzi nu vreau să te menajez nici pe tine şi nici să mă menajez pe mine. Ştii despre ce trebuie să vorbesc acum, despre acea clipă nespus de penibilă, cînd ai apărut deodată în faţa noastră, în faţa mamei tale şi a mea, în iarba înaltă de pe pajişte. Nu te auzisem venind, n-am observat că ne-ai urmat şi ne căutai. Acea singură clipă, în care stăteai în picioare în faţa noastră, privind în jos spre noi, fără să-ţi crezi ochilor, şi trebuind să înţelegi ceea ce pentru tine era de neconceput. Această unică clipă a prăbuşit în tine o lume, a nimicit imaginea pe care ţi-o făuriseşi despre mine. Ai fugit de acolo fără să rosteşti o vorbă. Mama ta şi cu mine am fost atît de paralizaţi de spaimă şi groază, că nu ne-am mai aranjat nici îmbrăcămintea. M-am simţit umilit şi înjosit ca după loviturile primite în lagăr, cînd m-au bătut la stroi. Şi asta în faţa omului care era pentru mine cel mai sus, pe care-l stimam şi-l iubeam mai mult decît orice pe lume, în faţa mamei tale.

Astăzi ai depăşi desigur şocul de atunci. Aş vrea să vorbesc foarte lucid despre el. Mă abţinusem ani întregi şi nu mă atinsesem de mama ta. Cu timpul, era mai mult decît poate îndura un om. Tu ştii că viaţa mea cu Margot n-a fost o căsnicie. Te rog să mă înţelegi ! Şi mama ta era o femeie frămîntată de patimi tăinuite.

Îmi dau seama cît de stîngaci mă exprim. Îmi lipseşte detaşarea necesară, particip prea mult sufleteşte şi ceea ce scriu îmi pare searbăd şi penibil.

Atunci, pe pajiște, cînd ai apărut brusc în fața noastră, nu eram pentru prima oară împreună. Desigur era nepotrivit că o făceam, fiindcă soția mea murise abia de cîteva zile. Impresia pe care ți-a lăsat-o asta trebuie să fi fost îngrozitoare. În sfîrșit, probabil ai presupus totdeauna că am o căsnicie fericită și că de mama ta nu mă leagă decît o prietenie, atît de tine cît și de mama ta. Acum știi că alături de Margot n-am trăit niciodată o adevărată căsnicie, că amîndoi ofeream numai aparențele exterioare, din cauza copiilor și fiindcă Margot respingea ideea unei despărțiri. Boala soției mele apăruse încă de mai mulți ani. Fusese operată și îi scoseseră tot ce făcea din ea o femeie. Cînd a murit, nu era soția mea, era o cunoștință apropiată de care mi-era milă. Nimic mai mult. De ce ar fi urmat ca moartea ei să schimbe cu ceva relațiile care existau între mine și mama ta? Era într-adevăr rău că femeia pe care o iubeam fusese soția victimei mele. Era rău că nu mă pocăisem pentru fapta mea, ba chiar dobîndisem cu ajutorul ei cea mai mare fericire. Dar tu nu știai lucrul ăsta și nu-l știa nici mama ta, pe atunci nu-l știa încă.

În aceeași săptămînă, tu te-ai prezentat la serviciul militar ca voluntar. Declarația, detailat motivată, cu refuzul de a satisface serviciul militar în timp de război, declarație pe care o redactasem împreună, mi-ai trimis-o înapoi ruptă. Era ultima oară cînd mi te-ai adresat mie. Ai rupt toate punțile care existau între noi.

Desigur că am auzit de la mama ta cum îți mergea și la început am sperat să te recîștig. Pe atunci ți-ai dat bacalaureatul și încorporarea ta a venit mai repede decît ne așteptam. Aș fi fost bucuros alături de tine, să te sfătuiesc, dar tu respingeai ideea oricărei întîlniri cu mine.

În lunile următoare am suferit mai mult ca oricînd. Mă chinuia închipuirea că îți vor da o armă în mîini, te vor îmbrăca într-o uniformă, te vor sili să gonești în jos, pe trepte, după fluier, poate chiar să te tîrăști de-a bușilea prin curtea cazărmii. De dimineața pînă seara

tîrziu ma preocupa că ai să fii instruit în cunoașterea armelor, că va trebui să tragi în ținte de mucava cu contur omenesc. Nu puteam să dorm noaptea: mă gîndeam la încăperea îmbîcsită în care dormeai împreună cu o duzină de recruți. Sau poate te smulseseră din pat și luai parte la un marș de noapte. Te vedeam la exercițiile de luptă, mînjit de noroi, cu masca de gaz, echipamentul de asalt, arma și casca de oțel — pe tine, Axel, pe care te educasem pentru sentimente pașnice, pe care te iubeam mai mult decît pe proprii mei copii, pentru care aș fi dat orice pe lume ca să-l feresc de asta. În primele săptămîni și luni ale serviciului tău militar, am mai trăit încă o dată chinul suferit de mine în armată.

Te-am văzut preschimbat într-un animal care trage cu pușca și se tîrăște, într-o furnică blindată. Cînd văd la televizor soldați în echipament de luptă cu casca de oțel — pe viu nu i-am văzut pînă acum — mă gîndesc totdeauna la furnici. Fețele voastre nu mai sînt fețe, sînt măști, grimase.

Axel, știu că ești un om pașnic, fără instincte puternice de agresiune. Știu că ai suferit, poate că mai suferi încă din vina mea.

Recunosc că ura și scîrba mea pentru militărie sînt aproape nevrotice. Dar mă chinuie nespus de mult gîndul că ai ajuns în această moară. În anii copilăriei și adolescenței te-am ferit de orice neplăceri, atît cît am putut. Și acum te istoveau la instrucție ca recrut. Dacă voiai să mă chinuiești, Axel, prin hotărîrea ta de atunci, ai reușit. În afară de faptele care constituie obiectul principal al acestei relatări, în viața mea nu există nimic care să mă fi lovit mai mult decît hotărîrea ta de a te face soldat.

De atunci a trecut multă vreme. Nu ne-am mai revăzut. Dar eu te-am mai văzut o dată. De pe o potecă ce înconjura cazarma în care erai instruit, se putea vedea platoul de instrucție. V-am auzit pe cînd înaintați în două formații. Cîntați unul dintre cîntecele soldățești care se obișnuiau încă pe vremea noastră. Cele două coloane mărșăluiau în jurul platoului. Mă simțeam întrucîtva

liniştit. Era mai omeneşte decît pe vremea mea. Exerciţii de aliniere. „Spre gard, marş, marş !" M-am speriat de-a binelea şi m-am ascuns în dosul unui tufiş, dar cu mult înaintea gardului s-a strigat : „Atenţie !" Şi atunci te-am recunoscut. Întîi nu eram sigur. Între noi erau cam o sută de metri, dar te-am putut recunoaşte după ţinuta şi mişcările tale în timp ce fugeai. Puţin neglijent şi într-o atitudine destul de civilă. Mi-a sporit sentimentul de linişte. Cîţiva soldaţi trebuiau să alerge de mai multe ori în jurul curţii cazărmii. Tu nu te aflai printre ei. Apoi s-au schimbat formaţiile şi te-am pierdut din ochi. De cîteva ori mi s-a părut că te recunosc în mijlocul coloanei, dar sub casca de oţel, toţi arătau la fel. Mereu îmi pironeam privirile pe cîte unul dintre soldaţi — ăla de acolo trebuie să fii tu... Dar nu mai puteam recunoaşte nimic, nici după mers. Căzuseşi victimă uniformizării. Îţi pierduseşi indentitatea, te scufundaseşi în masă. Eu fusesem, ca să zic aşa, martor.

Cînd formaţia a părăsit din nou platoul de instrucţie, cîntînd nelipsitul cîntec, am mai văzut numai grămada cenuşie, renunţasem să te găsesc printre ei. Şi aşa, Axel, ai dispărut, ai ieşit în marş din viaţa mea, de-a lungul unui drum pe care nu puteam să-l aprob.

Durerea pe care am resimţit-o la început s-a micşorat. Am auzit de la mama ta că treci drept un bun soldat, că o scoţi uşor la capăt cu cerinţele serviciului şi eşti bine privit de superiori. Apoi te-au înaintat în grad şi m-am resemnat că te-am pierdut, aşa cum a trebuit să mă resemnez cu multe în viaţă. Chiar dacă ne revedem, Axel pe care l-am cunoscut şi l-am iubit ca un tată — acest Axel nu mai există.

Mama ta a trebuit să-ţi promită că nu se va mai întîlni cu mine. Spre fericirea mea nu şi-a ţinut această făgăduială. Începînd de atunci ne-am întîlnit mai rar, eu nu-i mai făceam vizite mamei tale. În felul acesta nu te-am mai întîlnit. Mama ta venea la mine la lac sau plecam în altă parte. Pentru mine au fost încă vremuri fericite, chiar dacă tu lipseai de lîngă noi. Dar cu cît te

retrăgeai și te depărtai de mine, cu atît mai mult îmi sporea amărăciunea în privința hotărîrii pe care o luaseși. Dar, la urma urmei, nici eu, în ceea ce mă privește, n-am întreprins nimic pentru o împăcare între noi.

Acum, de curînd, a fost încorporat Detlef. Fiul meu Detlef, pentru care n-am simțit niciodată mai mult decît un interes formal. Am încercat să mă apropii de el, dar ne despărțea o barieră nevăzută. Desigur că l-a influențat Margot — poate n-a făcut-o în mod intenționat, nu vreau s-o acuz în privința asta. Dar dezamăgirea ei în privința mea, în privința căsătoriei noastre a avut consecințe. Detlef era legat de mama lui. Cînd a murit Margot, Detlef avea cincisprezece ani. O dată am încercat să-l consolez, dar m-a respins cu o indignare aproape isterică. N-am discutat despre asta niciodată și desigur Detlef nici n-a fost conștient : Pentru el sînt vinovat de moartea mamei lui. Cu siguranță că așa simte. Și poate că într-adevăr am o parte de vină. Lipsă de dragoste, dezinteres politicos. Cine poate să îndure așa ceva ani de zile și chiar decenii !

Cînd fiul meu, Detlef, a trebuit să fie încorporat, am...

În clipa aceea se stinse lumina.

În timpul lecturii Axel uitase cu totul de lumea din jur. Cu răsuflarea tăiată, își aținti privirile în întuneric. Trecură cîteva clipe pînă să-și dea seama unde se află. Așeză cele cîteva pagini pe care nu le citise încă pe canapea, deasupra celor parcurse și se ridică în picioare.

Pipăi drumul pînă la trepte și se izbi de grinzile acoperișului și de ieșindurile zidurilor.

— Axel ? se auzi strigat cu teamă de jos. E un scurtcircuit. Coboară, te rog !

Găsi balustrada scării și își încordă ochii osteniți, ca să perceapă cel puțin cîte ceva. Dar era cu desăvîrșire întuneric.

— Scurtcircuit ? Dar de unde ?

— Probabil de la fierbătorul de cafea, cred că s-a slăbit un contact la cordon. Dar vino odată !

Axel coborî scara. Mîinile îl dureau rău de tot. Cînd citea, nici nu băgase de seamă. Ajunse în vestibul. Fereastra spre lac se contura slab. Ştia că siguranţele sînt în pivniţă.

Strigă :

— Ai o lanternă de buzunar ?

— În sertarul de sus al şifonierului, răspunse Helma.

Axel se furişă pipăind de-a lungul peretelui, răsturnă un obiect aşezat pe un scrin, ajunse la şifonier şi băgă mîna în sertarul de sus... „Hait ! acum se mai închide o cursă !" se gîndi el, dar în şifonier desigur că nu era instalată nici o cursă. Nu era însă nici vreo lanternă de buzunar.

— Nu pot s-o găsesc ! şi tresări cînd, din spate, Helma îi vorbi brusc, de aproape de tot.

— Uite aici, ia luminarea... Sfeşnicul trebuie să fie neapărat pe aici, pe undeva. Ai o brichetă ?

Axel se scotoci prin buzunare. Trebuie să fi pus bricheta pe undeva.

— Aici mă descurc, spuse el. Găsesc siguranţele şi pe întuneric.

Dibui repede contorul, pipăi butonul automat al siguranţei care sărise şi îl apăsă din nou. Dar nu folosi la nimic, căci sări iarăşi afară. Axel mai încercă de cîteva ori, zadarnic însă. Reţeaua mai era deci scurtcircuitată.

Strigă sus :

— Ai scos ştecherul ?

Helma nu răspunse.

Urcă vreo cîteva trepte.

— Ai scos ştecherul fierbătorului ? Se gîndi : „Unde e Helma ? Ar trebui doar să mă audă." Acum se afla din nou în vestibul. Helma, Helma, ai...

— Nu striga atît de tare ! Doar sînt aici.

— Ai scos ştecherul ?

— Desigur, doar ţi-am spus adineauri.

Axel simţi dintr-o dată o senzaţie neplăcută. „De ce oare n-am luat însemnările cu mine ? se gîndi el ; le-am

lăsat sus, pe canapea... Ei, prostii — un scurtcircuit e ceva foarte firesc."

— Butonul siguranței sare mereu afară. Nu poate să fie din cauza fierbătorului tău de cafea.

— Poate e un defect în rețeaua exterioară ?

— Nu, scrutcircuitul trebuie să fie aici, în casă, altfel n-ar sări mereu butonul.

— Dealtfel, ți-am găsit bricheta. Uite-o aici.

Helma aprinse bricheta. Ședea în jilț lîngă masă. Axel îi întinse sfeșnicul, pe care îl răsturnase pe scrin, și astfel aveau o mică sursă de lumină.

— Dragă, am lăsat manuscrisul sus, mă duc puțin pînă acolo, îi spuse el.

— Dar de ce ? Doar nu ți-l fură nimeni.

Axel nu-i răspunse nimic și luă sfeșnicul cu el. Apără flacăra cu mîna, împotriva curentului, și urcă scara.

Acolo, pe canapea... Răsuflă ușurat. Manuscrisul. Pagina de deasupra se mișca ușor din pricina curentului. Flacăra lumînării pîlpîia neastîmpărată încoace și încolo și arunca umbre caraghioase în toate direcțiile. Cea mai mare parte a întinsului spațiu al podului zăcea în întuneric.

Axel adună paginile la un loc și coborî încet. Teama lui fusese neîntemeiată, de fapt chiar ridicolă.

— Asta-i scrisoarea — vreau să spun manuscrisul. Îi arătă Helmei vraful de foi. Destul de voluminos. Dar l-am citit aproape în întregime... Frumos din partea ta că ți-ai făcut de lucru cu cafeaua. Citesc repede restul. Pot să-l parcurg și la lumina lumînării.

— Da, dar să nu întreprindem nimic în privința curentului electric ?

— Ce putem să întreprindem ? Mîine dimineață trebuie să chemăm un electrician. Acolo, în fund, mai e o lumînare. Te rog ia-o și adu-mi o ceașcă de cafea din bucătărie.

Axel își trase sfeșnicul aproape de el, se aplecă deasupra paginii și căută locul unde rămăsese :

Cînd a trebuit să fie încorporat fiul meu Detlef, n-am suferit din pricina asta. Poate că, în fond, am și dorit ca,

în cele din urmă, cineva să-l facă să-şi vadă lungul nasului. Detlef urăşte milităria, dar nu fiindcă acolo e instruit să omoare, ci fiindcă îi îngrădeşte individualitatea şi îl sileşte să se subordoneze. N-am încercat niciodată să-i îndrept convingerile către o orientare pacifistă, dealtfel desigur că nici n-aş fi avut succes cu aşa ceva. Detlef nu e o fire paşnică. I-a plăcut totdeauna să folosească forţa, mai ales faţă de alţii mai slabi. Ca băiat, l-am surprins odată cînd tăia o rîmă cu lama — voia să afle cît de mari trebuie să fie bucăţile, ca să poată trăi mai departe. Atunci l-am bătut şi am avut o scenă cumplită cu soţia mea, care susţinea că rîmele n-ar avea conştiinţă şi deci n-ar simţi durerea.

Desigur că Detlef m-a însoţit şi el la muşuroiul de furnici. Dar, curînd, nu l-am mai luat cu mine. Îl interesa în mod penibil cînd furnicile atacau un gîndac sau o larvă, şi căuta singur gîndaci pe care să-i arunce furnicilor. Era dezgustător. Oare am încercat să-l influenţez pe Detlef în sensul bun... Am încercat într-adevăr serios s-o fac? În fond, a fost totdeauna foarte depărtat de mine. Axel, nu trebuie să ţi-l descriu pe Detlef. Îl cunoşti singur, îndeajuns, şi ştii cît e de egoist, ranchiunos şi irascibil. Dar, de curînd, ştiu că poate să fie josnic şi mîrşav.

Detlef, fiul meu Detlef, m-a trădat. Mi-a făcut cel mai mare rău pe care mi-l putea face. Mi-a răpit omul care, pentru mine, însemna totul : pe mama ta.

Axel puse ultima pagină deoparte şi căzu pe gînduri. „Asta nu poate să fie sfîrşitul, chiar dacă pagina e scrisă pînă jos îşi spuse el. Oare a vrut să-mi povestească restul verbal, sau... Mai există o altă posibilitate. Detlef a distrus ultimele pagini, sau le-a ascuns în altă parte, sau... Dacă, totuşi, s-o fi întors mai devreme, fără să-l fi observat noi ? În pod arde lumina, intră la bănuieli, provoacă un scurtcircuit, dă fuga în pod, în timp ce eu eram în pivniţă, ia ultimele pagini... Dar Helma ar fi trebuit să-l audă !"

Axel mai citi o dată ultima pagină.

— De fapt, ce reiese din toate acestea asupra morţii lui Erich ? murmură Axel. Nimic. Concepe pentru mine un roman lung, în loc să mi-o spună personal — bine, asta pot să înţeleg. Despre asemenea lucruri îţi vine greu să vorbeşti şi în ultimii ani ne-am şi înstrăinat unul faţă de altul. Îşi pune deci însemnările pe birou — probabil pe birou — o roagă pe doamna Petersen să mi-o spună. Apoi pleacă la plimbare şi vrea să se întoarcă după ce eu am citit totul. Dar nu se mai întoarce...

Helma aduse cafeaua.

Axel o privi cercetător :

— Helma, nu cumva s-a întors fratele tău ? Ai auzit ceva ?

Helma clătină din cap.

— Ce a avut tata să-ţi scrie atît de important ? Despre moartea lui ? Poate o explicaţie ?

— Nu. Totul priveşte trecutul. Ştii, îşi făcea griji că am ales o profesie care nu mi-e potrivită. Credea că el e vinovat de asta. De fapt, totul se referă doar la el şi la mine.

Axel considera că e mai bine ca Helma să nu citească mărturisirile tatălui ei. Poate, odată, mai tîrziu, nu acum.

Tînărul Vries se dusese să se culce în camera de oaspeţi, dar era încă treaz. Deodată auzi venind o maşină. Uşa garajului se închise, apoi în casă răsunară paşi...

Detlef.

Axel se ridică din pat, se apropie de uşă şi trase cu urechea : „Se duce în pivniţă să vadă ce e cu siguranţele !" Da, într-adevăr se dusese jos... Axel crăpase puţin uşa ; cînd Detlef se întoarse sus, Axel închise uşa şi apăsă curios pe întrerupătorul lămpii de pe noptieră — nimic. Lumina tot nu ardea.

Se culcă din nou în pat şi se tăvăli neliniştit în toate părţile. Spovedania vieţii lui Erich Mertens, moartea lui, sfîrşitul neconcludent al însemnărilor... Lipseau mai multe pagini ! Şi aceste pagini păreau esenţiale ! Într-o hotărîre bruscă, Axel sări din pat, merse încet prin vestibul, jos în

pivniță, pipăi spre contor. Mai apăsă odată butonul siguranței... De data asta, rămase înăuntru. Sus, deasupra ușii pivniței, se aprinsese lumina. Probabil că acum ardea lumina în multe locuri din casă.

Axel meșteri repede ca butonul să sară din nou și se strecură fără zgomot înapoi în camera lui.

A doua zi la șase și jumătate dimineața trebuia să fie la cazarmă, la serviciu. Își luă rămas bun de la Helma.

— La revedere Helma, mai dormi puțin. Pe diseară.

Pe cînd o săruta cu grijă, Helma nu-l lăsă să plece.

— Ce să-i spun lui Detlef dacă bagă de seamă că am găsit însemnările ?

— Ei, la urma urmei, sînt ale mele ! Spune-i să mi se adreseze mie. Doar îl văd la cazarmă, cel mai tîrziu mîine... Axel resimți o ușoară senzație de triumf. Îl am la mînă !

În planul de muncă din ziua aceea scria, la punctul unu, instruire formală. Axel ajunse tocmai la timp la raport. Totul decurgea ca în fiecare dimineață : termene pentru distribuirea rufăriei ; încă o dată două lighene pline ochi... Axel nici nu mai fu atent. Apoi Krambach ieși în fața frontului. Sergentul major raportă... Aceleași cuvinte ; aceeași frază de mulțumire, binevoitoare și indiferentă. Retragerea spre platoul de instrucție. Un cîntec !

— Încetați cîntatul ! urlă Axel. Pas alergător, marș, marș ! Nu se gîndi că instructorii mai erau acolo. În astfel de situații ei rupeau mai întii rîndurile. Axel strigă spre coloana lui, care se grăbea : Atenție ! și îi puse să ia din nou poziție de drepți. La dreapta-mprejur, în pas cadențat, marș !

Se gîndi : „Fără cîntec. Se simțea dezgustat. De fapt, pentru ce să cînte oamenii ? La naiba ! N-au nici un chef de cîntat acum." Se auzi deodată strigînd : „La stînga, la stînga !"

Și în clipa aceea soldații merseră foarte bine în pas cadențat...

„De fapt, ce se întîmplă cu mine ? Desigur că sînt deprimat. Moartea lui Erich, împrejurările care au în-

soțit-o, revolverul P 38 furat... Dar de ce toată activitatea asta îmi apare dintr-o dată atît de lipsită de sens? Instrucția formală nu e lipsită de sens. Soldatul e educat în simțul ordinii, sentimentul că alcătuiesc un colectiv sporește. Soldatul trebuie să acționeze la comandă, nu trebuie să-și conducă singur mișcările. Impulsurile mișcărilor sînt ștanțate în creierul a cincizeci de oameni ca pe o bandă perforată... Ah, pe naiba!" Își încreți fruntea. „Din nou gînduri pesimiste. E clar. Erich e de vină. Influența lui redeșteptată de lectura de aseară... Unde să fie oare sfîrșitul însemnărilor?"

Lăsă coloana să înconjoare platoul, comandă numai întoarcerile la colțuri. Instructorii se neliniștiră. De ce nu le comanda locotenentul să iasă din formație? Își terminaseră stagiul de recruți. Axel îi lăsă să mărșăluiască. Nu cîntară nici cîntecul obișnuit. Tăcută, formația în marș îl liniștea într-un fel oarecare. Liniște, ordine... În sufletul lui arăta altfel. Își spuse: „Trebuie să-mi țin firea. Nu trebuie să transmit oamenilor proasta mea dispoziție sufletească."

Dădu comenzile necesare. Coloana se desfăcu și comandanții grupelor preluară comanda. „Ocolire la stînga, marș!" Axel privi întunecat în fața lui. „La ce bun această mărșăluială searbădă. Oare aici instruim o trupă de balerini?"

Un soldat trecu în fugă prin spatele său. De trei ori înconjurarea platoului, după cum se obișnuia. Îl chemă la el. Omul se opri în fața lui în ținută reglementară.

— De ce trebuie să fugiți? îl întrebă Axel, dar nu fu atent la răspuns.

Se uită la recrut. N-avea mai mult de nouăsprezece ani; de fapt, în ciuda puștii și a căștii de oțel, nici nu era bărbat. Tînărul s-ar fi potrivit mai bine într-o bancă de școală; făcea o mutră nenorocită. Lui Axel îi fu milă de el.

— Data viitoare fiți atent! îi spuse el și îl lăsă să alerge mai departe.

„Asta a fost totul? se întrebă Axel. Nu puteam să găsesc un cuvînt oarecare, un cuvînt omenesc? Puțină

participare, puţină înţelegere, o privire prietenoasă... Poate că asta l-ar fi ajutat. Poate că şi el e la capătul nervilor, ca şi mine."

Mai departe, în spate, Jens-Georg exersa cu coloana lui salutul. Stătea acolo destins şi-i lăsa pe soldaţi să mărşăluiască pe rînd, unul cîte unul, prin faţa lui, cu pas grăbit, în ţinută rigidă, mai mult sau mai puţin încordată. Cînd răspundea la salut, Jens-Georg îl imita pe şef. Ca un general bătrîn cu degetele înmănuşate, răşchirate cu un gest obosit.

„Ăsta îşi face serviciul amuzîndu-se, îşi zise Axel. Tot timpul îi pune să repete salutul, fiindcă i se pare deosebit de caraghios... Nici aşa nu se poate. Bine că şeful nu sesizează intenţia ofiţerului aspirant, altfel..."

În clipa aceea, de după colţ se ivi Krambach.

Axel îşi veni în fire. Iar unul din obişnuitele rituale.

— Atenţie companie ! Urlă de răsună de-a curmezişul platoului. Toţi încremeniseră nemişcaţi, cu faţa la comandant. Coloana întîia şi a doua la instrucţie formală.

Krambach răspunse la onor.

— Continuaţi... Vries, trebuie să vă vorbesc.

Merseră puţin mai la o parte, lîngă uşile înalte ale garajelor. Soldaţi în salopete meştereau la maşini. „Tot timpul repară, se gîndi Axel. Cînd e gata totul, strică ceva ca să aibă din nou de lucru. Merg în gol." Axel avu răgaz să se gîndească la toate astea deoarece Krambach tăcu un timp. Tînărul Vries îl privi dintr-o parte : „Ţinută are, nu-i vorbă, chiar dacă exagerează uneori. Rigid, de o rigiditate prusacă, dar prusacă în sensul bun. N-are nici treizeci de ani. Pare mai bătrîn. Numai cînd rîde arată ca un tînăr... E într-adevăr aşa cum se preface ?"

— Vă aflaţi într-o situaţie neplăcută, fornăi Krambach. Cînd stau şi mă gîndesc — revolverul dispărut, apoi anchetat de poliţie pentru o crimă...

— Îmi pare rău, răspunse Axel scurt.

Ştia despre Krambach că fusese înaintat totdeauna la primele termene posibile şi înţelegea faptul că, din cauza

acestui incident, căpitanul nu voia să atragă atenția celor de la batalion.

— Adineauri a telefonat cineva după dumneavoastră. Să luați legătura cu poliția judiciară. Cel mai bine e s-o faceți imediat. Dacă vreți să vă duceți acolo în dimineața asta, sînteți liber.

— Am o lecție imediat, domnule căpitan.

— Am s-o țin eu. „Soldat și democrație", nu ? O să-mi vină ceva în minte. Și... Ei, Vries, vedeți să scăpați de povestea asta cît de curînd posibil. Vorbiți odată serios cu poliția judiciară. În orice caz, să vă lase în pace aici la cazarmă.

Axel băgă de seamă că șeful voia să mai spună ceva în chip de consolare, dar apoi lăsă cuvintele să se preschimbe într-un zîmbet fugar.

Axel era liber. „Șeful e de fapt un tip drăguț, se gîndi el. Dar tip drăguț nu e chiar termenul potrivit..."

Axel telefonă de la administrație. Se gîndi dacă să-l îndepărteze din încăpere, sub un pretext oarecare, pe subofițerul Frenzel. Pe de altă parte tocmai acest lucru i-ar fi deșteptat curiozitatea. Cel mai bine ar fi să lase impresia că această convorbire cu poliția judiciară e lipsită de importanță.

— Alo ! Aici locotenentul Vries... Bună dimineața. Mai aveți nevoie de cîteva informații în privința... Da, bineînțeles. Dacă doriți, puteți să... chiar astăzi dimineață... Bine. Vin să vă iau de la poartă... Dar nu, nu e nici o problemă. La revedere.

Axel îl privi pe subofițerul Frenzel dintr-o parte. Frenzel era permanent informat despre tot ce se întîmpla în fața și în spatele culiselor ; uneori putea fi de mare folos. Dar ca să-și obțină informațiile, trebuia desigur să se preteze la unele lucruri. Așa se face că trăgea mereu cu urechea. Lui Axel nu îi plăcea.

— Șeful vrea să țină astăzi personal lecția cu plutonul unu și doi. Dacă îl cheamă la telefon, știți unde să-l găsiți.

Observația era inutilă ; Krambach a fost cu siguranță aici și a lăsat vorbă. Mai bine nici nu i-ar

fi vorbit lui Frenzel — căci acesta, firește, atacă imediat problema :

— Domnule locotenent, e vorba de revolver, sau de crima aceea ? Vreau să spun povestea cu tatăl recrutului Mertens.

— Dumnezeule, fiica lui e... Cunosc familia, zise Axel indispus. E clar că vor să știe ceva de la mine. Pe deasupra, am fost acolo în ziua aceea. Lucrurile nu arată prea frumos.

Frenzel căută un nou punct de atac și privi la mîna lui Axel.

— V-ați rănit, domnule locotenent ?

— M-am lovit la un tanc.

Ieșind, Axel își ridică degetele umflate.

Franzel veni după el.

— Domnule locotenent, unde pot să dau de dumneavoastră dacă sînteți chemat ? îl întrebă scoțînd capul pe ușă.

Axel ar fi tras mai degrabă o înjurătură. Răspunse sec :

— În camera mea.

O jumătate de ceas zăbovi într-adevăr în camera lui. Apoi se hotărî să nu aștepte telefonul sentinelei de la poartă, ci să-i întîmpine chiar acolo pe funcționarii de la poliția judiciară. Luă însemnările răposatului Erich Mertens din sertarul biroului și le cîntări nehotărît în mînă.

„Să le predau poliției ? De fapt pentru ce ? Prin ele nu-mi ușurez situația și apoi, le lipsește sfîrșitul. Detlef a provocat aseară scurtcircuitul ca să pună mîna pe paginile hotărîtoare. Detlef... Sau o fi oare altcineva ?"

Încuie manuscrisul în sertarul de valori al biroului.

Era timpul să se ducă la poartă. Spera ca funcționarul de poliție să fie punctual. Axel îi spuse sentinelei din cabina de la poartă că așteaptă un vizitator și că îl roagă să-l trimită pe acel domn cu un însoțitor la club.

Îl cuprinseră din nou îndoielile. „E oare într-adevăr bine să mă duc cu el la club ? Acum, de obicei, nu e nimeni acolo, dar nici de asta nu poți să fii sigur.... Ce caută un locotenent la club, la ora asta ? Totul e nefiresc și anapoda. Și faptul că vrea să vină neapărat aici...

Ca ofițer, nu trebuie să ai de-a face cu poliția judiciară !“

Se îndreptă agale spre club. Slavă Domnului, tocmai venea cineva de la gardă.

— Domnule locotenent, vă cheamă la poartă !

Axel îl cunoștea de duminică seara pe comisar.

— Vă rog să veniți. Putem să mergem la club, sau în camera mea, dacă doriți.

— Să mergem în camera dumneavoastră. Doar de acolo v-a dispărut revolverul. Am preluat și acest caz.

Comisarul nu se pierdu într-o introducere prea lungă. Trase sertarul și privi în cutia goală.

— Ar fi fost mai bine dacă mi-ați fi spus încă de duminică despre lipsa revolverului.

— Nu m-am gîndit la faptul că ar putea să existe o legătură... Există vreuna ? Erich Mertens a fost ucis cu un revolver P. 38... ?

— Posibil. Comisarul ridică din umeri. Calibrul corespunde, în orice caz : nouă milimetri. Își scărpină bărbia. Și acum spuneți-mi, îl bănuiți pe tînărul Mertens ? Adică îl bănuiți că v-a furat revolverul ?

Axel relată cum Detlef a venit tocmai cînd umbla cu revolverul.

— Hm... Știți, Mertens susține că nici măcar n-ar fi văzut revolverul cînd a intrat în camera dumneavoastră.

— Asta nu-i adevărat. Între mine și Mertens există... unele conflicte. Am impresia că are de gînd să-mi facă greutăți.

— Ei, da... În orice caz, ar fi bine dacă v-ați regăsi revolverul. Comisarul se uită fix în sertarul gol, apoi ridică repede capul și îl privi pe Axel drept în ochi : De fapt, era încărcat ?

Axel vru să răspundă automat „nu“ — ceea ce dealtfel era adevărat. Nu, revolverul nu fusese încărcat. Dar alături de el se aflau două încărcătoare. Trebuia să... Nu, nu se putea. După ce nu-i raportase lui Krambach...

— Ei ? îl îmboldi comisarul.

— Nu. Axel trase aer adînc în piept. Nu, nu era încărcat.

— Mertens ar fi putut să-și procure muniție ?

— Nu văd cum ar fi putut s-o facă.

— Mda, tocmai. N-ar fi fost simplu deloc... Spuneți-mi de ce v-a chemat bătrînul Mertens duminică seara la el ?

— Probabil că voia să se împace cu mine. Acum cîțiva ani, cum să vă spun, ne-am certat. Nu putea să accepte faptul că m-am făcut ofițer.

— Credeți că acum acceptase ? Sau poate voia să vă influențeze într-o anumită direcție ?

— Ah, la asta faceți aluzie ? Să demisionez din serviciu, sau logodnica mea va fi dezmoștenită ? Nu e nimic adevărat. Detlef Mertens a născocit asta, dar...

— Din păcate, mortul nu mai poate fi întrebat. Au mai existat și alte — cum ați spus adineauri — conflicte ?

— Nu. Adică, în timpul războiului, el a provocat moartea tatălui meu. Dar, la urma urmei, nici nu mi-am cunoscut tatăl. Pe cînd, la drept vorbind, Mertens m-a crescut.

„Să-i arăt însemnările ?" se gîndi din nou Axel. Se uită la comisar. „Nu, omul ăsta nu trebuie să le citească. Una ca asta nu vreau să-i fac lui Erich..." Îi relată pe scurt ce s-a întîmplat odinioară, în lagărul de prizonieri de la Remagen.

— Și de ce nu ne-ați spus asta încă de duminică ?

— Fiindcă n-ar fi fost în sensul celor dorite de răposat.

— Propriul lui fiu n-a fost atît de sensibil. Și susțineți că nu i-ați purtat pică lui Erich Mertens ?

— Altfel n-aș fi dat curs invitației lui.

— Mai puteți să-mi spuneți încă o dată cum ați venit duminică la vilă ?

Axel se temuse de întrebarea aceasta. Detlef vorbise cu comisarul. N-avea rost să mai tăgăduiască ceva.

— Nu v-am spus adevărul în întregime. Nu am venit împreună cu logodnica mea. Și acum... încă ceva : înainte

de a ajunge în sat am auzit un foc de revolver. Zgomotul părea să vină din crîngul în care mai tîrziu a fost găsit mortul. M-am îndreptat spre crîng, și am așteptat a doua împușcătură, ca să-i pot stabili direcția. M-am gîndit, desigur, la Mertens și la arma care mi-a fost furată. Dar nu s-a mai auzit nici o împușcătură. Atunci am făcut cale-ntoarsă cu mult înainte de crîng.

— Și de ce nu ne-ați spus îndată adevărul ?

— Ca să nu ajung să fiu bănuit pe nedrept... Nu m-am comportat just... Acum văd limpede. Dar încercați să vă puneți în situația mea.

— Nu vă puteți îmbunătăți situația făcînd declarații false.

— Dar n-aveam cum să știu că Erich Mertens se află în crîng. Trebuia să presupun că e acasă, fiindcă mă invitase pentru ora șapte seara.

— Putea să-și fi dat întîlnire cu dumneavoastră și în crîng.

— La cină ? Am fost poftit la cină, domnule comisar. Și am impresia că Detlef Mertens face totul ca să arunce asupra mea o bănuială cu totul absurdă.

— Pe de altă parte și dumneavoastră faceți ca el să fie bănuit. Nu uitați asta. Îl învinuiți că v-a furat revolverul. Pentru acest lucru nu există dovadă. O declarație împotriva alteia... Ei, asta ni se întîmplă deseori !

Comisarul se ridică. Interogatoriul se terminase. Dintr-o dată deveni foarte jovial, își aminti de vremea cînd își făcuse stagiul militar — desigur fusese locotenent și de două ori rănit în război. Pe atunci erau alte vremuri. Astăzi totul e o joacă...

Axel îl ascultă cu greu ; era sătul de asemenea tirade și acum avea alte preocupări. „Să nu-i arate totuși însemnările ?“ O clipă fu cît pe-aci s-o facă. Dar nu dovedeau nimic. Nici faptul că le sustrăsese Detlef nu dovedea nimic... „Paginile care conțineau sfîrșitul trebuie să le obțină, își spuse el înverșunat. O să-l silească !“.

— În zilele următoare va trebui, desigur, să mai vorbesc cu dumneavoastră, domnule Vries. Poate că atunci vom şti mai mult. Sau, între timp, v-aţi mai adus aminte de ceva.

Comisarul îi surîse ironic lui Axel.

— Mîine sînt toată ziua pe cîmpul de instrucţie. Poimîine vă stau la dispoziţie. Dacă nu e prea tîrziu.

— Nu e tîrziu... nu e. Dacă mîine sînteţi pe cîmpul de instrucţie.

Axel îl însoţi pe comisar pînă la poartă. Constată uşurat că, aparent, omul nici nu i-a luat în nume de rău declaraţia falsă. În privinţa asta părea chiar să fie înţelegător. În orice caz — e mai bine să nu te încrezi în prietenia unui comisar de poliţie judiciară...

Axel privi în urma lui prin grilajul porţii. Şi călăii se arată prietenoşi cu victima căreia îi atîrnă ştreangul de gît. Grilajul de fier al porţii îi apăru deodată lui Axel ca nişte zăbrele de închisoare. Se întoarse şi se depărtă repede de acolo. Apoi dintr-o dată se opri locului.

„Dacă Detlef are revolverul... E limpede că el îl are. Cine altul ar putea să fie ? Atunci a luat şi muniţia. Nu pot să-mi închipui că l-a... pe Erich. Nu pot să-mi închipui asta, nici chiar despre Detfel. Dar făcînd abstracţie de acest lucru, dacă Detlef îşi schimbă acum declaraţia ? Dacă spune : Da, locotenentul Vries avea un revolver, l-am văzut, şi am văzut şi două încărcătoare de gloanţe. *N-am* luat arma, dar... De ce n-am declarat asta imediat ? Domnule comisar, cînd m-aţi interogat tata murise. Fusese împuşcat cu o armă de acelaşi calibru. Locotenentul Vries avusese diferende cu tatăl meu. Locotenentul Vries avea revolverul. Dar locotenetul Vries doreşte să se însoare cu sora mea. De aceea n-am vrut să-i îngreunez situaţia. De aceea n-am vorbit despre revolver..."

„Măgarul, gîndi Axel. Atunci m-ar înfunda rău."

„Acum să schimb iar... Nu, din cauza lui Krambach. Trebuie să merg tot aşa, pînă la capăt. Şi în afară de asta..."

„În afară de asta, și atunci e o declarație împotriva altei declarații. În sertarul meu n-au existat niciodată încărcătoare cu muniție, și cu asta basta."

Axel înaintă încet. Un recrut, care tocmai venea de la infirmierie, se uită la el minunîndu-se, fiindcă nu-i răspunse la salut. Însă lui Axel tocmai îi venise un gînd în minte: „Și dacă Detlef, cu toate acestea, n-are nici un amestec ?"

— De fapt, de ce nu mă arestează ? întrebă el iritat, după-amiază, pe cînd discuta cu Jens-Georg situația în care se afla.

— Nu trebuie să vezi lucrurile mai negre decît sînt ! În orice caz, alibiul tău fals e fatal. Și dacă strîngi toate indiciile care pledează împotriva ta...

— Vrei să spui pentru mine... pentru mine ca ucigaș !

— Dacă accepți și aduni toate indiciile care pledează împotriva ta, atunci, din păcate, poți să construiești dovezi aproape fără lacună.

— În cazul acesta, de ce nu mă arestează ?

— Poate că urmăresc o altă pistă. Cine știe dacă infanteristul nostru Mertens nu e vîrît pînă la gît în asta.

— Ei, nu știu... Ia gîndește-te puțin : Ce pledează împotriva lui ? El și-a găsit tatăl mort, cînd a vrut să-l aducă la masă. E ăsta un motiv de suspiciune ? El mi-a furat revolverul, dar nu pot s-o dovedesc. De fapt, l-a furat el ? El a...

Axel se opri.

— Da ? Ce a mai făcut ?

— Asta e tot. Nimic altceva. *Eu* sînt vîrît pînă la gît, nu el.

Axel nu voia să spună nimic despre însemnările lui Erich Mertens. Jens-Georg era prietenul lui și îl ajuta cît se poate de mult, dar nu trebuia să le afle pe toate.

— Știi ce au stabilit cercetările în privința plăgii provocate de împușcătură ?

— Calibrul corespunde : nouă milimetri.

— Asta e totul ?

— Aşa se pare.

— Dar se mai poate constata şi altceva ; de exemplu, dacă arma a fost lipită de victimă, sau nu.

— Probabil se poate constata la orificiul de intrare.

— Fiecare împuşcătură care pătrunde în piele, provoacă un orificiu de intrare. Dar dacă arma a fost lipită, în afara lui mai apare o coroană de pulbere. O cantitate de pulbere nearsă iese pe ţeavă odată cu împuşcătura. Pătrunde în piele.

— Ei, de cînd te interesază armele de foc ? Doar închizi totdeauna ochii înainte de a apăsa pe trăgaci.

Jens-Georg surîse îngăduitor.

— Ei bine, trebuie să-ţi ajute cineva. M-am informat. Fii atent : dacă arma a fost lipită, se găsesc urme de pulbere chiar în interiorul canalului plăgii. În afară de asta, în canal pot să pătrundă gaze de însoţire şi să desprindă pielea pe dinăuntru. Din înnegrire în nici un caz nu se poate recunoaşte nimic. Împuşcăturile din imediata apropiere sînt greu de dovedit. Mai demult, înaintea primului război mondial, se forma o adevărată aură de fum. Dar mai tîrziu s-a folosit pulberea fără fum, muniţie nitro sau sinoxid. Atunci efectul flăcării era foarte slab şi nu mai exista nici împroşcarea de pulbere.

— Deci, în esenţă, nu se poate stabili nimic.

— Ba da. Astăzi, plăgile de intrare şi ieşire nu sînt examinate numai cu microscopul, ci sînt supuse unor analize chimice, biochimice şi spectroscopice. Obrajii lui Jens-Georg se înroşiseră de zel. Pe vremuri, pulberea neagră conţinea salpetru şi sulf. Pulberea nitro e lipsită de fum şi conţine nitriţi. Muniţia sinoxid conţine plumb, altfel aproape că nici nu lasă urme. Din concentraţia încărcăturii, se pot trage concluzii asupra distanţei de la care s-a tras.

— Omul lui Dumnezeu — termină ! Cu siguranţă că nu se poate stabili absolut nimic — toate teoriile tale

duc la concluzia asta. Din nou teoria te interesează mai mult decît practica.

— Uneori teoria te ajută să mergi mai departe. Dealtfel mai există și alte indicii. Prelungirea traiectoriei poate să furnizeze o dovadă de unde a pornit împușcătura. Se mai pot executa comparații trăgîndu-se într-un craniu de la distanțe diferite.

— Da, pentru asemenea experiențe, putem, eventual, să le punem la dispoziție cîțiva recruți.

Jens-Georg se uită la Axel dojenitor.

— Ai făcut și glume mai bune.

Axel nu se prinse.

— Dacă poți să contezi pe spusele lui Detlef, orificiul de ieșire a fost destul de mare. Cît pumnul de mare.

— Vezi, glonțul nu atinge viteza maximă imediat la ieșirea din țeavă. Cu cît e viteza mai mică, cu atît orificiul de ieșire al glonțului e mai mare...

Jens-Georg își continuă prelegerea, dar Axel nu-l mai asculta. „Cu asta nu poți să mă ajuți, se gîndea el. Sfîrșitul însemnărilor îmi poate fi de folos. De el depinde totul. Detlef trebuie să-l scoată la iveală !“

Îl bătu pe Jens-Georg pe umăr.

— E frumos din partea ta că te ocupi atît de mult de această treabă. S-ar putea să am nevoie de ajutor. După-masă trebuie să mă prezint la comandant. Și dacă nu mă arestează încă, ne vom război puțin unul cu altul, mîine pe cîmpul de exerciții. Plutonul meu împotriva plutonului tău. Mi-ar părea rău să te înving.

— Nu face nimic. *A man can be destroyed, but not defeated.*[1] Ar trebui să folosești acest citat înțelept și în situația ta personală.

A doua zi în zori, „unitățile“ lui Axel și ale lui Jens-Georg porniră la război, la început unite frățește. Cîmpul de aplicații era situat cam la cinci kilometri de cazarmă. Soarele nu se ridicase încă pe cerul pe care nu se vedea nici un nor. Se anunța o zi frumoasă.

---

[1] Un om poate fi înfrînt, dar nu nimicit (engl.).

Jens-Georg era într-o dispoziţie strălucită.

— În dimineaţa asta, deci, ne ridicăm poziţiile. Putem să nu ne grăbim. Totul trebuie să fie gata la prînz, cînd apare şeful. Mai tîrziu te atac cu plutonul meu. Unde vrei să-ţi instalezi tabăra de luptă ?

— Mi-e indiferent. Din partea mea, rămîi tu în faţă, la intrare şi atunci mă duc eu pe înălţimea 69. De acolo, am cel puţin o perspectivă frumoasă.

— Ascultă ! În cazul ăsta, taberele noastre sînt despărţite printr-o distanţă de cel puţin trei kilometri, la care trebuie să mai adaugi şi ocolul pentru a străbate ţinutul mlăştinos dintre ele. Pînă să ajungă la duşman, eroii vor fi obosiţi. Şi războiul nu trebuie să fie prea istovitor ; altfel nu-mi place.

— Pe tine pare să te distreze situaţia. Asta e ceva cu totul nou.

— Iar pe tine nu pare să te distreze, şi asta e ceva cu totul nou.

— Eu, în clipa de faţă, am alte griji.

— Acum ai putea să uiţi de ele, fiindcă ai nevoie de toate forţele, ca să nu fii învins de mine.

— Ştiu că eşti bine intenţionat, Jens-Georg.

Un timp mărşăluiră tăcuţi unul lîngă altul. În faţa lor, coloana lungă de soldaţi echipaţi de război, cu casca de oţel, echipamentul de asalt, masca de gaze, foaia de cort, sacul de dormit, uneltele pentru construirea şanţurilor de apărare şi puşca, înainta în pas egal, pe şosea. Pe lîngă ei săgetau maşinile. Eleganţă, libertate — nu-ţi puteai închipui un contrast mai puternic.

Axel căută să-l descopere pe Detlef în coloana care mărşăluia. Era greu ; din spate, toţi arătau la fel. Axel se dădu puţin la o parte. Acum putea să-l recunoască pe Detlef. Aseară trebuise să se prezinte din nou la cazarmă. Avuse două zile permisie şi pentru înmormîntare avea să mai capete încă una. Ceremonia urma să aibă loc vineri, probabil. Pînă atunci cadavrul va fi fost restituit, desigur, familiei.

Cele două plutoane unduiau pe drumul ce ducea spre cîmpul de aplicaţie.

Viermele blindat cu ţepi şerpuia şi înainta pe teren. Cîţiva kilometri pătraţi de cîmpie stearpă, nisipuri, mlaştini, pădurice — un teatru de război ideal.

— Dacă eşti de acord, ne săpăm aici de îndată adăposturi în formă de potcoavă, spuse Jens-Georg.

Axel rînji.

— Cu latura deschisă spre marginea cîmpului de aplicaţie, nu ? Din partea mea... Şi-acum altceva : Aş vrea să mai vorbesc cu Mertens chiar în dimineaţa asta. Hai să stabilim un program comun, înainte de a mă îndepărta.

— N-am nimic împotrivă. Poate exerciţii de marş pe teren ? Bune pentru încălzire... O oră exerciţii, de marş ! strigă apoi plutonului.

Formaţia se risipise şi oamenii începuseră să-şi înnegrească feţele. Aşa se obişnuia la exerciţiile de luptă.

Axel se apropie de Detlef şi-l întrebă ironic :

— Pot să-ţi ofer un foc ?

Detlef se întoarse, aruncîndu-i o privire furioasă. În mînă ţinea o bucată de hîrtie igienică pe care tocmai voia s-o aprindă. Cenuşa era apoi frecată în palme şi întinsă pe faţă. Unii foloseau şi dopuri arse, dar cu hîrtie igienică mergea mai bine. Detlef aprinse hîrtia şi cînd se stinse flacăra, frecă în silă cenuşa în palme.

Axel privea zîmbind.

— Ei, mînjeşte-te odată cu ea pe faţă ! Ceilalţi au şi terminat.

— Nu înainte de plecarea ta...

Detlef mai mormăi ceva de neînţeles.

— Ştii că am găsit însemnările tatălui tău.

— Habar n-am. Ce însemnări ? De fapt, despre ce vorbeşti ?

— De ce le-ai sustras ?

Detlef îşi aduse mecanic la faţă mîinile murdare de funingine şi începu să se mînjească. Acum i se desluşea bine albul ochilor şi Axel se îngrozi de expresia lor.

— Ei bine, şuieră în cele din urmă Detlef, prin urmare ai găsit foile. Ți-a ajutat Helma să le găseşti. Singur n-ai fi putut să dai de ele. Totdeauna s-a priceput să spioneze.

— De ce le-ai ascuns ? repetă Axel.

— Fiindcă... totdeauna te-ai interpus între mine şi tata. Însemnările ar fi trebuit să-mi fie destinate mie — la urma urmei *eu* sînt fiul lui... Poate că ți le-aş fi dat şi ție, dar mai întîi trebuia să le citesc *eu*.

— Tocmai asta îmi pare rău — că le-ai citit — scîrnăvie ! murmură Axel. Ia asta ca o observație particulară ; ca soldat nu te-am jignit.

— Mă jigneşti numai cînd îți văd mutra... Dar ai să mai vezi tu !

— Vrei să spui că mutra *ta* e mai arătoasă ? Da — neagră şi murdară... În fond, se potriveşte.

— Oare îți dai seama cît eşti de necinstit ? De fapt, nu-ți dai seama de nimic ! De asta te-am urît totdeauna atît. Totdeauna ai fost aşa. Nu-ți dai seama de nimic. Asta e cel mai rău.

— Recunoaşte cinstit : ştiai că am găsit însemnările, nu ?

— Poate că le-am controlat ieri. Poate voiam să le scot şi să ți le dau.

— Ei da, desigur, din cauza asta ai provocat mai întîi un scurtcircuit ? Cînd am coborît eu în pivniță să verific siguranțele, te-ai urcat în pod.

— Ai o imaginație fantastică !

— Ai luat ultimele pagini, recunoaşte ! Lipseşte sfîrşitul. Unde ai pus paginile ? Scoate-le !

Detlef se dădu un pas înapoi, se aplecă şi îşi îndesă pe cap casca de oțel.

— Nu ştiu despre ce vorbeşti. Dealtfel nici altădată nu te-ai înghesuit să duci cu mine convorbiri particulare. Acum fă-ți meseria, aleargă-ne pe teren ! Dă-i drumul, locotenente — arată ce poți !

Vorbise încet dar stăruitor și atrăsese atenția mai multora. Jens-Georg așteptase terminarea discuției. Acum își alinie plutonul, ca să înceapă serviciul.

Axel îi șopti :

— Nu le ierta nimic. Gonește-i cît mai mult pe teren. Trebuie să aflu ceva precis de la Detlef. Poate că se înmoaie, cînd ajunge la capătul puterilor.

— Ascultă — dar așa ceva nu-mi stă deloc în fire !

— Te rog, fă-mi hatîrul ăsta. Oamenii tăi pot oricum să îndure, o dată, puțină oboseală.

— Astăzi nu-mi placi cîtuși de puțin... În fine, cum crezi. În orice caz, exercițiile de marș cu masca de gaze sînt la rînd în program.

Cîmpul de aplicație era un loc nisipos, ce se întindea pînă la o colină joasă, și pe care creștea ici-colo puțină iarbă. Amîndouă plutoanele trebuiau să se alinieze pe grupe. Apoi se dădu comanda : „Pe rînd !" și grupele se separară una cîte una, cu arma sub braț. La comanda : „Marș, marș !" se puseră în mișcare. Comenzile următoare se dădură prin semne.

Grupa lui Detlef ajunse pe o fîșie de teren deosebit de păcătoasă. Nisipul era ud și se lipea de cizme, iar peticele rare de iarbă sclipeau umede. Comandantul grupei, un subofițer, le arătă direcția rotindu-și brațele înainte și azvîrli pumnul de două ori în sus. Asta însemna : *Desfășurarea în trăgători pe laturi !* Apoi începu jocul obișnuit : „Atac aerian din față !" Toți se culcară în noroi. După cîteva secunde, urmă : „Pas alergător, înainte — marș !" Apoi se comandă : „Culcați !" și toți erau din nou culcați cu pușca la ochi. Comandantul de grupă alergă înainte și strigă grupei : „Înaintarea pe burtă, pînă la mine !" Abia ajungeau soldații la el gîfîind, și tîrîndu-se prin nisip pe coate, că el sărea din nou înainte și ordona : „Alunecarea !" Era modul cel mai obositor și anost de a te mișca pe teren.

Lui Detlef i se strigase de mai multe ori că rămîne printre ultimii. În clipa aceea se ordonă : „Acoperirea !" și „Alarmă ABC !" Toți se rostogoliră într-o parte și își

puseră măştile de gaz. Şi abia acum începu de-a binelea. „Drepţi ! Pas alergător, marş, marş !“ Pas alergător pe o distanţă mare.

„Stăi !“

„Înaintarea prin alunecare !“

„Drepţi ! Înainte-marş !“

„Acoperirea !“

„Înaintarea prin alunecare !“

„Drepţi ! Înainte-marş !“

„Acoperirea !“

„Înaintarea prin alunecare !“

„Drepţi ! Înainte-marş !“

Mereu aceleaşi comenzi, mai bine de o jumătate de ceas. Tinerii gîfîiau sub mască şi sub povara echipamentului. Mişcările lor deveneau din ce în ce mai încete, uniformele le erau acoperite de noroi. În cele din urmă luară colina cu asalt, după care se dădu repaos. Li se permise să-şi scoată măştile de gaz. Istoviţi, soldaţii se culcară la pămînt. Îşi scoaseră şi căştile, lăsară jos de pe umeri echipamentul şi căutară un locşor la umbră, sub copacii rari. Soarele se ridicase de-a binelea şi era destul de cald.

Axel îi făcu un semn energic cu capul lui Detlef să vină la o parte. Acesta mai gîfîia încă din cauza efortului. Funinginea şi sudoarea de pe faţă îi dădeau o înfăţişare grotescă. Mîinile îi tremurau.

— Îţi plac în halul ăsta ? întrebă el. Uită-te liniştit la mine ! Asta faceţi din oameni. Ne alergaţi ca pe nişte vite !

— Lasă tînguielile. Cum îţi închipui altfel pregătirea de luptă ? Afară de asta, nu moare nimeni. Ce ai tu de gînd cu mine, e mult mai rău !

Detlef se şterse cu mîneca pe frunte, dar nu făcu decît să întindă şi mai mult murdăria.

— Ce vrei să spui iarăşi ?

— Vrei să fiu arestat !

— Dacă îl ai pe tata pe conştiinţă, atunci de bună seamă că vreau !

— Nu te preface ! Foloseşti toate mijloacele. Ai susţinut că tatăl tău vrea s-o dezmoştenească pe Helma, dacă nu-mi părăsesc profesia. Mi-ai furat revolverul — recunoaşte !

— Nici nu mă gîndesc — şi tu ce ai de gînd ?

Detlef vorbea atît de tare, că Axel se întoarse îngrijorat spre ceilalţi. Dar toţi erau ocupaţi cu ale lor !

— Şi tu ce ai de gînd ? repetă Detlef. Faci tot ce e cu putinţă ca să mă înfunzi. Asta cu revolverul e o născocire de-a ta.

Lui Axel îi venea să-l ia de guler.

— Vagabondule ! izbucni el. Ar trebui să-ţi vină cineva de hac, să nu mai ştii dacă eşti băiat sau fată...

— Reacţionezi ca un primitiv, mă cizmă !

— Ţine-ţi gura !

Axel renunţă. N-avea rost să mai continue discuţia. Detlef era din ce în ce mai nestăpînit. De fapt, ceilalţi ştiau că se cunosc dinainte, totuşi nu puteau să şuşotească între ei în faţa tuturor. „Mai găsesc eu o ocazie să vorbesc cu tine între patru ochi“, îşi spuse Axel.

Deocamdată nu mai era nimic de făcut, fiindcă trebuia să se retragă cu plutonul lui. Înălţimea 69, pe care voia să-şi instaleze poziţia de luptă, era aşezată la celălalt capăt al cîmpului de aplicaţie. Trebuia să treci mai bine de doi kilometri prin cîmpie stearpă şi nisip, apoi venea o fîşie mlăştinoasă, pe care de cele mai multe ori o ocoleau, şi dincolo de ea începea o regiune de coline. Într-o depresiune, se întindea o pădurice amărîtă. Un pîrîu lat cam de trei metri străbătea păduricea, oferind astfel posibilitatea de a se executa o mulţime de exerciţii militare. De acolo, pînă la înălţimea 69, urmau dîmburile a două coline.

Axel se adîncise în gînduri. Astăzi renunţase la intercalările obişnuite ca „Tancuri din faţă“ sau : „Explozie atomică“. Oamenii lui se tîrau prin nisip asudaţi şi storşi de vlagă. Erau în dispoziţie proastă, fiindcă, după cum se părea, în ziua aceea trebuiau să fie daţi gata. Instrucţia de luptă nu începuse niciodată atît de aspru ca astăzi. „În restul zilei o să-i frec mai puţin“, se hotărî Axel.

Acum mlaştina se afla în faţa lor. Dacă o înconjurau, trebuiau să facă un ocol de un kilometru. Mlaştina era străbătută de mai multe poteci, pe care Axel le cunoştea bine. O luă înainte şi ordonă tinerilor să-l urmeze în şir.

— Fiecare să rămînă cît mai aproape de cel din faţa lui ! strigă el. Altfel luaţi apă la galoşi.

În ziua aceea pămîntul era mai umed şi mai moale decît altă dată, fiindcă plouase. Se lăsa uşor sub paşii lor, de parcă ar fi călcat pe un covor. Pe marginile potecii terenul părea inofensiv, dar stratul de iarbă era subţire şi înşelător, prin faptul că nu putea susţine o greutate mai mare. Cine ajungea acolo, se scufunda pînă la brîu sau chiar mai mult.

Atinseseră un punct, unde o dată, la un exerciţiu de recunoaştere, doi soldaţi depăşiseră poteca şi se afundaseră destul de adînc. Atîta timp cît alţii puteau să le vină în ajutor, nu era pericol de moarte ; totuşi era interzisă trecerea prin mlaştină, dacă nu avea loc în prezenţa unui instructor cunoscător al terenului.

Cînd puseră din nou piciorul pe pămînt sigur, Axel dispuse adunarea şi se folosi de acest prilej să-şi mai avertizeze încă o dată oamenii despre primejdiile ţinutului mlăştinos.

— Dacă unul se scufundă, ceilalţi rămîn neapărat pe pămînt uscat şi îi întind mîna, lopata sau arma, ca să poată ieşi ţinîndu-se de ea. Dar ca să nu ajungem acolo, vom ocoli sistematic mlaştina. Aţi înţeles ?

Urmă un murmur general de aprobare. Moralul oamenilor crescuse. Îşi dădeau seama că după toate aparenţele, serviciul nu avea să continue aşa cum începuse.

Ajunseră la pîrîu, şi îl trecură unul după altul agăţaţi de un odgon gros. Aici, cu puţin timp în urmă, Axel dăduse ordin ca viitorul său cumnat să fie scufundat în apă. Trebuia doar să trimiţi un soldat înainte, tocmai cînd cel care îl preceda atîrna la mijlocul odgonului. Era una din glumele tari, care se puteau face cu noii recruţi.

„Tărie ostăşească nu înseamnă numai călirea trupului ci şi putere de rezistenţă morală, îşi spunea Axel. Şi tocmai

de aşa ceva am nevoie acum. În ultimele trei zile am îndurat destule. Trei zile. Au fost, în realitate, numai trei zile ?"

„Însemnările lui Erich... De fapt, de-abia cu ajutorul lor mi-am cunoscut mai bine tatăl. Chiar dacă l-am văzut cu ochii lui Erich. Într-adevăr, tatăl meu ! Dacă ar putea să mă vadă astăzi aici ca locotenent, oare ar fi de acord cu mine ? Sigur că ar fi de acord... Ei, şi ? Pentru mine părerea lui e lipsită de importanţă !"

Ultimul dintre oamenii lui trecu pîrîul, atîrnat de odgon. Axel îşi frînse mîinile, constată că erau aproape vindecate şi se agăţă de odgon ca o maimuţă. Trecu dincolo cu mare viteză, ceea ce arăta multă iscusinţă şi un exerciţiu îndelungat. Oamenii lui îl aplaudară ironic.

— Nu sînteţi la circ ! le strigă Axel. Curînd o să vedeţi voi !

Oamenii ştiau că ameninţarea trebuia să fie luată în serios. Întrucît n-aveau chef să se tîrască pe burtă pînă la înălţimea 69, amuţiră şi înaintară în pas de voie peste colină şi, în cele din urmă, pînă sus, pe înălţime.

Ce se întîmpla azi cu locotenentul ? Nici nu-şi hăituia oamenii, nici nu striga la ei. Sau îi mai aştepta ceva cu totul neobişnuit, vreo surpriză neplăcută ? Şi aşa era destul de rău că exerciţiul trebuia să se prelungească pînă tîrziu noaptea. Două zeci de ore pe cîmp ! Fără să doarmă !

Axel discută cu şefii de grupă instalarea poziţiilor de luptă. Oamenii începuseră să-şi sape gropile.

Fără prea multă participare, îşi tîrî picioarele de la o groapă la alta şi îi puse pe soldaţi să bolborosească cuvinte învăţate pe de rost. *Camuflajele naturale sînt : Umbra, întunericul, ceaţa, vremea. Mijloacele de camuflare artificiale soldatul trebuie să şi le amenajeze singur, în măsura în care nu intră în echipamentul său...* Un băiat bun, bacalaureat, ambiţios, voia să ajungă ceva. „Din partea mea n-am nimic împotrivă, se gîndi Axel. De simpatic nu mi-e simpatic, însă n-are decît să se ducă la cursurile pentru submarine. Oricum, la noi nu totdeauna cei mai simpatici ajung ceva."

La groapa următoare săpau doi oameni din Ruhr. Aveau apucături aspre și primitive. Erau proști și ca urmare neîncrezători. Nu intrau cu plăcere în discuții cu camarazii, mai degrabă se amestecau în bătăi. Față de superiori se arătau neajutorați și stîngaci. „Mai tîrziu, soiul ăsta de oameni devin încăpățînați, se gîndi Axel. La nevoie pot ajunge soldați de nădejde. În acest caz, prostia e o premisă mai bună decît inteligența. Presupunînd că lupți pentru o idee. Dar mai întîi trebuie să existe ideea și atunci e posibil să fie falsă. Tata desigur că era un bun soldat, dar a luptat pentru o idee falsă..."

Cei doi ostași se uitară uimiți la comandantul lor de pluton. El stătea acolo și părea să moțăie. Axel își veni în fire și îl întrebă pe soldatul mai apropiat :

— Ce trebuie să aveți în vedere la instalarea unei poziții de luptă ?

Mereu aceleași întrebări !

— Fiecare poziție de luptă trebuie să aibă... trebuie să aibă un cîmp de tragere deschis și să-ți dea posibilitatea să tragi pe alături în siguranță.

— Să tragi pe alături ?... gîndește-te omule, nu începe să turui așa pe de rost ! Să tragi în siguranță pe alături !... Ei, ia spune ?

— Ca vecinul să poată trage de alături în siguranță.

— Și ce trebuie să urmărești întotdeauna ?

Axel îl privi pe celălalt.

— Totdeauna trebuie să urmărești așezarea sigură a coatelor, proptirea și fixarea puștii și posibilitatea de a-ți mișca partea de sus a corpului... de a-ți rezema bustul...

— Să-ți rezemi bustul ! Bine, și fiți totdeauna atenți : De multe ori ajung cîteva lovituri de cazma ca să-ți ameliorezi simțitor poziția. Continuați-vă munca !

Cei doi răsuflară ușurați și începură să sape ca apucați.

Axel cercetă gînditor marginile gropii. „Deci, într-o asemenea groapă a murit în chip jalnic tatăl meu. Îngropat de viu. Și Erich Mertens, multprețuitul meu model, Erich Mertens a fost de față ca mine acum, și a privit..." Se rezemă de adăpostul său și se uită de departe la cei ce

săpau. „Parcă şi-ar săpa propria groapă, se gîndi el. Morminte. Înjghebăm un cimitir."

Aproape de ora douăsprezece la prînz poziţiile de luptă erau gata. Se aflau rînduite în jurul adăpostului lui Axel. Puteau să aştepte în linişte atacul lui Jens-Georg. Cîţiva oameni mai instalau încă sîrma ghimpată. Soldaţii se distrau. Majoritatea nu se gîndeau defel la posibilitatea unei situaţii grave. Pentru ei era un joc, puţin întîrziat, de-a indienii. Să te furişezi, să stai de planton, să ataci, să împuşti, să iei prizonieri. Dar altfel cum ai fi putut să-i înveţi ?

Începînd de la ora douăsprezece se dăduse alarma : Gata de luptă ! Axel repartiză ştafete şi ordonă ocuparea poziţiilor de luptă. La douăsprezece şi jumătate se servea prînzul. Cu acest prilej urmau să facă exerciţii de aducerea mîncării în condiţii de luptă. Aleseră patru oameni echipaţi de luptă. Adunară vasele de bucătărie şi le rînduiră pe o creangă lungă. Doi oameni apucară creanga de capete, iar ceilalţi doi îi asigurau pe margini.

— Putem să folosim cărarea, domnule locotenent ?

— Vreţi cumva să mergeţi atîrnaţi de odgon, aducînd şi vasele de bucătărie ? Folosiţi poteca, dar ocoliţi mlaştina. E limpede ! Nu ?

— Am înţeles, să trăiţi domnule locotenent !

„Mă voi ocupa de aducerea mîncării", îşi spuse el. În orice caz, nimic nu-l reţinea pe poziţie. „Poate căpitanul a şi venit şi e acolo. Poate are vreo noutate pentru mine." Axel aştepta mereu să se întîmple ceva neplăcut. „Dacă mă arestează acum ? Înaintarea mea e în pom, oricum s-ar sfîrşi povestea pînă la urmă."

Se alătură celor care aduceau mîncarea, dar îi lăsă să o ia puţin înainte, pentru a nu fi nevoit să discute cu ei.

După o jumătate de ceas ajunseseră la intrarea în cîmpul de aplicaţie. Axel văzu de departe contururile camionului care transportase masa de prînz. Lîngă el se vedea şi jeep-ul şefului. Krambach stătea lîngă marmitele cu mîncare, iar cînd Axel vru să se îndrepte spre el, îi făcu semn cu mîna să se întoarcă. Era ocupat cu ceva.

Cei patru soldaţi se apropiară în pas alergător. Doi cu vasele de bucătărie care zornăiau pe creangă, ceilalţi doi asigurau paza, privind fioros în jurul lor. Cînd ajunseră la marmite, Krambach le scoase brusc în faţă un pulverizator din care ţîşneau gaze lacrimogene.

„Colac peste pupăză! se gîndi Axel. Alarmă ABC la împărţirea mesei. Să sperăm că şeful nu stropeşte cu gaze în supă."

Cei patru soldaţi îşi smulseră măştile de gaze şi se echipară cu ele, apoi îşi îndesară pe cap căştile de oţel; acum arătau ca nişte insecte care se reped asupra prăzii. „Ca furnicile, se gîndi Axel, ca furnicile lui Erich. Marmitele sînt gîndacii pe care îi ronţăie."

Krambach opri atacul cu gaze şi îl luă pe Axel deoparte.

— Am o noutate pentru dumneavoastră.

— Da, domnule căpitan?

— Ţineţi-vă bine, dragul meu, revolverul dumneavoastră P 38 a reapărut!

Axel era cît pe aici să răsufle uşurat, cînd se gîndi că în felul acesta s-ar putea ivi o nouă primejdie. Poate că era numai o mişcare de şah a lui Detlef?

— Poliţia judiciară a telefonat adineauri; am vrut să vă transmit vestea imediat. Acum cel puţin revolverul a fost regăsit. În felul acesta o să vă fie ceva mai uşor.

Axel abia îndrăzni să întrebe:

— Unde... Unde au găsit arma?

— Da, ăsta e lucrul cel mai interesant: pe şoseaua care duce la casa Mertens. În şanţ, chiar la ieşirea din sat — nu mi-au spus numele satului.

Axel privi în pămînt.

— Aşa, la ieşirea din sat?

— De ce vă minunaţi, Vries? În felul ăsta avem dovada că bănuiala dumneavoastră a fost întemeiată... În sfîrşit, dovada — e exagerat spus. Dar acum e destul de limpede că Mertens a furat arma. Îl aducem îndată aici... Pentru numele lui Dumnezeu, ce aveţi, domnule locotenent?

— Duminică seara am staţionat cu maşina la ieşirea din sat, spuse Axel ezitînd. Cînd m-am dus acasă la Mer-

tens. Şi am auzit împuşcătura, probabil cea cu care...
Adică, am auzit o împuşcătură. Trebuie să fi fost aceea care l-a ucis pe viitorul meu socru. Eram deci aproape de locul crimei. Şi acum găsesc acolo arma...

Krambach îşi încruntă fruntea şi chibzui încordat. N-avea obiceiul să pună întrebări, dar faţa lui preocupată dovedea că situaţia lui Axel îi dă de gîndit.

— Aţi spus asta poliţiei judiciare ?

Axel răspunse afirmativ cu un semn al capului.

— Domnule căpitan, vă dau cuvîntul meu că n-am nimic de-a face cu crima. Iar revolverul l-a furat Mertens. Acum, pentru mine, nu mai există nici o îndoială.

Krambach îl privi gînditor cu ochii lui albaştri spălăciţi.

— Desigur că sînt alături de dumneavoastră. Cazul e limpede. Dar n-aş vrea să fiu în pielea dumneavoastră. Deci, poziţia dumneavoastră... Mertens susţine că n-a furat revolverul. Aţi staţionat acolo unde s-a găsit revolverul, exact atunci cînd s-a auzit împuşcătura. Căpitanul dădu din cap. Prin urmare, ţineţi-mă la curent. Ne mai vedem după aceea.

Axel era liber. Trebuia să vorbească neapărat cu Jens-Georg. Acum, imediat. Prietenul lui trebuia să-i găsească un prilej de a putea discuta cu Detlef... „O să scot eu untul din el, din Detlef ăsta, şi anume pînă nu e prea tîrziu.“

Poziţia de luptă a lui Jens-Georg era aşezată la cîteva sute de metri mai la stînga de intrarea într-o pădurice de conifere, ce se întindea de-a lungul şoselei. Axel aproape că alerga. Nu se uita în jur. Nu se gîndea decît la un singur lucru. „Asta e hotărîtor ! Revolverul meu găsit la locul unde am staţionat cu maşina, cînd a răsunat împuşcătura... Asta e hotărîtor. Cînd mă voi întoarce la cazarmă, comisarul va fi acolo, pregătit să mă...

În clipa aceea se strigă de pe laturi...

— Poc !

— La naiba ! mormăi el.

Jocuri prosteşti de-a soldaţii. Pentru Dumnezeu, Jens-Georg doar nu instalase aici o santinelă, care acum cerea o parolă...

— Poc ! se mai auzi o dată pe un ton tăios.

— Nitoare, răspunse Axel la noroc.

— Mîinile sus !

În fața lui se ivi un soldat cu pușca la ochi și se îndreptă amenințător spre el.

— Nu-i exercițiu ! E vorba de o discuție între comandanții de pluton ! strigă Axel iritat.

— Mîinile sus ! Treceți lîngă copac ! Ați căzut prizonier !

— Doar vă spun...

— Asta poate să spună oricine. S-a ordonat starea de luptă. La copac !

În clipa aceea ieși și celălalt din ascunzătoare.

— Domnule locotenent, nu știm dacă nu vreți să ne puneți la încercare, nu ne facem decît...

— Desigur, vă faceți numai datoria. Atunci duceți-mă la ofițerul aspirant Jensen. Dar fără altă vorbărie, vă rog.

„Un fel de repetiție pentru arestarea mea adevărată, își spuse Axel cu amărăciune. Oare lucrurile vor fi tot atît de dramatice și atunci ?“

— Ce înseamnă „vorbărie“ ? spuse rînjind primul soldat. Facem exact ceea ce ne-au învățat.

Celălalt completă :

— Dacă n-o facem, după aceea ne pedepsesc.

— N-ați știut parola, constată primul, poc — nitoare e greșit, ați ghicit asta.

Ce era să facă Axel ? Oamenii se comportau cît se poate de corect. Era datoria lui s-o recunoască. Dacă el ca ofițer nu respecta regulile jocului ! Nu se opuse, cînd îl percheziționară de armă. Apoi îi traseră mîinile la spate, îl legară fedeleș și, pe deasupra, îi mai acoperiră și ochii.

Axel îl cunoștea pe primul soldat, pe purtătorul de cuvînt. „Un farsor tipic, se gîndi el. Ăsta își varsă acum furia asupra mea...“ Înaintă împiedicîndu-se. Farsorul îl ținea strîns de braț.

În curînd auzi voci șoptite, rîsete reținute, și apoi fu îmbrîncit într-un cort.

— Infanteristul Friedmann — raportez pe loc. Am făcut prizonier un spion inamic, care se apropia de pozițiile noastre !

— Termină cu panorama, Jens-Georg ! spuse Axel, fără să vadă ceva.

Îi desfăcură legătura de la ochi și atunci văzu fața lui Jens-Georg, care rînjea satisfăcut.

Jens-Georg lăsă sentinela să iasă.

— Pentru asta ai să fii decorat, îi strigă el din urmă. Apoi îi dezlegă mîinile lui Axel și rosti cu înfățișare teatrală : Iată cum doi prieteni pot să ajungă unul în fața altuia ca dușmani. O situație deosebit de tragică.

— Lasă prostiile, situația mea e mai tragică decît crezi ! Mă preocupă atît de mult, încît am căzut în cursa celor doi mohicani... Povesti pe scurt cum a ajuns să fie luat „prizonier". Mă bucur numai că prin faptul acesta am putut să-ți fac, în mod evident, o bucurie, încheie Axel furios.

— Ceea ce îi învățăm pe soldații noștri, poate să se întoarcă într-o bună zi și împotriva noastră, răspunse Jens-Georg dintr-o dată foarte serios. Ar fi bine ca acest incident să ne-o amintească.

Axel îi relată că s-a găsit revolverul.

— Desigur că Detlef Mertens l-a pus acolo, ca să-l găsească poliția sau altcineva, conchise el.

Jens-Georg reflectă.

— Mertens susținea însă că tu vrei să-l acuzi de furtul revolverului și prin aceasta, indirect, de uciderea tatălui său.

— *El* vrea să mă acuze de crimă ! strigă Axel tare.

— Întîi, liniștește-te. Să reexaminăm situația în mod logic. Desigur, nu există nici o îndoială că împușcătura care a cauzat moartea a fost trasă cu arma ta. În timpul crimei, ai staționat cu mașina la ieșirea din sat și ai mers spre pădurice, fiindcă ai auzit împușcătura ! Și acolo unde ai staționat cu mașina, s-a găsit revolverul.

— Da, în afară de asta am mai declarat la poliție și un alibi fals : Helma nu era cu mine în mașină. Și am avut

şi un motiv ca să comit crima: Trebuia să renunţ la armată, sau Helma urma să fie dezmoştenită... cel puţin după cum susţine Detlef.

— Şi nu poţi să dovedeşti că ţi-a furat revolverul. Grozav!

— Aştept să mă aresteze, murmură Axel.

— Cu asta o să aibă tot atît de puţin noroc ca şi cei doi şmecheri adineauri. Dar să ne închipuim că ai fi într-adevăr făptaşul: Bătrînul Mertens te invită la el telefonic. Punctul de întîlnire e la muşuroiul de furnici. Ai de gînd să-l împuşti, iei revolverul cu tine, îl împuşti, apoi te întorci la maşină, arunci revolverul în şanţ şi te duci la mort acasă... Unde sînt punctele slabe ale acestui eşafodaj?

— Primul: De ce să nu se întîlnească cu mine acasă, ci la muşuroiul de furnici?

— Răspuns posibil: Voia să discute cu tine singur. Fiul lui nu trebuia să ştie nimic despre asta.

— Dar atunci de ce m-a invitat doar cu cîteva minute înainte de cină? Doamna Petersen poate să declare că mă invitase la cină.

— Asta e un argument. Poate însă că după aceea voia să meargă imediat cu tine acasă. Poate că mai întîi voia să se împace cu tine.

Pe Axel îl surprinse un gînd. „Da, în acelaşi loc în care odinioară..." Argumentul putea să-l preia din însemnările lui Erich.

— În al doilea rînd, spuse tărăgănat, pentru ce am azvîrlit revolverul?

— Răspuns: Fiindcă nu puteai să-l păstrezi la tine. Se putea stabili că omorul s-a comis cu el.

Axel îşi rezemă capul în mîini. În mintea lui totul se învîrtea. „Să-i spună lui Jens-Georg că Detlef a vrut să sustragă însemnările? se frămînta el. Cu asta nu dovedesc nimic. Că Erich nu şi-a dat întîlnire cu mine la muşuroiul de furnici? Nicidecum... Dacă există vreo dovadă, trebuie să fie pe ultimile pagini ale însemnărilor, pe paginile care lipsesc..."

— Trebuie să mai vorbesc o dată, neapărat, cu Detlef Mertens, fără să fim stingheriți, zise el. Și anume, încă astăzi. Mîine poate că mă aresteaza preventiv.

Jens-Georg se uită la ceas.

— Din partea mea, poți să-l întîlnești chiar acum...

— Nu, nu vreau să mă găsească șeful aici. Stă la intrare. Îi așteaptă încă pe oamenii tăi care transportă mîncarea, ca să le facă și lor o bucurie cu pompa lui de pulverizat.

— Ah, da, Krambach! Jens-Georg surîse blînd. Îi place să glumească fin cu oamenii. Soldații mei care transportă mîncarea tocmai au plecat. În cazul ăsta va veni îndată încoace.

— Trimite-mi-l pe Mertens îndată după ce se încheie exercițiul. Poți să-i dai un mesaj oarecare pentru mine. Să fie cifrat, ca să nu bage de seamă că nu conține nimic.

— Nu te teme, am să găsesc eu să-ți comunic ceva cu sens.

— Marșul de orientare va începe la ora douăzeci și patru. Trimite-l pe Mertens la ora douăzeci și două. Așa voi avea timp să vorbesc cu el în liniște. Și acum, trebuie să plec.

— Ce înseamnă trebuie ? Ești liber, dragul meu. O să te eliberez într-un gest de mărinimie. Pe de altă parte, e nesportiv să folosesc starea ta sufletească ca să-ți înfrîng plutonul, să ți-l nimicesc.

— În clipa asta nimic nu mi-ar putea fi mai indiferent. Pe deasupra, știi prea bine că în plutonul meu sînt oameni mai buni.

Jens-Georg îl însoți pe Axel prin „liniile sale“, cum spunea.

— Deci ne vedem mai tîrziu, în focul bătăliei !

Poziția de luptă a lui Axel era bine asigurată. Oamenii se ghemuiau în adăposturi. Nimeni, nici măcar Axel, nu știa cînd va ataca plutonul al doilea. Krambach hotăra momentul. Atacul propriu-zis nici nu era lucrul cel mai însemnat. Făceau exerciții de schimbarea avanposturilor, acțiuni de recunoaștere și altele asemănătoare și, mai pre-

sus de toate, soldații învățau să aștepte inamicul. Nu luau lucrurile destul de în serios, dar n-avea însemnătate.

De data asta, așteptarea a fost lungă. Instructorii ședeau în adăpostul lui Axel, jucau cărți și beau bere, pe care și-o procuraseră în vreun fel oarecare în cursul după-amiezii. Axel zăcea întins în vîrful cel mai înalt al colinei și privea în jur. Dîmburi, ogoare, un petic de pădure. Aștepta zadarnic ca privind natura să dobîndească pacea. Mereu îl năpădeau aceleași gînduri. N-apuca să ducă un raționament pînă la capăt, că îl relua de îndată. Recapitula întruna, pe rînd, toate capetele de bănuială împotriva lui. Mintea îi era ca paralizată. Prelucra mecanic aceleași imagini și gînduri, într-un cerc vicios lipsit de sens. Chinuitor. Acum îi era peste putință să se ducă la instructori și să joace cărți cu ei. Ar fi avut sentimentul că scapă din vedere ceva, trebuia să chibzuiască, să chibzuiască, să ajungă la o soluție, și dacă nu reușea, cel puțin să chibzuiască...

Totuși o dată se dezmetici și controlă pozițiile de luptă.

— Infanteristul Petersen în patrulare! Avem sarcina să observăm terenul din fața noastră și să asigurăm pozițiile de luptă din spatele nostru...

Axel puse cîteva întrebări și aproape că nu fu atent la răspunsuri. *Conducerea tragerilor cu pușca ale infanteristului va fi făcută îndeosebi din sînul grupei și va fi determinată de situația de moment a luptei. Pentru ca să-și asigure influența necesară asupra tragerilor infanteristului, comandantul de grupă va lua hotărîri în spiritul vederilor sale...* „Era într-adevăr așa? Ucidere birocratizată!“

Un nou gînd i se înfipse în minte. „Avea oare dreptate Erich Mertens? Am devenit soldat din spirit de contrazicere?“ Și în aceeași clipă își dădu seama că așa e. „Am căutat întotdeauna să-mi închipui ceva, ani de zile. În cele din urmă, am sfîrșit prin a crede și eu... De fapt, mai pot să rămîn în continuare militar? Acum, cînd m-am lămurit? Da, Erich Mertens avea dreptate. M-am angajat în armată fiind înfuriat pe el. A însemnat atît de mult pentru mine și m-a dezamăgit...“ Zări din nou în fața

ochilor imaginea lui Erich și a maică-si. Ei amîndoi la mușuroiul de furnici. Dar o alungă. Dacă Erich m-ar fi crescut altfel decît a făcut-o, cu înclinații spre militărie, atunci nu m-aș fi supus la încorporare, aș fi refuzat serviciul militar în timp de război... Jens-Georg face numai pe soldatul, și exact asta fac și eu, numai că pînă acum nu eram conștient. Eram un actor, care și-a uitat identitatea în timpul interpretării rolului. Răsuflă de cîteva ori, adînc. Dintr-o dată, se simți mai liber. Cu toate că, de fapt, se vedea tîrît în strîmtoare. Dar asta era altceva. Ceva exterior. Înăuntrul lui, se simțea mai liber decît fusese vreodată înainte.

Privi în jos la pozițiile de luptă. Poziții de luptă ! Erau pur și simplu niște adăposturi săpate în pămînt, și în ele — oameni, oameni în uniformă, care, mînjiți pe față, sub căștile camuflate cu frunze și verdeață, arătau ca insectele — ca niște furnici... Deodată, în închipuirea lui Axel, întreaga colină se umplu de furnici omenești, care se tîrau deasupra ei, se pipăiau, dispăreau în adăposturile lor, în timp ce altele își scoteau iar capul. Ședea sus, deasupra unui mușuroi de furnici uriaș, și privea în jos, la insectele de pradă.

— O să înnebunesc, simt că înnebunesc, spuse Axel cu voce tare.

Privi în jur speriat. Nu, nu îl auzise nimeni.

Aproape de ora nouăsprezece începu mișcarea. Se înștiințau de la o groapă la alta : Soseau ! Unul se tîrî spre poziția lui Axel ca să aducă știrea — un raport scris, conform instrucțiunilor.

Axel rîse sarcastic. Astăzi nu prea avea chef să participe la joc. Dacă dorea, Jens-Georg n-avea decît să învingă liniștit. Curierul îi întinse hîrtia galbenă.

Axel aruncă o privire pe cele mîzgălite cu creionul.

— De ce trebuie să completați biletul cu creionul ? îl întrebă cu severitate pe soldat.

— Pentru ca, la nevoie, biletul să poată fi înghițit Pixul e interzis, poate să ducă la tulburări digestive.

– Just, deci înghite biletul și poftă bună !

Omul se uită la el uimit.

„E prea mult, își spuse Axel. Nu trebuie să merg atît de departe, să ridiculizez serviciul. Totuși, oamenii sînt învățați că e mai ușor de suportat creionul decît pixul."

Trupele lui Jens-Georg se adăposteau în spatele unui dîmb. Dintr-o dată, apărură toți patruzeci, ca din pămînt. În aliniere de luptă, cu arma la ochi. Cartușele oarbe pocneau. Oamenii lui Axel răspunseră cu împușcături. Strigăte de luptă. Unii dintre atacanți se împiedicară, căzură la pămînt. Părea ca și cum i-ar fi nimerit gloanțele, dar dăduseră numai peste sîrmă ghimpată. O clipă, Axel se simți mulțumit. Într-adevăr, se acomodase din nou cu situația. Atacul trebuia respins. Jens-Georg nu trebuia să se retragă și cu prizonieri.

Acum atacanții ajunseseră la pozițiile de luptă. Începură să lupte corp la corp. Oamenii lui Axel ieșeau din gropi. Atacanții săriră în ele. Peste tot în jur, soldații se tăvăleau, se smuceau în toate direcțiile, căutau să se prindă unii pe alții. Axel trebui să bage de seamă să nu fie amestecat în lupta corp la corp. Dar, desigur, pentru soldați era o chestiune de onoare să-l ocrotească pe comandantul plutonului. Se gîndea la regina din mijlocul furnicarului... Nu se termina oare mai curînd acest joc absurd de-a cercetașii ?

Totuși — „dușmanul" începu să se retragă. Dar luă cu el o parte dintre oamenii lui Axel. În zile mai bune, Axel s-ar fi aruncat în luptă cu tot efectivul. Era însă și prea tîrziu. Unul se mai zbătu și fugi înapoi, alți doi fură răpiți de o ceată de dușmani, pe cînd se zvîrcoleau și loveau în jur.

Oamenii lui Axel făcuseră un prizonier. Un tînerel palid, firav, cu ochelari. Ochelarii se rupseseră în încăierare. Sărmanul tînăr ținea în mînă rama ruptă și se uita neajutorat în gol, cu ochii lui miopi. Era cunoscut în companie, fiindcă în timpul somnului nu-și închidea ochii.

„O furnică, se gîndi Axel. Cu ochii orbi. Cînd se războiesc între ele iau și furnicile prizonieri."

— Așază-te și odihnește-te, îi spuse, pe un ton foarte politicos, prizonierului. Mai tîrziu te trimitem înapoi la plutonul tău.

Oamenii lui Axel erau nemulțumiți.

— Am pierdut cu doi la unu, domnule locotenent! Nici dumneavoastră n-ați prea fost astăzi în formă. Data viitoare nu ni se mai întîmplă așa ceva. Dar și ceilalți s-au bătut astăzi ca sălbaticii!

Soldații se retraseră în gropile lor și le consolidară, în măsura în care se surpaseră în timpul bătăliei.

La ora douăzeci și două starea de război se terminase. Pînă la pornirea în marșul de orientare mai rămîneau două ceasuri. Totul era pregătit. Grupele primiră numere de marș și trebuiau să ajungă la anumite locuri din teren, unde găseau alte numere de marș. Pe deasupra, în timpul marșului trebuiau să execute anumite misiuni ca: transportul răniților, fierberea unui litru de apă sau aruncarea la țintă a unor grenade de mînă. În felul acesta umblau pe cîmp toată noaptea. Cine avea noroc și executa totul bine, ajungea la cazarmă după patru-cinci ore și după ce parcursese vreo douăzeci de kilometri. Cine era mai puțin isteț, se rătăcea și uneori colinda toată noaptea, ajungînd la cazarmă de abia a doua zi dimineața.

Axel îi căută pe instructori, care, firește, nu participau la acest marș, fiindcă recruții trebuiau să se descurce singuri. Continuau să joace cărți și să bea bere. Probabil că n-avea să bată la ochi, dacă pleca să-l întîlnească pe Detlef chiar pe drum. Trebuiau să se întîlnească în orice caz la punte.

Cerul era senin și pentru ochii încercați ai lui Axel era destulă lumină pe teren. În jurul orei zece și jumătate Detlef trebuia să fie la punte. În așteptarea lui, Axel se rezemă de un copac.

„Dacă Detlef a luat revolverul — cum a ajuns atunci la locul crimei — da, aproape chiar lîngă locul crimei? se frămîntă Axel. Îl cred în stare de multe — dar să fure un revolver cu care să-și omoare tatăl!... Omor premeditat? Nu. N-a fost Detlef! El poate să urască, să urască

amarnic, dar e prea laş să suporte consecinţele. Să-mi fure un revolver ca să mă înfunde, da, de asta e capabil. Dar nu să ucidă. De fapt, oare a furat într-adevăr revolverul ? Dar cine altul în afară de el putea s-o facă ? Nu, el trebuie să fi fost."

În depărtare bătu un ceas într-un turn. Zece şi un sfert. Trebuie să sosească în curînd. Axel se ghemui la rădăcina trunchiului şi îşi rezemă bărbia în mîini.

„Cine îl are pe conştiinţă pe Erich Mertens ? Detlef avea prilejul ; şi să presupunem că avea şi arma... Dar avea şi un motiv ? După cîte ştiu n-avea nici unul. Nici unul cît de cît serios. În schimb eu, din punctul de vedere al comisarului, aveam un motiv. Aveam şi ocazia. Dar n-aveam armă. Şi tocmai acest lucru nu pot să-l dovedesc. Tot atît de puţin cît pot să dovedesc că Detlef avea arma. Un cerc vicios."

Se ridică neliniştit. „Trebuie să găsesc paginile din manuscris, care lipsesc, reflectă el. Poate conţin explicaţia... Şi pentru dispariţia lor nu intră într-adevăr în discuţie decît Detlef. Trebuie să-l strîng cu uşa. Poate acum asta e ultima posibilitate, să vorbesc singur cu el. Întîi încerc cu binele. Dacă nu cedează trebuie să schimb macazul."

În pădure se auziră paşi. Apoi se profilă o umbră. Se apropia de punte. Axel se îndepărtă de copacul sub care se adăpostise. Stăteau unul în faţa celuilalt, fiecare la cîte un capăt al punţii.

— Detlef ? întrebă Axel. Tu eşti ? Tocmai vream să trec dincolo, la voi.

— Am o înştiinţare pentru tine.

Vocea lui Detlef răsuna nesigură.

— Dă-o încoace. Poate nu mai fac drumul... Dă-o odată, ce mai aştepţi ?

— Nu e o întîmplare că Jensen m-a trimis tocmai pe mine.

— Nu pot să ştiu, poate te-a trimis pe tine, tocmai fiindcă ştie că ne cunoaştem îndeaproape. Vino încoace, adu-mi înştiinţarea.

Detlef păşi pe punte. Axel merse cîţiva paşi spre el şi îi luă hîrtia din mînă. Sub ei susura apa, care curgea încet dar neîntrerupt.

Axel citi cu voce înceată, la lumina lămpii de buzunar :

— Primul punct de control... numerele de marş... Erau cifrele ştiute, comunicarea nu spunea nimic. Totuşi trebuie să mai vorbesc cu ofiţerul aspirant Jensen personal.

Detlef îl privi în tăcere.

— Ei, pleacă ! spuse Axel. Poţi pleca. Crezi că o să te azvîrl în apă ?

Un timp merseră alături prin pădurice, fără să-şi spună nimic.

În cele din urmă, Axel zise :

— Detlef, totul are o limită. Ajunge. Şi cînd băiatul tăcu încăpăţînat, adăugă : Au găsit revolverul meu, acolo unde am staţionat cu maşina.

— Dacă ai fost atît de prost să-l azvîrli acolo !

— Nu mai juca teatru, cel puţin aici unde nu ne aude nimeni ! Încerci să arunci asupra mea bănuiala că ţi-am ucis tatăl...

— Şi tu încerci să arunci bănuiala asupra mea !

— Detlef, pe baza asta nu putem să vorbim împreună.

— Atunci, s-o lăsăm moartă !

— Fii înţelegător ! Vrei să mă faci într-adevăr să înfund puşcăria ? În realitate, doar n-a existat niciodată ceva serios între noi. Au fost numai copilării.

— Pentru mine n-au fost copilării.

Ajunseseră în punctul unde poteca ce făcea înconjurul mlaştinii cotea. Axel merse drept înainte fără să se gîndească, iar Detlef rămase lîngă el fiindcă nu cunoştea bine terenul.

— Scoate paginile pe care mi le-ai furat ! spuse Axel de-a dreptul.

— Ce fel de pagini ?

— Ştii prea bine despre ce vorbesc !

— Cum vrei să dovedeşti că sînt la mine ?

— Recunoşti, deci, că le ai ?

— Nu recunosc nimic. Dar poate că, într-o bună zi, ai să fii surprins să le găseşti pe undeva. Dacă...

— Ei ? Axel rămase pe loc, pironit de curiozitate. Ajunseseră într-un loc, unde poteca se îngusta atît, încît cu greu puteau să meargă doi oameni alături. Cu un pas mai încolo, pe margini, te scufundai cel puţin pînă la genunchi. Prin urmare, spuse locotenentul, vorbeşte acum. Aici, precis că nu ne aude nimeni.

Valuri de ceaţă, subţiri şi albe, atîrnau printre tufişurile pipernicite. Pe ici, pe colo, cîte un copac cu frunzişul rar se profila pe cerul senin al nopţii, pe care, undeva, nevăzut, zumzăia un avion.

Detlef se opri locului. Îşi scoase puşca şi se uită la Axel, pîndindu-l dintr-o parte.

— Ai grijă, în vreun fel, ca să primesc un serviciu liniştit. Nici nu ştii cît mă scîrbesc toate astea... Asta e singura mea dorinţă.

— Scîrnăvie ! Axel îl îmbrînci. Şi revolverul ? Poate că vrei să spun : îmi pare rău, a fost o greşeală — nu mi l-a furat nimeni, l-am azvîrlit în şanţ din neatenţie. Cum îţi poţi închipui aşa ceva, porcule ?

Îmbrîncit de Axel, Detlef păşise pe un teren nesigur ; simţi cum îi pătrunde umezeala în cizme, dădu drumul puştii şi sări speriat într-o parte. Acolo, însă, pămîntul era şi mai nesigur şi imediat intră în apă pînă deasupra genunchilor. Strigă :

— Ţine-mă ! şi încercă să apuce puşca, pentru ca să i-o întindă lui Axel. Dar nu mai putu să ajungă puşca, rămasă într-o băltoacă lîngă potecă.

Axel rînji. Ştia că Detlef se poate scufunda cel mult pînă la şolduri. Chiar în vecinătatea potecii, stabiliseră, cu prăjini, de amîndouă părţile, adîncimea mlaştinii.

— Te ajut, dacă mă ajuţi, îi spuse. Prin urmare, unde sînt paginile lipsă ?

De frică, Detlef amuţi. Încercă să iasă din mlaştină, dar cu fiecare mişcare nu făcea altceva decît să se afunde şi mai adînc.

— Ajută-mă să ies! spuse el gîfîind. Doar nu poţi să mă laşi să mă înec aici!

— Unde sînt paginile?

Axel nu se urni din loc.

Acum Detlef reuşi, în sfîrşit, să găsească un sprijin, se ridică puţin, alunecă şi căzu... în direcţia greşită.

— Încoace! strigă Axel, încolo e mai adînc.

Detlef se cufundase în mlaştină pînă deasupra şoldurilor. Agită braţele neputincios.

— La cazarmă... în salteaua mea... Pentru numele lui Dumnezeu, scoate-mă de aici!

Axel răsuflă uşurat. „Salvat! Dacă am puţin noroc... Dacă însemnările lămuresc situaţia asta încîlcită..."

— Axel! strigă Detlef strident.

Prin zvîrcolirea lui, se depărtase tot mai mult de pămîntul bătătorit. Nu mai putea să-l ajungă cu mîna.

Axel se aplecă, scoase puşca din băltoacă, o apucă de pat şi îi întinse lui Detlef ţeava.

— Uite, aici! ţine-te bine, dar... nu trage de ea, voise să spună. Însă în frica lui isterică, Detlef apucase ţeava puştii cu amîndouă mîinile, smucise de ea puternic şi smulsese din mîna lui Axel patul umed al armei, acoperit de buruieni şi rădăcini vîscoase de mlaştină. Smucitura îl azvîrli pe băiat înapoi. Arma zbură deasupra lui, descriind un arc, şi plescăi în spate, în mlaştină, iar Detlef însuşi ajunse într-un loc unde smîrcul era într-adevăr adînc.

Axel, care aproape se dezechilibrase şi el şi alunecase de pe potecă, de-abia izbuti să se apuce de un trunchi de salcie. Cum să-l mai ajute acum pe Detlef... Creanga de colo! Putea să-i întindă creanga!

Trase creanga spre el, dar aceasta se arcui elastică şi nu reuşi s-o frîngă. Auzea în spatele lui cum Detlef gîlgîia înspăimîntat şi cum mlaştina fierbea şi bolborosea sub braţele lui care se zbăteau. În sfîrşit — reuşi să rupă creanga. Fericit, se întoarse...

— Detlef!

Axel încremeni de frică. Nu se mai vedea decît o parte din capul băiatului. În clipa aceea Detlef întoarse capul și fața mînjită de noroi ajunse în sus. Gura se deschise larg și, aproape sufocat, scoase o șuierătură slabă...

Axel se prinse de salcie, se aplecă înainte cît putu și îi întinse lui Detlef creanga.

— Uite... Repede — apucă aici!

Brațul lui Detlef se ridică, se ridică nesfîrșit de încet, după cum i se păru lui Axel, mîna se apropie de creangă — apoi capul lui dispăru. Se mai vedea doar mîna. Pipăia. În cele din urmă se chirci, căzu înapoi vlăguită și dispăru și ea.

„Trebuie să-l scot, își impuse Axel. Dacă mă întind cît sînt de lung, n-o să mă scufund imediat... Trebuie să-l scot afară. Nu poate să... Cît timp durează pînă se înăbușă un om? Trebuie..."

Dar nu se mișcă.

„Trebuie să fac ceva", îi răsună mereu în minte, numai că stătea ca încremenit și privea mlaștina, privea mărăcinișurile și papura, copacii singuratici, pe jumătate uscați, și băltoacele care sclipeau în lumina palidă a lunii.

— Luna, spuse Axel cu voce tare.

Nici nu băgase de seamă că a răsărit. În apropiere, începu să orăcăie o broască.

„El singur e de vină, se gîndi Axel. De ce n-a rămas pe potecă? Eu n-am vrut decît să-mi spună unde..."

Mlaștina bolborosea. Axel se ridică. „Oare Detlef o să reapară?" Se simți prins într-un vîrtej, totul i se învîrtea în fața ochilor. Dar locul unde dispăruse Detlef rămînea neted și nemișcat. Nu se ridica nici măcar o bășică.

— Ucigaș, rosti Axel cu glas tare. „Chiar fără voie, gîndi. Și n-am vrut, cu siguranță că n-am vrut..." Se întoarse brusc și fugi cu pași mari înapoi spre drum. „N-am vrut, n-am vrut, n-am vrut!" Trecu în goană peste punte, prin pădurice. Trebuia să aibă oameni în jurul lui, oameni!

Ajunse, în sfîrșit, la cota 69; acum umbla încet, zăbovind și vrînd să dea impresia că făcuse un mic rond.

Instructorii continuau să joace cărţi, recruţii se pregăteau de marş sau se odihneau. Nimeni nu observase lipsa locotenentului. Dar el se întorsese alt om. Nu mai era locotenentul Vries, considerat de toţi ca un bun ofiţer şi în preajma avansării. Din nepăsarea lui, un soldat îşi pierduse viaţa. „Armata nu e un loc pentru oameni de felul meu“, se gîndea cu amărăciune. Dar pentru el, asta nu mai avea mare importanţă, de cînd îşi dăduse seama că Erich Mertens avusese dreptate. Cît privea armata, asta pentru el nu mai avea mare importanţă.

Aproape de ora unu noaptea îl întîlni pe Jens-Georg la intrarea în cîmpul de aplicaţii ; vorbea cu Krambach. La ora douăzeci şi patru amîndouă plutoanele plecaseră în grupe izolate, în marşul de orientare. Erau în aşteptarea unui camion ce urma să ducă înapoi la cazarmă instructorii, în măsura în care aceştia nu erau repartizaţi să supravegheze marşul de orientare. Despre Detlef Mertens nici nu se pomeni. Probabil că grupa lui pornise fără el în marş. Desigur că înainte de a pleca, din ordin, la plutonul lui Axel, îşi anunţase comandantul de grupă.

Axel n-avu prilejul să vorbească între patru ochi cu Jens-Georg şi nici nu căută să-l aibă. Aştepta cu încordare ca Jens-Georg să-l întrebe dacă discuţia lui cu Detlef a dat vreun rezultat. Ori de cîte ori se ivea o pauză, Axel se aştepta ca Jens-Georg să-l întrebe. Dar prietenul n-o făcu, probabil că nu voia să vorbească despre asta în prezenţa lui Krambach.

Axel tresări cînd îl auzi deodată pe Krambach pomenind numele lui Mertens :

— Cît priveşte revolverul dumneavoastră P. 38, eu unul nu mai am nici o îndoială că l-a furat Mertens. Am mai reflectat o dată asupra faptelor. Bineînţeles, cred în versiunea dumneavoastră. Mîine am să-i vorbesc comandantului despre cele întîmplate. Desigur, în sensul părerilor dumneavoastră. Vă rămîne însă în sarcină vina de a nu fi

înapoiat arma în termenul stabilit și de a nu o fi păstrat încuiată.

— Locotentul Vries nu putea să prevadă un furt atît de mîrșav, interveni Jens-Georg.

— Cu toate acestea, v-ați făcut vinovat de încălcarea instrucțiunilor, ceea ce poate să influențeze asupra avansării dumneavoastră — trebuie să vă așteptați la asta.

Krambach vorbi pe larg în privința avansării. Nu putea să știe însă cît de puțin îl mai interesa acum pe Axel acest lucru.

— Domnule căpitan, intenționez să demisionez din serviciul activ.

În sfîrșit, spusese ce avea de spus. Fără voie, își ținu răsuflarea.

— Să demisionați ? Krambach era uluit și căuta o replică. Ei, Vries, mergeți prea departe. Desigur, vă onorează faptul că vreți să suportați consecințele. Ați încălcat instrucțiunile de serviciu, e drept... Sau demisia dumneavoastră e în legătură cu crima aceea ? Asta ar fi totuși...

— Nu are de-a face cu ea, vă dau cuvîntul meu de onoare că mîine dimineață...

— E după ora douăzeci și patru, deci astăzi dimineață, îl rectifică Krambach.

— ...în dimineața aceasta voi avea de-a face pentru ultima oară cu poliția judiciară.

Jens-Georg îi aruncă în grabă o privire aprobatoare. Convorbirea cu Mertens fusese, deci, fructuoasă.

— Dar atunci, într-adevăr, nu înțeleg de ce vreți să părăsiți armata, mormăi Krambach iritat. Avansarea dumneavoastră poate să sufere cel mult o amînare. Comandantul nu are de gînd să facă din acest incident o problemă de stat.

— Domnule căpitan, furtul armei nu a făcut decît să-mi întărească hotărîrea. Reflectez de multă vreme asupra ei. În ultimul timp m-au cuprins îndoieli, dacă profesia de ofițer e potrivită pentru mine. La început,

voiam să devin arhitect. De asta nu m-am vindecat, în sinea mea, niciodată.

Fața lui Krambach nu se putea desluși în întuneric, dar chipul lui era, desigur, glacial.

— Mă rog, cum doriți, spuse el.

Pe drumul de înapoiere spre cazarmă, nu mai vorbiră nimic, fiindcă se afla de față șoferul și Krambach era necăjit, Axel îl jignise atît pe el, cît și întreaga armată.

Cînd coborîră în fața cazărmii, Krambach îi spuse lui Jens-Georg că vrea să-i mai vorbească și Axel se retrase. Se duse în camera lui și se așeză în șezlong. Aștepta. Aștepta și chibzuia.

„Dacă Jens-Georg mai vine la mine, o să întrebe de rezultatul discuției cu... cu Detlef. În cazul acesta trebuie să-i spun... Dar, trebuie oare să-i spun ? M-am și hotărît să n-o fac. Vreau să scap de toate... Și, la urma urmei, de fapt, Detlef e singur vinovat. Voia să joace rolul destinului și acum destinul l-a ajuns pe el... Nu, dacă mă întreabă Jens-Georg, voi spune : «Detlef ? Dar Detlef nici n-a fost la mine. L-ai trimis tu cumva ?» “

Axel ședea și aștepta. Dacă Jens-Georg nu venea, lipsa lui Detlef probabil că se va observa de-abia peste cîteva ceasuri. De-abia după ce toate grupele se vor fi întors din marșul de orientare. Atunci, probabil, comandantul de grupă al lui Detlef se va interesa de absența lui. Dar asta era puțin probabil, după ce, pe cît se părea, se mulțumise încă de la sfîrșitul exercițiului cu explicația că Detlef era undeva pe teren, ca ștafetă, și deci nu dispăruse.

Jens-Georg nu veni. Axel îl așteptase în zadar mai bine de o jumătate de ceas. Se simțea probabil jignit, fiindcă Axel nu discutase în prealabil cu el hotărîrea de a părăsi armata. Poate că era numai prea obosit.

Axel se răsturnă din nou în șezlong și închise ochii. Pe sub pleoapele lăsate i se perindau imagini, imagini de vis, de coșmar... Își pierdu controlul gîndurilor și ajunse pe un tărîm de la cumpăna dintre veghe și somn. Din mlaștină se ridică un cap, o față neagră, abia dacă

mai era o față, un bulgăre negru, dar cu ochi albi, încremeniți, sticloși, și gura care se deschidea largă, din ce în ce mai largă, vrînd să scoată un țipăt, un țipăt ascuțit... dar se stingea pînă la urmă într-un șuierat slab, apoi în gură curse mîl negru și o astupă. Capul nu mai era decît o bășică în noroi ce plesni, astfel că împroșcă în jur cu noroi, împroșcă uniforma lui Axel, o acoperi cu noroi, cu noroi care nu se mai putea șterge, care rămînea pe veci acolo... Jos cu uniforma ! Dar nu putea s-o scoată. Era crescută din piele. Pielea i se cojise într-o fîșie lată de-a lungul spinării. Axel scoase un țipăt... și se trezi. Trase adînc aer în piept. Un coșmar. Slavă Domnului !

Un coșmar ?

Își rîndui gîndurile. Ajunse din nou să sesizeze realitatea și realitatea era mai cumplită decît orice coșmar... Se uită la ceas. Jens-Georg n-avea să mai vină.

În cazarmă... salteaua mea...

Axel sări în sus și ieși pe coridorul lung. Atîta timp cît oamenii erau în marșul de orientare, dormitorul lui Detlef era gol. Stătea în picioare în fața patului lui Detlef, ca în fața unui catafalc. „Patul tău, Detlef, nu e bine făcut, dar pentru asta nu mai pot să te pedepsesc. Acum ai postul cel mai liniștit cu putință. Și nu mai trebuie să te întorci niciodată la cazarmă. Serviciul tău militar a durat numai șase săptămîni..." Îl podidiră lacrimile, trebuia să-și țină firea. Se gîndi : „Ucigașul își plînge victima, sau se plînge pe el ? Pe care din amîndoi l-a plîns Erich Mertens ?"

Trase cearșaful. Găsi repede locul unde fusese desfăcută cusătura saltelei. Tăie cu briceagul însăilăturile rare și grosolane, vîrî mîna în deschizătură și dădu peste însemnări. Erau trei file. Le ascunse înfrigurat. În primul rînd, trebuia să facă patul la loc. Porțiunea mică de saltea, pe care o descususe, părea plesnită și dealtfel neglijența ar fi fost pusă pe seama lui Detlef.

În schimb, Detlef avu parte de patul cel mai bine făcut din întregul lui stagiu militar. Axel își puse la

bătaie toată priceperea, și într-un fel oarecare trăi sentimentul vag că-i oferă lui Detlef o oarecare reparație. Apoi se grăbi să ajungă în camera lui, aprinse lampa de pe birou și se aplecă asupra ultimelor rînduri ale lui Erich Mertens.

Întîmplarea poate să joace un rol nefast în viața oamenilor, Axel. Uneori, aproape ți se pare că îndărătul ei se ascunde o rațiune, însă una foarte periculoasă și rea. Detlef a ajuns în compania ta și tu ești superiorul lui, așa cum, cu mai bine de douăzeci de ani în urmă, tatăl tău a fost superiorul meu. O coincidență nefastă, o coincidență de-a dreptul suspectă. Această coincidență nu trebuie să meargă mai departe. Mă îngrozește numai gîndul. Și tu cu Detlef ați ajuns la o situație dificilă. Nu știu decît indirect despre ce a fost vorba, dar mie mi-a fost de la început limpede că veți avea dificultăți unul cu altul. Detlef te-a invidiat totdeauna, poate că a fost și gelos pe tine, cu toate că nu mă iubea deloc, deși îi eram tată. Pentru el trebuie să fi fost insuportabil să se vadă dintr-o dată pe treapta cea mai de jos a existenței omenești și încă subordonat ție. L-am putut înțelege. Dar grija mea a sporit, tocmai fiindcă l-am înțeles. Aversiunea lui Detlef în ce te privește s-a transformat în ură. Am băgat de seamă din tonul cu care vorbea despre tine, am dedus-o din observațiile Helmei și ale mamei tale. Și Helma și-a făcut griji în privința prăpastiei care s-a căscat între voi.

Atunci am luat hotărîrea ca să-i ajut cu adevărat lui Detlef, măcar o dată în viață, să fac ceea ce era datoria mea de tată. M-am hotărît să mă pun de-a curmezișul destinului, să nu mă las tîrît de fatalitate, ci s-o previn.

„Am să-l ucid pe individul ăsta ! îi spusese Detlef Helmei. Am să-l ucid." Helma n-a luat vorbele acestea în serios, dar tu poți să-ți dai seama cît de mult m-au impresionat pe mine. Cuvintele lui au fost decisive.

Am vorbit cu Detlef. Ura lui împotriva ta trebuie să fi avut rădăcini foarte adînci. Pentru mine a fost limpede,

că, mai curînd sau mai tîrziu, el își va atrage, și poate va atrage și asupra ta, mari necazuri. Detlef e răzbunător și ranchiunos, nu suportă ușor o umilință sau o înfrîngere. Poate că în firea lui se manifestă predispoziții moștenite de la mine. Și tocmai de aceea, datoria mea era să-l ajut. I-am vorbit despre relațiile dintre mine și tatăl tău. Cu el, n-am fost atît de deschis cum sînt azi cu tine, dar nu i-am ascuns nici lui Detlef lucrul cel mai hotărîtor. Fapta spre care m-am lăsat împins de ura mea. I-am mărturisit marea și cumplita taină a vieții mele. A arătat un fel de interes amuzat. A spus cu ton de îmbunare : „Omisiunea de a acorda ajutor — pentru asta desigur se prevede doar pedeapsa cu închisoarea. Și fapta e, dealtfel, de mult prescrisă."

Desigur că avea dreptate. Se pedepsește cu cel mult un an și pedeapsa se prescrie după cinci ani. În privința asta mă informasem. Dar hotărăște singur dacă fapta mea se poate considera ispășită. Trebuia să mă condamn singur mai sever decît ar fi făcut-o legea. Un an de închisoare ar fi fost o pedeapsă mult prea blîndă. Am fost pedepsit mult mai aspru, chiar dacă pedeapsa mea n-a fost pronunțată de nici un tribunal. Curînd după convorbirea noastră, Detlef s-a întîlnit cu mama ta. N-am fost de față, dar au ajuns să se certe rău. Detlef te-a acuzat și mama ta, în mod firesc, ți-a luat apărarea. Nu vreau să fac digresiuni. I-a povestit totul Irenei, i-a povestit că eu i-am ucis soțul.

Pentru ea lovitura trebuie să fi fost cumplită. Ucigașul soțului devenise iubitul ei ! Dragostea mea trebuie să-i fi apărut dintr-o dată ca o profanare. Cînd m-am întors, plecase. Încă în aceeași zi, am încercat să vorbesc cu ea. Zadarnic. I-am cerut socoteală și el a recunoscut nepăsător că nu își amintește să-i fi interzis vreodată să vorbească despre asta cu Irene. A presupus că ea știe, din moment ce i-am spus-o și lui.

Eram disperat. După mai multe zile, am ajuns să vorbesc cu maică-ta. I-am explicat atitudinea mea, i-am explicat totul, remușcările, dragostea, scrupulele mele.

Am rugat-o să mă înţeleagă. Am conjurat-o să rămînă la mine, să nu mă lase singur. Axel, mama ta are patruzeci şi cinci de ani, am îmbătrînit împreună. Dragostea noastră trecuse, dacă pot să spun aşa, de la legăturile trupeşti, mai mult la cele sufleteşti. De ce nu putea să admită să ne continuăm legăturile cel puţin în acest fel ?

Am pierdut-o la fel cum te-am pierdut pe tine. Sînt singur. În curînd mă va părăsi şi Helma. Nu mă întristează, va fi soţia ta. Dacă e adevărat că părinţii continuă să trăiască prin copii, atunci voi fi la tine.

Am obosit. Mi-am neglijat afacerile. Nu mă mai interesează.

Am ajuns la capăt, Axel. Cînd voi muri, nu mi se va putea reproşa nimic. Aparent, am dus o viaţă burgheză, solidă. Nimeni nu mi-a cunoscut vinovăţia. Acum, după ce ţi-am spus tot, după ce am aşternut pe hîrtie tot ceea ce n-aş fi îndrăznit să-ţi mărturisesc prin viu grai, mă simt uşurat.

Mi-am desfăşurat în faţa ta întreaga vinovăţie. Nu te întreb dacă mă ierţi sau mă condamni. Nu eşti judecătorul meu. Dar să-ţi dai seama cine sînt şi poate să mă înţelegi.

Am început să scriu aceste însemnări vineri seara. Acum, mă simt de parcă aş fi trecut printr-un foc. Am scris două nopţi întregi. Viaţa mea se desfăşoară în faţa ta.

Vineri seara, Detlef a adus cu el acasă un revolver. Desigur că acest lucru nu e permis, şi m-am mirat că, un soldat simplu ca el, a ajuns să aibă acces la revolver. Nu ştiu de ce l-a adus. Şi-a făcut rost chiar şi de muniţie, şi mi-a explicat cum funcţionează mai amănunţit decît mă interesa. L-a pus într-un sertar, sub ochii mei. Detlef ştie ce se întîmplă cu mine. Ştie că sînt un om sfîrşit. Nu vreau să-l nedreptăţesc cu nimic — dar ştiu că Detlef are nevoie de mulţi bani, de mai mulţi bani decît vreau să-i dau. E obsedat de o maşină scumpă, un model de sport. Nu vreau să-l bănuiesc nicidecum, dar nu stă în felul lui să aducă acasă un revolver şi să mi-l arate atît de demonstrativ. Dar chiar dacă bănuiala mea e

întemeiată, Detlef mi-a ajutat totuşi pînă la capăt. M-a înţeles. La sfîrşit, m-a înţeles.

Trag ultima linie. Despărţirea să fie scurtă şi nesentimentală. Rămîneţi cu bine, cu toţii. Aş dori să pot crede într-o viaţă şi într-o revedere după moarte — şi în iertare. Axel, dacă te gîndeşti la mine, gîndeşte-te cu îngăduinţă !

În ultimele mele ceasuri, nu mi-au ieşit din minte primele versuri ale poeziei lui Emmerich Grindel. Iar acum cîteva clipe mi-am reamintit sfîrşitul. Pentru mine e ca şi cum cu ele s-ar fi închis un cerc. Fie ca aceste cuvinte să mă însoţească pe ultimul drum. Şi să fie şi aici aşezate la sfîrşit :

Somnul, somnul doar atît
Fără vis, fără trezire !
Dureri care m-au lovit
Au rămas doar amintire.
Cînd belşugul plin al vieţii
În odihnă îl ascult,
Mă ascund în valul ceţii
Şi strîng ochii şi mai mult !

Mai urmau data şi semnătura. Privirea lui Axel rămase pironită pe scrisul acela ca şi cum era un simbol magic. Gîndurile lui rătăceau în toate părţile. Prin aceste trei pagini era scos de sub orice învinuire. Dar plătise un preţ mare. Era despovărat de o bănuială falsă, dar în schimb acum îl împovăra ceva mult mai grav : vinovăţia care-i revenea pentru moartea lui Detlef. Dintr-o dată simţi multă înţelegere pentru Erich Mertens. „Nu sînt şi eu vinovat de moartea *lui* ? Da, şi eu sînt vinovat, şi mama e vinovată, şi tatăl meu a fost vinovat. Tocmai acesta e blestemul faptei rele, că trebuie să dea naştere necontenit răului — Schiller, *Piccolomini*... Un subiect de temă din anii de şcoală ai lui Axel.

Curînd după deşteptare îl întîlni pe Jens-Georg. Acum trebuia să urmeze întrebarea pe care o aşteptase încă de azi-noapte.

Jens-Georg îl privi.
— Spune-mi, vrei într-adevăr să renunţi la profesia ta ?
— Neapărat. De mult voiam să discutăm în această privinţă. Hotărîrea mea depinde în mare parte de tine. Nici unul din noi n-are fire de militar. Tu ai ştiut-o. Eu m-am lămurit prin tine. Nu poţi să joci toată viaţa un rol care nu ţi se potriveşte. Îţi datorez mult, Jens-Georg, fără tine aş fi băgat de seamă mult prea tîrziu.
— Şi nu e în legătură cu evenimentele cu care ai avut de furcă în ultimele zile ?
Axel şovăi puţin. Apoi rosti apăsat :
— Nu. Am mai reflectat o dată la toate, în linişte. Trebuie să fi fost o sinucidere. Detlef a dus revolverul meu acasă şi tatăl lui s-a împuşcat cu el. Detlef l-a găsit lîngă cadavru şi l-a luat, fiindcă altfel ar fi existat o dovadă că el e autorul furtului. Apoi s-au ivit împrejurări în care puteam fi bănuit eu, şi Detlef a folosit ocazia să mă ţină sub presiune într-o măsură oarecare. Ştii cît de încordate sînt relaţiile dintre noi. Dar n-o să-şi ajungă scopul. Acum îl cunosc suficient !
— Ei, astăzi vorbeşti altfel decît ieri ! Aşadar, Detlef a mărturisit totul în discuţia pe care aţi avut-o ?
Se ivise momentul critic. Axel se stăpîni şi făcu un efort să pară cît se poate de firesc.
— Ieri ? Nu. Cum aşa ? Doar nu l-ai trimis la mine.
— Nu ţi l-am trimis... ? Jens-Georg începu să se agite. Sigur că ţi l-am trimis ! Aşa cum ne-am înţeles. A plecat la ora douăzeci şi două.
— Aşa ? La mine n-a ajuns.
— Ei bine, asta întrece măsura ! Asta e doar... Întîi fură revolverul, apoi nu duce la îndeplinire un ordin precis... Ia spune, omule — dacă a şters-o ? Ar fi în stare. Trebuie să mă ocup imediat de asta ! Grupa lui nu s-a întors încă din marş. Fraţii s-au rătăcit iarăşi. Dar dacă nu e cu ei... ? Asta ar fi culmea ! Vorbesc imediat cu comandantul lui de grupă.

Jens-Georg ieși, trîntind violent ușa.

„S-a rezolvat și asta, se gîndi Axel. Ce mai urmează, marea agitație în legătură cu dispariția recrutului, acțiunea de căutare, nu mă mai privesc pe mine. Nu mă mai privesc oficial... Poate că îl găsesc în mlaștină, poate că nu.“

„S-a întîmplat oare într-adevăr, așa cum i-am explicat adineauri lui Jens-Georg ? se întrebă Axel. Da, de fapt, trebuie să se fi întîmplat așa. Bănuiala lui Erich Mertens, că fiul lui a vrut să-l îndemne la sinucidere, poate fi explicată numai din situația sufletească a bătrînului. Detlef era mult prea egocentric... mult prea egocentric, ca să recunoască și să exploateze așa ceva.

Axel se mira de precizia cu care poate să gîndească și de limpezimea cu care putea să cîntărească situația. Nici urmă de șoc. Nici o mustrare de conștiință... sau totuși ? În seara precedentă avusese mustrări de conștiință. Probabil îl vor însoți tot restul vieții, așa cum l-au însoțit pe Erich Mertens. Dar acum, în clipa asta... „Sînt un monstru din punct de vedere moral ? se întrebă Axel. Pe de altă parte, ce se schimbă, dacă mă acuz de omucidere sau de omisiune în acordarea ajutorului ? Cui îi ajut cu asta ? *Se pedepsește cu un an de închisoare, și pedeapsa se prescrie peste cinci ani. M-am informat în această privință.* Pînă la sfîrșit am învățat multe de la Erich Mertens. Nu, dacă mă nenorocesc pe mine și pe Helma, nu îl fac pe Detlef să învie. Trebuie să duc pretutindeni cu mine moartea lui Detlef, așa cum Erich, a dus pretutindeni cu el moartea tatălui meu.

Axel o chemă pe Helma la telefon. La vremea asta ea își lua micul dejun.

— Da, bună dimineața, Helma. Aici e Axel. Am o veste importantă pentru tine : Am găsit paginile care lipseau : Da, totul e clar. S-a... omorît singur... Da, Detlef i-a luat probabil revolverul din mînă, atunci cînd a dat peste el... Da, dacă poți, treci pe aici. Am timp astăzi dimineață. Avem multe de vorbit. Pe curînd. La revedere.

Vorbise de la cabina de telefon din curtea cazărmii. Cînd se întorcea spre camera lui, îi tăie drmul Jens-Georg.

— Într-adevăr, Mertens n-a plecat în marşul de orientare. Trebuie să-i raportez imediat şefului.

— Ascultă, Jens-Georg...

— Da ?

— Nu spune că ne-am înţeles să-l trimiţi pe Mertens în chip de curier. Nu vreau să fiu amestecat şi eu. Îmi ajunge.

— Bineînţeles că n-am să spun. Dealtfel nici nu are vreo însemnătate... Nu poate să fi rămas la plutonul tău ?

— La mine nu s-a anunţat !

— Prin urmare, e adevărat... Aproape că mi-e milă de şef. Întîi furtul revolverului şi acum tînărul o şterge pur şi simplu... Ei da, probabil de aceea a şi făcut-o.

Axel răsuflă. Îşi aminti de ultimele rînduri ale lui Erich Mertens : *Somnul, somnul, doar atît...* Cită cu voce tare, fără să-şi dea seama.

— ... fără vis, fără trezire ! completă Jens-Georg. De cînd te interesează lirica ?

Axel rămase stupefiat.

— Cunoşti versurile ?

— Hebbel [1], zise Jens-Georg peste umăr. Dar în clipa asta, pentru mine, Mertens are mai multă importanţă !

Şi dispăru.

Axel surîse plin de amărăciune. „Cel puţin Erich Mertens a fost scutit de această dezamăgire, îşi spuse el. Imaginea poetului Emmerich Grindel... nimicită. La sfîrşitul vieţii lui Erich Mertens era scrisă o eroare."

Era timpul să anunţe la telefon poliţia judiciară. Răspunse comisarul. Axel vorbi cu voce sigură.

— Acum pot să dovedesc că n-am nimic de-a face cu moartea lui Erich Mertens. S-a sinucis...

---

[1] Se referă la scriitorul german Friedrich Hebbel (1813—1863).

— Da, da, ştim şi noi. Mă rog, am bănuit de la început ! Ieri am primit expertiza în privinţa rănii provocate de glonţ. E limpede de tot. Tînărul Mertens trebuie să-i fi luat revolverul din mînă... Cu el o să mai vorbim ! Desigur, trebuia să examinăm toate posibilităţile. Dar nu v-am bănuit niciodată serios, puteţi fi foarte liniştit în privinţa asta...

Axel lăsă receptorul în jos. Continuă să-l ţină însă în mînă, mult după ce comisarul îl pusese în furcă pe al lui.

Lector : SUZI HIRSCH
Tehnoredactor : ELENA BABY

Bun de tipar 17.11.1975.
Coli tipar 10,5.

Comanda nr. 50 483
Combinatul Poligrafic „Casa Scînteii",
Piața Scînteii nr. 1 — București,
Republica Socialistă România

Coperta de *Petre Vulcănescu*

PAUL HENRICKS
DER AMEISENHAUFEN

În colecția «**ENIGMA**»
Au apărut:

Mihail Heyfetz	SECRETARUL POLIȚIEI SECRETE
Hansjörg Martin	CURIOZITATE PERICULOASĂ
Michael Sinclair	PACTUL DOLARULUI
Edgar Wallace	SUBSTITUIREA
Peter Cheyney	ULTIMUL PAHAR
V. Tevekelian	AGENȚIA DE PUBLICITATE A DOMNULUI KOCEK

În pregătire:

Eduard Fiker	ITINERARIUL SICRIULUI DE ZINC

editura univers

Lei 5,25